Österreichische Nationalbibliothek

digitalisiert mit Google

<<Kazinczy, Ferencz>> Eredeti munkái. 1. Kötet. Poetai munkái

Magyar Kir. Egyet. bet
Budán; Buda 1836

Signatur: 54903-B.1
Barcode: +Z16975170X
Zitierlink: http://data.onb.ac.at/ABO/%2BZ16975170X
Umfang: Bild 1 - 344

Nutzungsbedingungen

Bitte beachten Sie folgende Nutzungsbedingungen: Die Dateien werden Ihnen nur für persönliche, nichtkommerzielle Zwecke zur Verfügung gestellt. Nehmen Sie keine automatisierten Abfragen vor. Nennen Sie die Österreichische Nationalbibliothek in Provenienzangaben. Bei der Weiterverwendung sind Sie selbst für die Einhaltung von Rechten Dritter, z.B. Urheberrechten, verantwortlich.

Hinweis: Das Dokument enthält hinterlegte Textdaten, die eine Suche in der Datei ermöglichen. Diese Textdaten wurden mit einem automatisierten OCR-Verfahren ermittelt und weisen Fehler auf.

KAIS. KÖN. HOF- BIBLIOTHEK
54.903-B
Alt-

43. Nn. 155.
5 Vol.

54903-B.

43 N. 155.

KAZINCZY FERENCZ'

EREDETI MUNKÁI.

A' M. T. T. MEGBIZÁSÁBÓL

ÖSSZESZEDÉK

BAJZA ÉS SCHEDEL.

ELSŐ KÖTET.

BUDÁN,

A' MAGYAR KIR. EGYETEM' BETŰIVEL.

1836.

KAZINCZY FERENCZ'

EREDETI

PORTAI MUNKÁK.

BUDÁN,
A' MAGYAR KIR. EGYETEM' BETŰIVEL.
1836.

ELŐSZÓ.

A' haza 1831-ben veszté el Kazinczyt. Özvegye ajánlá a' megholtnak kézirati gyüjteményét az academiának; 's felküldvén czímsorát, ez Bajza, Schedel és Szemere rendes tagokra bizatott átnézés, 's a' használhatóknak, menynyire czím után ítélhetni, kijegyzése végett. Szemerét gátolván egészségi változásai a' dologban részt venni; nélküle terjeszté elő két megbizott társa 1832. aprilis 9-dikén a' kis gyülésnek e' következő tudósítást:

„Kiküldetvén a' Mélt. Elölülő által a' végett, hogy boldogult Kazinczy Ferencz' kézirati hagyományának lajstromát megvizsgálnók 's jegyeznők ki belőle a' boldogultnak a' t. társaság által kiadható dolgozásait, véleményünket a' következőkben van szerencsénk előterjeszteni:

Minekutána a' t. társaság egybeállása' kezdetében grammaticai és orthographiai principiumokat állapít meg, műszavak' fordítása és összegyűjtése iránt gondoskodik, szótárt készít: nyilványosan és tettel látszik jelenteni, hogy a' nyelvet úgy tekinti, mint alapját és talpkövét azon nagy alkotmánynak, melly nemzeti literatura névvel neveztetik, 's mellynek fundamentumaiból leendő felépítése, a' lehető legnagyobb ragyogásig vitele, azon fő és utolsó czél, miért a' t. társaság öszveállott; 's tagjai meg vagynak győződve a' felől, hogy míg a' grammaticai rendszabások határzott 's döntheletlen elvekre nem állapítatnak, míg lexicographiánk szűk, és ingatag magyarázatokkal teljes; 's végre, a' mit legelőbb kellett vala említeni, stilisticánk feszes, csínatlan, 's hibátlansággal nem ajánlkozik: addig az utolsó, legfőbb czél is, a' tudomány, sok tévesztő homály' és bizonytalanság' veszedelmei között ingadoz, 's terjesztése is kevés foganatú lehet; mert darabos nyelvű 's ízlés nélkül készült, bár sok tudománynyal megrakott, munka legfelebb a' tudósok' figyelmét szokta magára vonni: de a' nagy publicum' olvasó asztaláig nem hat el, és így életbe nem megyen által. Illy szempontokból nézvén a' t. társaság a' nyelvet 's annak művelődési körét, szükségtelen volna vitatni ezen elismert igazságokat: hogy literaturáról csak ott lehet 's szabad beszélni, hol sok, grammaticai hibátlansággal, ízléssel kikészült nyelvű munka és író van, hogy a' classicitas' nevéhez egy fő, el nem mulasztható postulatum a' logica' törvényein alapúlt stilisticai pontosság és csín; következőleg, hogy mindenhol, de serdülő nyelvű népnél leginkább, tömérdek érdemeket

szerez magának, 's a' literatura' épületéhez egyenesen az alapköveket rakja le azon író, ki nagy részét figyelmének a' nyelvre fordítja.

Ha hazánk' tudományos állására vetjük szemeinket, szerényen kell megvallanunk, hogy literaturánk serdülő korát éli, mert a' nyelvbeli kérdések még csak most kezdik az irók' többsége' figyelmét magokra vonni. Olly munkáink, mellyek a' tiszta ízlésű és gondolkodó philologust kielégítenék, kevés számuak; iróink pedig, kiknek a' sors az imént érdeklett nyelvbeli tökélyeknél fogva ragyogást engedett, még kevesebbek.

Tekintetes Társaság! Ha ezen keveseket méltó tekintetbe veszszük, ki tűnhetik inkább szemünkbe, mint az, kinek munkái' kiadásáról e' helyt véleményt adni megbizattunk? Hányan jutottak el magyar iróink közül azon izlésre és csínra a' nyelvben, azon müvészi könnyüségre és classicai színre, melly Kazinczy Ferencz' verses és prosai dolgozásain mindenütt látható. Tisztelet a' magyar nemzet' minden jelesebb iróinak, érdemöket csak rágalom akarhatná kisebbíteni: de azt mindenkinek sértése nélkül meggyónhatjuk, hogy még alig van egykét magyar iró, kinek prosája a' tökélynek azon pontjára hágott volna, mellyre Kazinczyé. Tudva van a' Tek. Társaság' csaknem mindenik tagja előtt, hogy a' dicső férfiúnak ezen érdeme félszázadi fáradozások' resultatuma; tudva van az is, hogy a' kik mai nap nyelvcsín' és tisztaság' tekintetében legtöbb figyelmet érdemlenek, e' sok hálára méltó elhúnytnak vállain emelkedtenek 's emelkednek föl. Kazinczynak dolgozásai stilisticai tekintetben nem csak ma igen nagy becsűek,

hanem sok időre azok fognak maradni, 's korunkban az írók közt is sokan tehetik az ő munkáit haszonnal, 's fogják is tenni, studiumokká.

Illy állások lévén e' dolgozásoknak a' magyar literaturában, véleményünk és ohajtásunk az: méltóztatnék a' Tekintetes Társaság e' dolgozások' ügyét pártfogása alá venni 's kérni Méltóságos Elölülőinket, hogy azt a' Tek. Igazgató Tanács elébe terjesztvén, ott olly határozást eszközlenének ki, melly szerint e' munkák' kiadásához az elhúnyt' minden közre bocsátható dolgozásai felvétetnének. Azon ellenvetést, hogy munkáinak nagy része ki volt már nyomtatva 's újra nyomtatások szükségtelen, megczáfolja az, hogy a' kiadottaknak is nagyobb része ujra van dolgozva, vagy a' mik nincsenek, első kiadatásokkor százfelé voltak a' Tud. Gyűjtemény, Minerva, Erdélyi és Kassai Museum, Élet 's Literatura, zsebkönyvek 's Hazai Tudósításokban szórva, 's azokat egybe gyűjtve látni és bírni, bizonyosan kedves volna nem csak a' jelen, de a' jövő generatiónak is.

Ha a' t. társaság Kazinczy' dolgozásainak most csak egy válogatott kiadását fogja rendelni, nehezen érendjük meg azt valaha, hogy minden munkáinak egy tökéletes gyűjteményét bírhassuk, mint a' külföld bírja elhúnyt jelesebb íróiét; mert hazánkban a' több kötetekből álló munkák nem szoktak második kiadást érni.

Ha a' kérdésben forgó elmeművek kevésbbé volnának is becsesek, mint a' hogyan azok, egy olly férfiú, ki életének minden napjait a' literaturának áldozta, ki, ha maga nem tett volna is olly sokat, másokat buzdítván, tüzelvén, intvén, el nem hervadható érdemeket

szerzett magának, talán méltó azon megtiszteltetésre, hogy annyi esztendei fáradsága' gyümölcsei, annyi szép hazafiúi törekedések' emlékei, ne eldaraboltan és széthányva, hanem tökéletes egészben adassanak által nemzetének.

Annak reményében, hogy a' tudós társaság javaslatunkat elfogadandja, bátorkodunk Kazinczy' minden munkáinak kiadása iránt egy planumot, ide mellékelve, a' Tekintetes Társaság elébe terjeszteni. Egyébiránt pedig azon esetre, hogy ha az itt előadattak mellett is javaslatunk el nem fogadtatnék, a' Mélt. Elölülő' meghagyása szerint, a' ránk bízott lajstromból kijegyeztük azon dolgozások' czímeit, mellyek még eddig kiadva nem lévén, általunk kiadhatóknak találtattak. Minthogy azonban néhány írás' cziméből ki nem világlik, ha a' boldogultnak dolgozása-e, vagy csak mint gyűjteménye' egészéhez tartozó irat jegyeztetett föl a' lajstromba, szükségesnek véltük mindenütt a' leírt czím mellé függeszteni, ha kiadás, vagy csak általtekintés végett jeleltük-e ki. Pesten, aprilis 8-dikán, 1832. *Bajza József, Schedel Ferencz, mint kiküldött rr. tagok.*"

A' tudós társaság e' nézetekhez csatlakozván, elvben elhatározá Kazinczy' munkáinak kiadatását, 's a' kijegyzett kéziratok' megvizsgálását a' két tudósítóra bízta: kiknek szóbeli bővebb előadására a' IV-dik nagy gyűlés, 1833 nov. 15-dikén, a' következőket rendelé: *a*) Kazinczy Ferencz' eredeti munkái, a' tudósító

r. tagok, Bajza és Schedel által összeszedve, teljesen jőjenek ki a' tud. társaság' költségén, úgy, hogy 1834-től kezdve évenként egy kötet lásson világot. *b*) A' nyomtatás az első kötettel induljon meg, melly a' poetai munkákat foglalja magában. *c*) A' fordítások közűl, a' már megjelentek' elmellőzésével, 1834-ben Sallustius 's a' Ciceroból fordított beszédek adassanak ki; a' többiekre nézve fentartván magának a' társaság a' meghízott tagok' véleményei' bővebb kihallgatását. *) *d*) Mind a' két rendbeli munkák' egy egy nyomtatott íveért az elhunyt iró' árváinak 4 darab arany tiszteletdíj járjon.

Ezen, az igazgatóság által is helyben hagyott, rendelések' következésében a' szerkeztetéssel megtisztelt tagok a' poetai munkák'

*) Így adák be azok 1833. junius' 3-dikán véleményeiket a' Magyar Régiségek' és Ritkaságok' II-dik kötetéről, mellyet a' kis-gyűlés helyben hagyott ugyan, de kiadatását a' IV-dik nagygyűlés, fontos oknál fogva, felfüggeszteni tanácsosnak tartotta; így 1833. december' 21. Lessing' Minnája 's Molière' Botcsinálta doctora iránt, mellyek a' Külf. Játékszín VII és VIII-dik köteteiben jelentek meg.

összegyüjtéséhez, sorozásához, a' számos variansok' hasonlítgatásához 's közülök a' legelfogadhatóbbak' kiválasztásához azonnal hozzá láttak, 's az így alakult első kötetet 1834. nov. 11. az V-dik nagy gyülés elébe terjeszték. Azonban a' könyvkiadó pénztár' csekély ereje miatt ennek kijövetele, Sallusttal együtt, elhaladt, míg végre 1835' végén sajtó alá mehetett. A' következő köteteknek, mellyek elhunyt classicus irónk' nyelvet, literaturát és philosophiát tárgyazó, úgy történet- és életirási munkáit, utazásait 's végre emlékirásit foglalják majd magokban: lassubb vagy gyorsabb megjelenése ismét az intézet' pénzerejétől fog függeni.

Akkor lesz idején a' szerkeztetésben követett elveknek a' közönség elébe terjesztése midőn a' szerkeztetők végkép által fogtak esni a' sok ágú, fáradságos, de rájok nézve szintannyi gyönyörűséggel járó munkán. Most csak az irásmódra egy megjegyzést. Ötven évnek, és pedig kezdet' és küzdés' évinek gyümölcsei, miket a' magyar nemzet e' 10—12 kötetben veend; ennyi 's illy időben többször kelle a' szerző' nézeteinek sok tárgyakra 's így az irásmódra nézve is változni; 's midőn meghalt,

mint egyebet, ugy ezt tekintve is, nem vala még egészen tisztában. Azon tisztelet, mellyel nagy irónak tartozunk, parancsolta, hogy minden érintetlenűl hagyassék; egyedűl a' helyesirást, mint legkevesbbé fontost a' többi közt, 's tarkaságával még is igen szemet szúrót, látszott tanácsosnak *egy* elvre visszavezetni, annál inkább, minthogy annak is figyelmet érdemlő változásai a' vég kötetben, hol Kazinczy' nézetei és irói tettei bővebben meg fognak világosítatni, érintve lesznek. 'S el lévén a' szerkeztetők közt ezen egyformásitás határozva, természetes volt, mind a' közöttök fenforgó differentiák' elsimításaért, mind mivel az academia lépteti e' gyüjteményt világ elébe, az irásban az academia által elfogadott szabályokat követni.

Pesten, a' m. t. t. kis gyüléséből, januarius' 25. 1836.

D. SCHEDEL FERENCZ,
titoknok.

TARTALOM.

ELSŐ KÖNYV.

DALOK ÉS ODÁK.

Ajánlás . . . . . l. 3
Az áldozó. 1788 és 1810 5
A' tanítvány. 1787 és 1820 6
A' kakukhoz. 1781 8
A' tavaszhoz. 1787 9
Az esthajnalhoz. 1787 11
Bor mellett. 1788 12
Zellihez. 1791 14
Margit' szigetén. 1811 16
A' kötés' napja. 1812 17
Az én boldogítóm. 1809 18
Az ő képe 19
Fény és homály. 1811 20
Szirmay Jánoshoz. 1813 21
A' sajka. 1819 22
A' sonett' Musája. 1809 23
Minnyihez 24
Új láncz. 1824 25
Gátlások. 1827 26
Esős nap. 1827 27
Édes kín. 1831 28
Emlékül 29

A' tisztulás' innepe az Ungnál . . . . . l. 30
A' szabad Erdély 33
Tusakodás 35
A' hit' szava. 1823 37

MÁSODIK KÖNYV.

VEGYESEK.

A' bánösök 41
A' lengeséghez 46
Nagyság, szépség 49
A' boldog alkony. 1810 51
Vajda-Hunyad 52
Dédács 53
Branyicskán 54
Szent-Mihály 55
Az Inn' hátán. 1800 56
Kis fiú' sírjára. 1831 56
Születésem' ötvenegyedik napján. 1810 57
Gibárt és Irma. 1829 58
A' költő 62
Prolog Goethe' Stellájához. 1815 63
Emlékkönyvbe. 1808 64
Egy más emlékkönyvbe. 1808 64
Intés 65
A' habcsillapító. 1790 65
Csemegékre 66
A' nyírliget 69
Történet 76
Tisztválasztás utáni 79
A' német fiú. 1830 80

HARMADIK KÖNYV.

EPIGRAMMÁK GÖRÖG ÉRTELEMBEN.

Az epigramma 83
Canova' Psychejére 85

Ninon' képe . . . . . l. 84
Antinous 84
Venus Callipygos. 1813 84
Dolce' Madonnája. 1813 85
Laocoon 85
Lucretia. 1825. 85
Ferenczy' Graphidionára. 1823 86
Io és Iupiter Correggiotól 86
Amor az oroszlánon 87
Hebéhez. 1814 87
Idához 87
Apollon. 1827 88
Heliodorához. 1813 88
Az özvegy 88
Egy ferdőben 89
Vay József' képénél. 1827 89
Biharnak két nagyja. 1812 89
Nagy-Mihályon 90
Negyedik gyermekem' születésekor. 1810 90
Mezei virágok 91
Vád és béke. 1813 93
A' szép házi kör. 1823 93
A' váradi ferdőben 94
Gróf Draskovich János. 1812 94
Gróf Ráday Erzsi 95
Egy gyermek' sírkövére 95
Pásztory' sírja. 1812 96
Báró Wesselényi Miklós, az atya 96
Ürményi József 96
Astyanax 97
Spissich 97
Az erdő. 1810 97
Könyörgés 98
A' lepe 98
Themistocles 98
Szem és szív 99
Mi fáj 99
Coptusi intés 99
A' szerény 100
Az egri könyvtár 100

Tyrolban. 1799 . . . . . l. 101
Kant és Homer 101
Férfilélek 102
Rákoson 102
Vígasztalás 102

NEGYEDIK KÖNYV.

TÖVISEK ÉS VIRÁGOK. 1811.

Hercules 105
Az olvasóhoz 106
A' nagy titok 106
A' kész irók 106
Soloecismus 107
Synizesis 107
A' vak 107
A' nehéznyelvű 108
Orthoepia 108
Az igazságkereső 109
Correctio 109
Irói érdem 109
Szokott és szokatlan 110
A' neo- és palaeologus 110
Egy fecsegőhöz 111
Fonákság 111
Pirító javallás 111
Fentebb stylus 112
Arbuscula 112
Prosai 's poetai szólás 112
A' két természet 113
Lukai 113
A' szavas idiota 113
A' pedant 114
Az avatatlan 114
Az iskola' törvényei 115
Purismus 115
A' szép és jó 116
A' legfőbb leczke 117

A' békák . . . . . l. 118
Kocczantyúsi 123
A' disſichon' feltalálása 124
Himfy 124
Ráday 125
Fábchich 126
Péczeli 127
Báróczy 129
Baróti Szabó 130
Sylvester 131
Kis és Berzsenyi 133
A' lúdhattyú 135
Epigrammai moral 136
Az én sugallóm 137

ÖTÖDIK KÖNYV.

ÚJ TÖVISEK ÉS VIRÁGOK.

A' nyelvrontók 141
A' tusázó. 1814 141
Pór gőg 142
Ál lovag 142
Neo- és orthologia 142
Ungvár-Németihez 143
Helmeczyhez 143
Anch' io pittore 145
Boileau után 144
Nehéz és könnyű 144
A' buta bölcs 144
Az újítók 145
Zrínyi 149
Bölöni Farkas Sándorhoz 152
Himfy 153
Szemeréhez 154
Olcsó dicsőség 154
Neologismus 154
A' mi nyelvünk 155
Sibylla 155

Intés . . . . . l. 155
Misoxenia 156
A' H. hangja 157
A' vétkes szép 157
Különbség. 1814 158
Izéhez. 1812 159
Egy rosz követőhöz 160
Fullajtáros vers 161
A' Musához 162
A' borz és az evet 164

HATODIK KÖNYV.

EPISTOLÁK.

Horváth Ádámhoz. 1789 167
Baróti Szabó Dávidhoz. 1786 171
Döme Károlyhoz. 1789 172
Gróf Török Lajoshoz. 1801 174
B. Wesselényi Miklóshoz, Miklós' fiához. 1809 . . 179
Cserei Farkasnak 184
Berzsenyihez. 1809 189
Vitkovicshoz. 1809 198
Egy arcashoz 207
Helmeczyhez. 1811 209
Nagy Gáborhoz. 1811 211
Gróf Dessewffy Józsefhez. 1812 215
Vida Lászlóhoz. 1816 217
Buczy Emilhez. 1816 220
Gróf Festetics Györgyhöz. 1819 222
Gróf Dessewffy Józsefhez 224
Prof. Sípos Pálhoz 229
Gróf Kornis Mihályhoz. 1821 237
Bártfay Lászlóhoz. 1826 240
Thaly Antal és Farkas Károly barátoknak. 1827 . 241
Wadasi Jankovich Miklóshoz. 1827 242
Gróf Széchenyi Istvánhoz. 1831 246

HETEDIK KÖNYV.

KÖLTEMÉNYEK PROSÁBAN.

A' két levél. Elbeszélés. 1828 253
Az atlaczpapucs. Vígjáték két felvonásban. 1831 . 266

MAGYARÁZATOK.

Az I. könyvhöz 293
A' II. könyvhöz 293
A' III. könyvhöz 294
A' IV. könyvhöz 295
Az V. könyvhöz 300
A' VI. könyvhöz 300
A' VII. könyvhöz 305

HIBÁK.

10	*lap*,	2 *sor*,	ma	*helyett tedd:*		majd.
16	—	1 —	szigeten	—	—	szigetén.
18	—	8 —	bajvivásba	—	—	lankadásba.
167	— *végelőtti sor*,		mert	—	—	ment.
179	—	4 —	lepdes	—	—	lebdes.
—	—	5 —	ambroisát	—	—	ambrosiát.

ELSŐ KÖNYV.

DALOK ÉS ODÁK.

AJÁNLÁS.

Az életforrásnál mulattam;
Tenger virág nyilt partjain,
Sokan jöttek 's szedtek miattam,
'S kéjelgtek színök' lángjain.
'S mint a' virágok' arczai
A' víznek tükrén lengedének,
Szivemben úgy lengett az ének,
Míg felcsattantak szárnyai.

A' szép virágok' tengeréből
Félénken fűzért szedtem én;
Tápláltam keblem' mély köréből,
Örűltem gyors serdűletén.
'S mint a' forrás' hű árjai
Zuhogva tőlem görgedének,
Velök hangzott a' gyenge ének,
'S most hozzád hajtják habjai.

Evezz, evezz, kis dalfüzérem,
Az időnek hullámain,
'S ha sajkámmal nyugpartom' érem,
Mosolygj szűk halmom' ágyain.
Rezgjetek lant' 's szív' húrjai;
Hitem', lángom', lyánykám' diszének
Tanúja e' gyöngéded ének,
'S a' tört szív' búcsuhangjai.

AZ ÁLDOZÓ.

Sípját 's e' koszorút 's nyiló korának
Díszét, homloka' fürtjeit, Cronion'
Hármas ikrei, hívetek sajátúl
Nyújtja tinéktek.

Mert kellemjeit a' kies Cythere'
'S Gnídus' asszonya mind tirátok önté,
'S tőletek szedi most viszont, ha lángot
Gyújtani készül.

Oh védjétek az áldozót, Szelídek,
'S titkos bájotokat lehellje mennyei
Ajkatok dala' zengzetébe! Nem sért
Így az irígy nyelv.

A' TANÍTVÁNY.

Kékellő violák' illatozási közt
Szűle egy gyenge leány engemet ott, hol a'
Szirt' forrása magasról
Tajtékozva szökell alá,

'S lágy keblébe fogott, 's kisdede' homlokát
Elhintette tüzes csókjaival, 's Te, mond,
Serdülj, 's a' miket itt látsz,
Zengd majd lantom' idegjein.

Igy szólván elhagyott. Hirtelen egy galamb
Lebbent nyögve felém, 's elfödöze a' tavasz'
Ifju lombjai közzé,
'S mézzel tömte meg ajkamat.

Nőttem, 's a' mit az ér' szélein, ott hol az
Aggott tölgyek alatt görbe futást veszen,
A' mit szirtpatakomnak
Vad zajgásiban hallanom

Engedtek kegyesen szent jelenéseim,
Már már zengi dalom; honnomat egykor és
Lelkes nagy fiait; most
Még csak gyenge szerelmeket,

És a' lyányka' szemét, a' ki remegve fut
Lobbant lángom elől kertje' homályiba,
'S ott, a' csintalan! önkényt
Hull keblembe, de fut megint.

A' KAKUKHOZ.

Nem kérdem én, te kis madár,
Soká ha élek-e.
Hozzám hű meddig lesz Chloe,
Azt mondd meg nékem, kis madár!
Ha nem lesz hű, haljak meg bár!

A' TAVASZHOZ.

A' szép kikelet
Űzi a' telet,
'S zúzos förgetegét,
Bolyongó fellegét,
Lágy lehelleti
Messze kergeti.

A' mit szemem lát
Hosszas bánatját
Szeleknek ereszti,
Víg kedvét éleszti,
'S újult színre kél,
Hogy elmúlt a' tél.

Még a' madarkák
Félénkek 's némák.
De majd nem sokára,
A' tavasz' szavára,
Elő állanak
'S dalt indítanak.

Ah, a' szép Czenczi
Ide jő ma ki.
Ha a' zöld ligetet
Az elkeseredett
Bús fülemile
Jajjal tölti be.

Oh vajha akkor
Valamelly bokor
Mellé rejtezhetném,
'S kényemre nézhetném,
Szép tekinteti
Mint kedvelteti:

'S ha a' pajkos szél
Lopva neki kél,
'S sebes repületi
Leplét félre veti,
Szemérmes szemmel
Miként pirúl el.

Oh szép kikelet!
Verd el a' telet,
'S ha Czenczi ide jő:
Olvadni késztető
Lehelleteddel
Szivét lágyítsd el.

AZ ESTHAJNALHOZ.

Azon örülsz-e hogy szememet megint
Elázva látod? vagy gonoszúl talán
Bánatra vonsz ismét? Hitetlen,
Látom hová csalogat világod.

Ím sírva térek fényed elől oda,
Hol csendes árnyak' lengedezésiben
Sírhalmaim halvány virágok'
Illatozási között feküsznek.

Ah, nem sokára harmatos hantomon
Fog majd ragyogni szánakozó szemed!
Majd feltalálom egykor én is
Hasztalanúl keresett nyugalmam'.

Szerelme' kínjait fűlemilébe költ
Lelkem reményfám' bánatos ágain
Énekli majd, míg a' királyi
Reggel előtt szaladásnak indulsz.

BOR MELLETT.

Életem fut, 's nem sokára
Már e' szép kor elrepül;
Érzem, messze nincs határa,
'S majd komor telére dűl;
De borral sebes tollának
Lépvesszőket hányhatok;
Bort hamar, bort! elmultának
Ha iszom, kaczaghatok.

Még most, hála istenimnek!
Kelyhem' bátran forgatom;
Még most, hála istenimnek!
Lollimat csókolhatom.
Még nincs, a' ki elfogassa
Gyanúba vett levelem',
Nincs a' ki tudakoztassa,
Ki sziszeg titkon velem.

Lyányka, jer, jer, mártsd rózsádat
Kelyhem' édes nedvibe,
Fonjad azt, 's melypántlikádat
Homlokom' víg fürtibe.

Ingereld szám' szomjuságát,
'S ah, éreztessed velem,
Éltemnek fő boldogságát
Hogy csak kebledben lelem.

ZELLIHEZ.

Zellim, legelső zsengéjétől
Érted fosztám meg a' tavaszt.
Vedd, Zelli, kedvesed' kezéből,
Vedd, kérlek, forró csókkal azt!

Vedd, Zelli! 's lásd miként hullattam
Harmat gyanánt rá könnyemet,
Hogy sorsom által eltiltattam
Körüled élnem éltemet,

'S panaszlanom, hogy bánatimnak
Most csak az ád vigasztalást,
Ha megjelenvén álmaimnak,
Esküszöl, hogy nem kedvelsz mást.

Nézd mint serkenget új örömre
Mindent a' nyájas kikelet.
Nem engem, Zelli, én örökre
Szivemben hordom a' telet.

És nem lesz vége gyötrelmimnek,
És nem derül fel bánatom,
Míg majd, hogy szíve szép Zellimnek
Örökre enyém, nem mondhatom.

MARGIT' SZIGETÉN.

1800. július' 30-dikán.

Szompolygva tértem félre; a' gyermeket,
Mondám, szabad volt akkor még szeretni.
Tekintsd hajad', 's lásd ím e' kecseket;
Merned a' felvirúltat most illetni?

Öt kín között élt év orczád' neked
Gyengébb redőkkel el kezdé lepetni.
Nem lelt-e Amor érző szíveket,
Kik készek voltak Nínonért gerjedni?

Kilép a' parton. Lelke' bánatjában
Alélva dől el bátyja' hív karjában,
'S a' szép, melly lélegzést alig veszen,

Él, él, felpillant! 's társaim' sorában
Engem keres fel; Nínonná leszen,
'S e' hév, e' szent csók istenné teszen.

A' KÖTÉS' NAPJA.

Melly boldog óra tűnt fel életemnek,
Midőn a' két szép testvér' karjain,
Szökdelve jártam a' rom' halmain,
'S hol a' pataknál lengenyék teremnek.

Itt lábainál imádott kedvesemnek
Elnyúltam a' part' bársony hantjain;
Dallott, 's elfogva alakján 's hangjain,
Megnyílt az ég szememnek és fülemnek.

Storazzi' szép ajkán nem lebegének
Mennyeibb hangzások, mint e' bájos ének,
Mint e' hajlékony, rezgő lágy beszéd.

De bájosb, édesb volt, mellyel pirúlva
A' hold' szelíd fényében, 's rám simúlva,
Ezt nyögte az édes lyány: Tiéd! Tiéd!

AZ ÉN BOLDOGÍTÓM.

„Milliók között sincs egy, kit a' fene
Vak Ate ekként vett volna szabdalásba.
Ha megdühödve kapkod ollykor másba,
Segélni azonnal kész azt istene.

Ah engemet nem véd öellene
Sem ég, sem föld! E' szörnyű bajvivásba'
Lankadva dőlök újabb bajvivásba,
'S nincs ír, melly sebemen enyhítene."

Megszánta éltemnek Eros kínjait,
'S mond: Én enyhítem a' kit Ate sújta,
'S bérűl ölembe tette le Sophiet.

És ím, mióta ő nékem áldást nyújta,
Bús éjjelemnek bájos mécset gyújta,
Nem érzem a' vad' csapkodásait.

AZ Ő KÉPE.

Midőn az hajnal elveri álmomat,
'S a' fény orozva lebben rejtekembe,
Imádott kedves kép, te tűnsz szemembe,
'S ah! gyúladni érzem régi lángomat.

Ez Ő! ez Ő! kiáltom, 's csókomat
A' képnek hányom részegűlt hevembe'.
Így szólott, így járt, így mozgott, ölembe
Így süllyede, elfogadván jobbomat.

'S most ezzel folynak, mint egykor Vele,
A' titkos, édes, boldog suttogások,
Vád, harcz, megbánás, új meg új alkvások.

'S midőn ezt űzöm, mint egykor Vele,
Kél a' nap, 's bélő a' zsalunyiláson,
'S sugárival körűle gloriát von.

FÉNY ÉS HOMÁLY.

CSEREIHEZ.

Szép a' felduzzadt Ares' táborában
Dicső nagy tettek által fényleni,
Az ércz phalanxot béfeszíteni,
'S ha kell, lerogyni a' vérengző csatában:

Szebb, oh szebb, a' nép' véneinek sorában
Hatalmas szózattal mennydörgeni;
A' hont, az elnyomottat, védeni,
'S elfojtani a' bűnt serkedő korában.

Miklós, Erdélynek lelkes nagy polgára,
Hazád ismeri szent hűségedet,
'S tölgyággal kosszorúzza tettedet.

Szemem' vakítja fényed' nagy sugára.
Nem fénylek én, 's azt én nem fájlalom —
Fény 's nagyvilág énnékem Széphalom.

SZIRMAY JÁNOSHOZ.

Olasz dalt német drombhoz énekelni —
Melly gondolat! Az ének' lágy hangzatja
Elbájolja a' fület, a' dromb szaggatja.
Kínt, bájt ki tudjon együtt elviselni?

'S dörgettyűd még is tűzbe hagyja kelni
E' fásúlt szívet, Erato' magzatja;
Mert hogy te az vagy, e' szent ág mutatja,
Mellyből itt látom fürtjeidet feselni.

Oh, hagyd a' drombot, 's térj kiesb ösvényre,
Hol nem fenyőt fog Musád fődre szedni,
'S halld, mit jövendől rólad mézes ajka:

„Fiamnak vágyat adtam tiszta fényre;
'S intéseimnek légyen kész engedni,
Ő lész az újabb Himfy, az újabb Dayka."

A' SAJKA.

Csalárd örvények, vad sziklák között
Sajkám lebegve futja víg futását,
'S kaczagja a' bosszús szél' 's hab' duzzanását,
'S szirtjeit, hová olly sokszor ütközött.

Nőm, 's e' kisded csoport, az üldözött'
Arczáról csókkal törlik izzadását;
'S lantom szelíden zengve a' szív' habzását,
Az árboczon függ myrtusai között.

Köd, éj borítják útamat megint;
De rám amott egy szép csillag tekint,
'S szent hittel tölti bé a' csüggedt szívet.

Elő, elő! bár mik rettentsenek! —
Bajában nem hagyják az istenek
A' szeretőt, a' lantost, és a' hívet.

A' SONETT' MUSÁJA.

Mint a' szerelmes járja tánczosával
Menüetje' kecscsel teljes lépteit,
'S igézi a' szála' torlott rendeit
Enyelgő vissza- 's vissza-fordultával:

Honom-Ausonia' narancsgallyával
Körülövedzve főm' szög fürtjeit,
Úgy járom én a' dal' lejtéseit,
A' négyest összefűzve hármasával.

Borág köríti mostan homlokom';
Ott, hol Tokaj nyújt nectart istenének,
Víg szárnyakon kél a' nem-hallott ének.

E' szép vidék lőn kedves birtokom';
Egy új Tibull itt megdicsőjtett engem,
'S én őtet és hölgyét örökre zengem.

MINNYIHEZ.

Égtem érted 's te szerettél,
Még én égek, nem te már.
Ah, te már meghidegedtél,
Szád, szemed tagadja bár.
'S én itt magamba borúlva
Nevedet sohajtgatom,
Elbusúlva, elfásúlva
Veszteségem' siratom.

Elenyésztek életemnek
Tündér istenálmai!
De ne rettegj, mély sebemnek
Nem terhelnek vádjai.
Légy te boldog; könnyebbedve
Tűröm én majd estemet,
'S ezt sohajtom kevélykedve:
Egykor Minnyi szeretett!

ÚJ LÁNCZ.

Ő mást szeret, mást én is, 's lángolással
Mind ő, mind én. De Amor ránk mosolyga,
'S a' két szerelmest összefűzte egymással.

Jött, ment, meg' jött; elsárgúla, elpirúla.
Merjek? ne merjek? kérdezém magamtól,
'S ajak, kebel, szív együvé szorúla.

Én Ánikóért, ég ő Bandijáért.
Küzdünk, de oh ki küzdjön Amor ellen?
'S bugdosgatunk, 's ki tudja mint 's miért?

GÁTLÁSOK.

Titkunkat sejti nénje, 's rettegéssel
Lát engem a' szép gyermekért epedni;
'S az lopva néz rám, 's elfojtott nyögéssel.

Mit fél? mit tart? Nem tisztelem tilalmát.
Az csak makacs kéj; tilt, hogy kínozhasson.
Én dúlhatnám fel Bellim' nyúgodalmát?

Oh hagyj magunkra, jó öreg, bennünket!
Ne bánts, 's jók lészünk: bánts, 's meg lészesz csalva;
Szerelmünk fogja fékezni hevünket.

ESŐS NAP.

A' zápor ömlik, nem megyen misére,
'S nem láthatom, mint lépdel, ablakomból,
Nem, mint pillant rám titkon-kedveltjére.

Oh nap, derülj ki, 's kedvezz a' buzgónak,
Hogy ájtatosságát elvégezhesse;
De kedvezz nékem is, a' lángolónak!

Ki jő? — Cselédje Hebém' visszahozza. —
Keresztet vont a' könyvben e' sor mellé:
„A' hív leány barátját sóhajtozza."

ÉDES KÍN.

„Ne, ne! megöl az álom; hagyj alunni!“
Mond, félig alva már, az édes lyányka,
'S reám borúl, 's elszunnyadt karjaimban.

Én engedek, 's a' kedves terhet, össze-
Fűzött karokkal tartom áltszorítva,
'S számlálom szíve' minden döbbenését.

De végre virrad. Hahh, egy mély fohász, és
Utána csók, egy néma, kínjaimnak
Felhozza végét, és a' várt jutalmat.

EMLÉKŰL.

Hiú lepék, legyek, dongók, darázsok
Fogják körűl a' kertek' első díszét,
'S Zephyr sohajtva tér el kedvesétől.

Így a' sok lyány, így Bellit a' sok asszony,
'S az ifjak' víg de szívtelen csoportja,
Hogy futnom kell, keblem' dühét kihűtni.

Így itt is, e' könyvében. Gyáva firkák,
Melegség 's elme nélkül! De te, kedves,
Tudod ki ég, tudod ki lángol érted.

A' TISZTULÁS' INNEPE.

AZ UNGNÁL. 886 ESZT.

A' NÉP.

Érettünk küzd, értünk csatáz
A' harcz' nagy istene;
Segéli az elnyomottakat,
'S elnyomja az elnyomót.

A' JÓSOK.

Bízzál te benne, hű sereg,
Rád néki gondja van.
Segéli az elnyomottakat,
'S elnyomja az elnyomót.

EGYÜTT.

Segéli az elnyomottakat
A' harcz' nagy istene.
Ránk gondja volt, ránk gondja lesz,
'S elnyomja az elnyomót.

AZ OLTÁR' SZŰZEI.

Az agg erdőben aludtam el
Egy lombos tölgynek alatta.
Zaj támada az agg tölgy' lombjai közt,
'S elverte szememről álmomat.

Idegen raj ülte meg a' magas
Tölgy' gallyait, egy tömött gerezd.
'S a' régi lakók kirohantak
Elűzni szelíd vendégeiket.

Dühösen folyt a' küzdők között
A' vércsata, hulltak sergeik.
De most szeretetté vála tusájok,
'S a' két raj egy rajjá leve.

A' FŐPAP.

Tisztúljatok meg! vár az Ung,
Újabb hazátok' szép folyamja.
Nem nyér segélyt a' szennyezett;
Nem a' ki más' tulajdonát,
Hölgyét, cselédit, barmait,
Orúl vagy nyilt arczczal rabolja.
Nem a' ki csal; nem a' ki jobbját
Felének avvagy ellenének
Mosolyogva nyújtja, 's másfelől
Mérges nyilat fúr oldalába.
Nem a' ki jámbor szenvedőnek
Enyhítni rest gyötrelmeit.

A' szenvedő isten' sajátja,
'S az érte mindig bosszút áll,
Bosszút a' bántón. Tisztuljatok!

A' FEGYVERNÖK.

Ártatlan' vére Balambert,
'S a' nagy erejű Csaratont, Ödönt,
És téged, dicső Etelyénk, soha nem fertőze meg.
A' hős nem fenevad; védi szabadjait,
'S másnak szabadját tiszteli.

Ötöly így fut elhagyott hazánk'
Bérczeinek kevély nagy fia,
Szelíden 's áldást hozva medreiben.
De ha szirtek gátlják a' szabad' menését,
Kicsap a' mederből, 's ront pusztít haragja.

Árpád, a' pálcza tiéd, tied a' kard, és az ércz paizs;
Szabad nép adta, 's önkényt, azt kezedbe,
Magáért és nem magadért.
Viseld, fia 's atyja néki, és a' szép örökbe,
Etelyénk hagyá azt reánk, te légy vezérünk.

MIND. Érettünk küzd, értünk csatáz
A' harcz' nagy istene;
Segéli az elnyomottakat,
'S elnyomja az elnyomót.

A' SZABAD ERDÉLY.

A' TÖRÖK' ELÜZETÉSE UTÁN.

Szabadon lihegsz, szeretett haza,
Szabadon lihegsz megint! karunk
Béklyóidat összetöré!
Itt vesztenek ők, itt hulltanak el;
Lobogó tüzeit seregökre
Az isteni bosszu lövellé.

Nem ejte le minket erő;
Bízakodás teve rabjaivá
Minket a' pogánynak.
Esküdt, 's mi jók hivénk szavát;
'S ő a' hivőket, bízakodókat,
Cselébe voná, megbuktatá.

Hegyeink' aranyát, ugarinknak
Gazdag termésit irígylé,
És a' mit táplál a' mező.
Paripáink neki nyihogtak,
Gyapját neki nyírta meg a' nyáj,
'S a' mit nem vett el, ellopá.

Magyarra vivé ki a' magyart,
'S vicsorga dühében, hogy a' két
Testvérhad érte egymást ölé.
Éh gyermekeinket maszlagon
Hízlalta pribégjeivé, hogy ők
Verdessék, a' mi még nem ing.

'S mi nyögénk a' vad dölyf' kéjeit,
'S viselénk, de mérges fájdalomban,
Az alázó súlyos igát.
Hunyadink' nagy lelke nem hagyott el,
Hunyadink' nagy lelkét nem hagyánk el,
'S lepattogának lánczaink.

Itt vesztenek ők, itt hulltanak el,
Lobogó tüzeit seregökre
Az isteni bosszu lövellé!
Szabadon lihegsz, szeretett hazánk!
Szeretett hazánk! szabadon lihegsz,
Hunyadink' nagy lelke van veled.

TUSAKODÁS.

Reményem eltánt — mint mikor a' torony'
Lámpája az éjnek vad zivatarja közt
Ellobban, és a' csüggedőket
A' habok újra veszélyes örvény

'S egekbe nyúló förgeteges sziklák
Közzé ragadják. — Oh ti hatalmasok!
'S te, te nagy és jó Iupiter, ki
Teljesedésre hozod tilalmat-

Nem szenvedő végzéseiket! tehát
Hiába bízánk bennetek? hasztalan
Nyujtánk fel újobban könyörgő
Összeredőlt kezeket felétek?

Méltatlanoknak még soha nem leve
Az égiektől támogató segéd.
Tűrd a' mit illik tűrnöd; itt lesz
A' gonoszokra kemény fenyítő.

Bizonynyal itt lesz! néha sietve jön,
Sántítva többszer, 's hozza kezében az
Élesre fent pallost, 's az ingó
Csésze sülyed, 's bukik a' hitetlen.

Villogj te nékünk, mennyei Jó-Tanács,
'S vezérlj az éjnek kétes homályi közt.
Ím lobban a' láng, a' homály fut!
Lelkem, örűlj, közelít az óra.

A' HIT' SZAVA.

Az oktalan bölcs títeket, istenek,
Tagadni akarna; de ti felette meg-
Dördítitek bosszús ütéssel
A' ropogó tüzeket, hogy Újhely

És a' Hegyalják' tornyai rengenek,
'S fortyanva csap ki partjain a' Tisza;
'S ő sápadozva roggyan össze:
Érzi hatalmatokat, 's tagadja.

Ekként dühöltek egykor az elfajult
Tellus' szülöttjei ellenetek; de Zeüs
Felkölt; futának ők, 's az ádáz
Enceladust leteríté az Aetna.

Engem szerény szív vonz tifelétek, és
Nem ingható hit, 's magzati félelem,
Áld szenvedésim közt nyögésem,
Áld poharam, ha virág övedzi.

Az éj' sötétét tiszta nap, a' fagyos
Telet tavasz 's nyár váltja fel, és az ősz,
Gerézdel ékesítve főjét,
'S újra setét jön elő, fagy újra.

Hadd jőjenek! ti gondotok az. Nekem
Örvendeni illik, tűrni, remélleni.
Ég föld szakadjon össze, szórja
Lángjait a' Phlegethon! Ti védtek.

MÁSODIK KÖNYV.

VEGYESEK.

A' BŰNÖSÖK.

Nem mérsékli soha
Kedvét a' halandó.
Akár öröm érte,
Akár csapás,
Az állhatatlan
Szűk vagy tág határán,
Itt is, amott is,
Mindig túl lebeg.

Mosolygva pillant
Rá a' vak szerencse,
'S pulya társai
Csudálva nézik
A' ragyogót;
Akkor isten ő!
Akkor ő az isten!
De ha sarkba rugá
A' Változó,
'S tündér pillogását
Pulya társai

Többé nem csudálják;
Ő, 's egyedűl ő,
Boldogtalan.
Ha tudatlan újjal
A' békateknő' húrjairól
Egy magányos hangot
Pattanthata le;
Ő Majának
Legkedveltebb gyermeke;
Ő a' nagy Heracles,
Ha sárgulacsával
A' csiripoló
Verébserget
Szét űzheté;
'S botja bogácsfőt
Verhete le.

Gyönyörködéssel
Nézi a' bohó nemet
Zeüs, az ősz szakállu;
Gyönyörködéssel
Emlékezik,
Mint nyargala hajdan,
Még kisded isten,
Amalthéa körül
A' szökellő gödölyén,
'S hogy verte földhöz
A' horgas-türkű bakot,
Mint később az elfajult

Tellus' magzatait;
'S visszasohajtozik
Gyermeki boldog
Napjaiba.

Így múlatja magát
A' cselédit szerető atya,
Midőn ezek
Kártya-váraikat
Szintén az égig felviszik;
'S örűlnek, hogy a' nagy
Munka közel van
Már már a' tetőhez;
'S egy gyenge lebel,
Vagy társaiknak vásottsága,
Az újabb Bábelt
Összelohasztja.

De nem így, midőn
A' vétkes halandó
Az égieknek
Asztalaikhoz
Tolja magát,
'S nectarjoktól
Elittasítva
Istenekbe kap,
És istenekhez
Hasonlatos

Nagy földiekbe.
Akkoron Zeüs,
A' gonoszt utáló,
A' kérlelhetetlen
Szent Nemesist
Az esztelenre küldi ki.
'S az hatalmas karral
A' sötét Erebus'
Mély üregébe
Sujtja a' kevélyt;
Hol az áldáz
Eumenídek
A' tiszteletlent
Skorpiókkal ostorozzák,
'S az éh keselyű
Tépdeli máját
A' sikoltozónak.
Ah, a' sikoltozás
Nem szelidíti meg
A' gonoszt-utálót!
Nem az hajthatatlan
Három királyt
A' földek alatt!

Boldog az, a' ki
Néki szabott
Szűk vagy tág határán
Soha túl nem lép,
És istenekhez

Nem mérkezik.
A' Zeüs' keselyűi
Még éhezik
A' kajánok' máját;
Még a' sokfejű eb
Szomjúzza véreiket.

A' LENGESÉGHEZ.

Ki viselhetné el
Élte' súlyait,
Hahogy isteneink
Téged nem adának
Az emberi nemhez,
Vádlott, feddett,
Kárhoztatott,
Kedves lyánya az égnek!

Mosolyogja bár,
Ha kedve tartja,
Játékid' a' komor bölcs;
Nevezzen bár
Gyermekesnek;
Nekem te voltál,
Nekem te vagy,
Nekem te lészesz
Örök barátném,
Vigasztalóm,
Te boldogítóm.

Tátott szájjal
Vára reám,
Hogy elnyelhessen,
Az iszonyú.
Hallám fogainak
Siketítő
Csattogásit;
Láttam vérbe kevert
Szemének undok
Pislongását,
'S irtóztam az irtózatost.
De te, kedves,
Reám borúlál,
Hogy ne lássam
Vérbe kevert szeme'
Pislongásait;
Hogy ne halljam
A' dühödött fogak'
Csattogását;
Lágy dalaiddal
Boldog álmok közzé
Altatál el;
Hol a' Phocionok'
És Scipiók'
Szép honjába téve,
Feledjem az
Irtózatos'
Rettegtetésit.

Tátott szájjal
Vára reám,
Hogy elnyelhessen,
A' még iszonyúbb;
És elnyele!
De te, kedves,
Egek' leánya,
Vádlott, feddett,
Kárhoztatott,
Mellém vonúlál;
'S csapodárkodó
Énekid közt
Hátra hagyál
Tekintenem,
'S előre, de távol
Tájékokra;
Nem a' mi most
Lépésim előtt,
Vesztem után
Ólálkodva,
Rettegtete.

NAGYSÁG, SZÉPSÉG.

Elfolya kétezer év, és még több, 's végre megúnta
A' nagy Mennykövező hitvese' 's húga' dühét.
Homloka-szúltje nem így. Fájt még, hogy az idai bíró
Cypris előtt ótet megfutamodni hagyá.
Paris bántott meg, Paris bosszúlja meg estem'!
Így szól, és harczra hívja ki Triptolemeüst.
Jő ez, 's mint mikoron Mars lép szekerébe, 's hatalmas
Karral az ellennek nyúlt seregeire rohan;
Dönt, tapos, öl, pusztít, valamerre ragadja negéde,
'S láng, füst, jaj, riadás töltik el a' nagy eget.
Cypria megdöbben. Nem küzde így díszes Achilles,
Nem Diomedes, mond, így nem az álnok Ulyss.
Több ez mint Sándor, 's Caesar, 's a' Károlyok, és az,
Kit nekem hívemmé tett vala Gabrielám.
Új fortélyt kíván az üdő; rettegje Minerva
'S a' délczeg hős a' spréngei hős Amazont.
'S ah, a' spréngei szép Amazon már kezdi tusáját!
'S ah, szalad a' rémült spréngei szép Amazon!
'S a' diadalmas előtt Berheimnak tornyai rengnek,
Mint a' vén Bernhárd reng vala lábai alatt.

Pean! io Pean, nagy férfi! kiálta Cythere,
Jer, légy már ezután kedvesem énnekem is.
Pallas néked erőt és bölcsességet adott: én
Példátlan fényed' drága jutalmit adom.
Ime Timandrámnak szép sarjadzása Lozilla,
Paphosom' legszebb éke kebledbe röpül.
Én nevelém őtet, 's tavaszomnak mennyei díszeit
E' lángorczákra 's e' kecses ajkra rakám.
Ujjaim illették szemeit, 's bájolva lövelltek,
Önt kivirúlt mellye hiblai szaglatokat.
Nincs seregemben dísz, mellyet nem bírna Lozilla,
Nincs dísz, mellyet nem bírna Lozilla velem.
Fogd őt, 's vége az örök harcznak. Ha Tritonia győze
Általatok, győzzön Cypris is általatok. —
Bal tüzeket lobbant a' nagy Zeüs, tapsol az ég föld;
Csak Barcs önt szomorú könnyet az angyal után.

A' BOLDOG ALKONY.

Csókot, lyányka! „Nem én!“ Igen, ó igen, eggyet!
„Ereszsz; nem!“
Láng vagyok; éltem alél, angyali lyányka! „Nem én.“
Reszkete, megragadám. Ide szácsk.... „Ah el!“ E' szemet, és e'
Másikat, a' rózsás ajkat, ez arczot! „El! el!“
Még egyszer szácskád'. De ne tartsd hát zárva! szemed' még
'S homlokod'! e' lobogó gesztenyeszög hajakat,
És gyönyörű nyakad' és ambrás szép kebledet! Újra
Szádat! hagyd színom, Lolli, lehelletedet.
Hagyd.... „Jőnek, hamar el! fuss.“ — 's futnom kelle.
De most már
Tőled, Lolli, csak az hajnali fényre futok.

VAJDA-HUNYAD.

Szirt! rendíthetetlen, mint karja és keble rakódnak,
Nagy mint ő, nagy mint társai, mint maga nagy!
Hol van urad? hol van Mátyása? hová leve László?
Hol van az egykori fény? hol van az egykori zaj?
„Nincsenek!“ így dörmög falaidnak kriptai csende.
Nincsenek? ah... De mi ez? látom-e nyílni kapud'?
Látom; zászlóját már szélnek ereszti Capistrán;
Íme indúl 's vezeti győzödelemre hadát.
Szól a' tárogató, 's a' síp, a' trombita, 's a' hős
Néma haragjában most maga léptet elő.
Jobbja és balja felől László szökdelteti ménét,
'S atyjának vészi és osztja parancsolatit...
Szirt, mi vagy, és mi valál egykor! megborzadok. A' hű
Érti a' szent jelenést, 's felriad álmaiból.

DÉDÁCS, HUNYAD VÁRMEGYÉBEN.

GRÓF GYULAI FERENCZNÉHEZ.

Sztrigy' 's Maros' istenei, kiket a' gyep' szőnyege szólit
Tánczra, és tí, kiket az agg szilas' éje födöz;
És te, kies völgy itt, sziklás vadonidnak ölében,
Mellyre a' dévai vár' orma busongva nevet!
Vendégtek megyen; ő titeket most lát meg utolszor:
Oh de ti hagyjátok zengeni néha nevét!
És mikor ő ide lép, 's a' víz' szélére hanyatlik,
És mikor a' szeretett Lotti kiáltja Zsenit,
Zúgjátok neki: Távozik az, 's messzére! de lelke
Hozzád, élte' kegyes angyala, visszasohajt.

BRANYICSKÁN, HUNYADBAN.

BÁRÓ JÓSIKA JÁNOSHOZ.

Martinúzinak itt áll kápolnája, 's az útas
Átnéz a' Maroson, 's áldva sohajtja nevét.
A' kápolna ledől, de az útas látja hol állott,
'S a' bíbort viselő hős papot emlegeti.
Tünnek az esztendők, szeretett nagy! tűnsz te is egyszer;
A' maradék keresi 's nem leli nyomdokidat.
Oh mikor elmegyen itt, mondja ezt is: Az egykori vendég
Itt lele férfit az hely' új ura' karjai közt.

SZENT-MIHÁLY, SZABOLCSBAN.

A' KÉSŐBB IDŐK' KÉPÉBEN.

A' kit Athene nekünk 's a' héthegyü város irígyel,
A' kinek ajkairól nestori svada csepeg,
Holdjait itt szántá, mint Xenophon, itt vere lantot,
Gyermekit itt nevelé szíve' nagy érzetiben.
Puszta vala a' vad sík, perzselt agyag; Eleonora
Rá pillanta, 's az ím thessali Tempe leve.
Térj árnyékiba, hív idegen; szent helyre jutottál,
'S az most is büszkén hirdeti geniusit.

AZ INN' HÁTÁN.

Mint egy nyil fut el itt part, fenyves, völgy, hegy előttünk,
'S illy hamar a' gondok' szirtfoka messze maradt.
Jaj, de hol a' haza még? hol még Tokaj? hol vagyon a' domb,
Melly a' régen várt számkilöcöttnek örül?
Told sebesen ladikunkat, o Inn, míg a' szelek' atyja,
'S Cypris, 's Ledának két fia révbe viszik.

KIS FIÚ' SIRJÁRA.

Szerelme voltál szüleidnek,
Most mérges gyötrelmök levél;
Mióta tőlök elkelél,
Nincs nyugta sebzett szíveiknek.

Oh enyhítsd őket fájdalmokban,
'S ha elhagyhatod egedet,
Mondd, megjelenvén álmaikban:
„Itt is szeretlek titeket."

SZÜLETÉSEM' ÖTVENEGYEDIK NAPJÁN.

Azt a' virágot, gyermekek,
Mellyet már félig ősz fejemre
Hizelkedve hint kezetek,
Egykor, míg kedves lengzetek
Fuvaltak ifju életemre,
Lalim hintette volt egy két kis énekemre.
Triumphusom volt javallása,
'S egy fojtott sóhajtás, egy néma pillantása
Szerencsésebbé tehetett,
Mint az, kit a' vak sors thronusra léptetett;
Mert szívem' titkosabb vágyása
Hajlandóság gyanánt vette a' dicséretet. —
De ah, most más szemekkel látok;
Nem csalja meg magát az előregedett.
Nem azt nyújtjátok ti, a' mit egykor anyátok.
Hintsétek e' virágokat,
Szép és jó gyermekek, szülétek' ösvényére!
Ah, az hajolván estvelére,
Ingó 's ködös tájakra téve;
Hintsétek el vele saját útjaitokat.

GIBÁRT ÉS IRMA.

Hah, mi zörren itt a' hűs ligetben?
Hah, ki dall a' bérczek' csermelyénél?
Irma jár az hajnal' bíborában;
Feljavult anyjának tép virágot,
És hogy ismét bírja, vígad, örvend.
Oh ne vígadj, lyányka, reggelednek!
Jő egy másik; az reád borút hoz!

A' liget' mélyéből, délczeg ménen,
Lép elő egy szép ifjú, 's csodálja
A' mezők' leánya' ritka díszeit.
Én Gibárt vagyok, mond; hadd itt nyájad';
Jer kevély lakomba, melly amott száz
Városimra pillant szirt' fokáról;
'S bírd, e' büszke várral, e' vidékkel
Együtt, lángoló szívét urának.

Irma reng. Az ifju vad tüzével
Zárja karjai közzé a' szép leányzót;
Csókkal hinti bé pirosló arczát,

És a' klárizst-szégyenítő ajkat.
'S most a' küzdő lyányt, könyörgve félig,
Félig kényszerítve, lóra vészi,
'S nyargal tündérvára' szirtfokához.

Nyílik a' kapu, 's a' mén nyerítve
Lépdel zsákmányával bé az hídon.
Jő a' várnagy, jőnek a' cselédek
Nagy csoportban, 's hódulnak urokhoz,
És az úrné' másatlan kecséhez,
Melly pillantatából 's kedves arczán,
Elbájolva mindent, átsugárol.

Csókokban 's hevült ölelkezés közt
Múlt el a' nap; 's ím a' boldog ifjú
Kárpitos termébe lép hölgyével.
A' menny' boltozatján örvendezve
Csillagok tündöklenek le rájok,
'S az irígy hold sápadtan lövelli
Ablakin keresztűl kémsugárit.
Mért nem én illy boldog! ezt sohajtja,
'S felhők közzé rejti könnyes arczát.

Új örömre szólít, édes Irma,
Téged minden reggel, minden estve;
És te még is — 's melly hálátlanság ez! —
Titkon könnyekkel fürészted arczod',
'S vissza vágysz az elhagyott hegyekre.
Oh, Gibártnak fel ne verd gyanúját!

Mint hevében lángol mostan érted,
Úgy fog majd lobogni vad dühében.

Jő Gibárt, és a' szomszéd szobából
Hallja már Irmának zokogását.
Megdöbbenve nyitja rá az ajtót;
Ah, szemét még nedvesen találja,
'S szerelem 's vad bosszu küzd keblében.
Tudni vágy, e' könnyek kit siratnak,
Melly kedvest kiáltnak e' fohászok.
'S minthogy Irma kérdésére hallgat,
'S sírva dől térdéhez: — Hah, hitetlen!
Így kiált; 's te másért égsz? — 's elhagyja.

Űzve vagynak tőle szolgalyányai,
Általok hogy titkon-kedveltjétől
Sem levél, se hír ne érkezhessék.
És ezentúl a' rab Irma mellett
Egy megbízott néma törpe szolgál,
Méltó híve félig-jó urának.
'S vad Gibárt, 's te bánthatd a' kiért égsz?
Győz a' tiszta minden hóhérláson;
'S ím törpéd imádja a' szenvedő rényt.

Jő az most, 's egy írást nyújt Irmának;
Jő, de nyomban lép Gibárt utána,
'S rengve vad dühében látni akarja.
Ah, mit tégyen Irma? könnyes szemmel
Néz Gibártra; lába elébe sűlyed,

'S onnan nyújtja karjait esdekelve.
Ő nem vétkes; ne kivánja titkát.

Esdeklés ingerli az eldühűltet,
Gyilkot ránt, 's a' hív nő halva dől el.

Látja tettét a' vad, ah de gondja
Most is a' levél! Felvészi a' földről,
És olvassa: — „Hű leány, anyádnak
Kedves volt segéded, 's istent kéri,
Legjobb áldásával hogy megáldjon."

Áll a' templom még, hol Irma nyugszik,
'S tisztelettel néz fel rá az útas.
'S a' melly nőket érdemetlen súly ér,
Sírja mellett vesznek megtágúlást,
'S őtet hívják kínjaikban segédül.
A' kevély vár ott fenn elpusztúla.

A' KÖLTŐ.

Jót rosszat érez a' barom, de hallgat,
Jót 's rosszat érez, 's elbeszéli az ember;
Jót rosszat érez, 's zengi a' lant' fia.
'S ez tűzzel és lobogva, valami
Dagasztja keblét; nem mint a' köz ember,
Ki csak szükségből 's fagygyal önt panaszt.
'S a' mennyivel az ember több 's nemesb,
Mint a' mezők' marhája: annyival
Több és nemesb a' költő, mint azok.

PROLOG GOETHE' STELLÁJÁHOZ.

„Csak az szerencsés a' ki jó.“ Thalia ezt
Szintúgy tanítja, mint Melpomene;
De ő nem mennydörög midőn tanít,
De ő, ha vétünk, mérges skorpiókkal
Nem ostorozza lelkeinket.
Szelíd kezekkel vonsz tisztünk felé,
A' nyájas oktató! 's int és tüzel,
Hogy féljük Nemesist, a' hajthatatlant,
A' szent természet' 's társasági rend'
Törvényeinek nagy őrét, bosszulóját.

Thalia nem csábító, 's a' midőn itt
Tetszők ecsettel fest egy nem gonosz
De gyenge vétkest, tudja mit mivel.
Nektek beszél itt egy regét, ti jobbak,
Kik a' mi rút, pirúltok tenni, de
Nem úgy azt a' mi rossz, ha szép, ha kedves.
Lássátok itten, mit tesz botlani.

EGY EMLÉKKÖNYVBE.

Romában és Román kivül
A' pántófli csókot vár,
Szolgaság a' férfi' sorsa,
Hányja vesse nyakát bár.
Ah de a' kedves jobbágyság
Többet ér mint száz szabadság,
'S a' pántófli-csókolás
Legeszesebb hódulás.

EGY MÁSBA.

Angyalod a' tövisektől
Mentse meg ösvényedet,
'S a' névtelen 's rossz versektől,
Kedves lyányka, könyvedet.

INTÉS.

Mit mond felőled a' világ,
Ne gondolj szer fölött vele.
Örűlj, ha jót a' jók, 's valót;
Ha rosszat a' rossz 's nem valót,
Tűrd és ne szólj. Ha szólsz, felőled
Még többet mond, és mérgesebben.

A' HABCSILLAPÍTÓ.

INPROMPTŰ BUDÁN, 1790.

Így csendesednek el tajtékos habjai
Az ágyaikból kifordúlt tengereknek,
Érezvén nyugtató intéseit isteneknek,
Mint itt a' zaj, midőn felkél Vay.

CSEMEGÉKRE.

1.

Szép ajakod és szép szemed
Tevék raboddá szivemet.

2.

Keblednek gyúladásiról
Ajkad hallgat, de szemed szól.

3.

Szól a' szem, bár hallgat a' száj,
Elbeszéli, belől mi fáj.

4.

Egy pár szép szem, egy mosolygás
Mit tesz, inkább tudom mint más.

5.

Szembe' véled
Szívem éled.

6.

Szívet szívért,
Hívet hívért.

7.

Adj csak egyet —
De nem meggyet.

8.

Közel hozzád, távol tőled
Gondolatom csak felőled.

9.

Szívem' vágyásai nagyok,
De egy szót, és boldog vagyok.

10.

Tudom én, mit cselekedném —
A' mit tetszik, ha merhetném.

11.

Lyányka, bár mint rejtegeted,
Kiért lángolsz, nem fedheted.

12.

Mint kívánhat szent hűséget,
A' kit minden szép szem éget?

13.

Rosszat mondanak felőled,
De én el nem állok tőled.

14.

Nem irígylem gyémántodat:
Igen angyal szomszédodat.

15.

Kis lábad az asztal alatt
Egy csizmán zsámolyra akadt.

16.

Repdes, repdes egy pár szép szem,
Csak azon, a' kit szeret, nem.

17.

Az a' ki párosodni fél,
Egy jón sok rosszakat cserél.

18.

Zelli körül az öröm; boldogság nincs a' hol ő nincs.

19.

Nem jobb-e egyet szeretni,
Mint sokakat ölelgetni?

20.

Édes a' czukor, mellyet adsz,
Még édesebb a' mit mutatsz.

21.

Csókot adni, csókot venni,
Így szeretnék boldog lenni.

22.

Szabad a' nőtlen' élete;
De mi leszen majd végzete?

23.

Fűzz virágot homlokomra,
Lyányka, míg tart a' tavasz;
Míg egykét csókot kerülünk,
Nézz körül 's elreppen az.

24.

Add meg, könnyű a' mit kérek,
Bár édesbet nem ismérek.

A' NYÍRLIGET.

VÁLYI-NAGYHOZ.

Farsangi alak járúl hozzád,
Barátom, vedd e' parolát.
Te őt, úgy-e, nem ismered?
Pedig ő neked jóembered,
'S ha érted e' hív kézszorítást,
Helyébe, tudom, nem kívánsz mást.

Orczám, úgy a' hogy látod, viaszk,
Magam pedig egy új Hans Sachs.
Csizmákat, mint ő, még nem varrtam,
De verset halmokkal faragtam,
'S tán nem rosszabbakat mint ő,
Mikor jó kedv rám néha jő.
Csak hogy engem versre édes tűz
'S egy szárnyas isten' nyila úz:
Őt inkább az a' kegyelem,
Melly szuszterektől nem idegen;
Melly világítja a' Jakob Böhméket,
Látni angyalkákat, ördögcséket.

Gyulaszták őt vastag postillák,
Engem piros pozsgás Fringillák.

Van nékem is egy postillám,
De meg nevét nem mondom ám.
Mikor elhamvadzik tüzem,
'S hiába töröm az eszem';
Körmöm' haszontalan rágcsálom,
'S ki belőle rímem' még sem vájom,
Előkapom kis könyvemet
'S mindjárt találom rímemet.
Derék könyv! jobb mint Schmetzius;
Nem tudott annyit Horatius,
Ő, ki öltözve fényességbe,
Úgy ment fel, mint hattyú, az égbe.

Mit is akartam mondani? —
Úgy! — hogy más alakba szállani
Okos emberhez nem illetlen.
Ember nem lehet az szünetlen.
Illyet önmagok a' nagy istenek
Igen gyakran miveltenek,
Ki szép bikává változék,
'S a' tengeren egy lyányt áthozék;
Ki galambbá vála, ki giliczévé,
Ki farkassá, ki rút tevévé,
Csak hogy czéljához elérjen,
És keresett jutalmat végyen.
Én egyebet nem keresek,
Mint hogy víggá tehesselek.

Ruhád miatt te nem mégy bálba,
Engem betegség vágott ágyba.
A' farsang' vég napjaiban
Igy mind kettőnknek része van.

Te hallád hírét Jupiternek?
Ez atyja volt az első embernek
'S így hát aztán a' többinek is.
Van egy könyv; Homerusnak hívják,
Az úgy beszéli, hogy a' buják
Adott lakókat az égnek is,
Honnan őt ekkép titulázza:
Istenek' és halandók' atyja.
E' fajtalan isten egyszer
Látni kívánta, hogy az ember
Ez árnyékföldjön mit csinál,
'S mint hajdan a' jó Mátyás király,
Elfedve felséges méltóságát,
Álnév alatt járta be országát,
Mercuriusnak egyet int,
Találjon egy kis csínyt megint,
Hogy szerelmetes házas társa
Elillantások' meg ne lássa.

Mercur az illyekre magát
Nem kéreté soká, tehát:
„Felséges uram 's királyom — mond —
Az a' te fiadnak nem nagy gond.
Felséged várja kis békével,
Felérem azt magam' eszével."

Már itt van, 's vállán egy csomót hoz,
'S így szól a' mennyei királyhoz:
„Öltse magára Felséged
E' megnyűtt kék köpönyeget,
Vonja fel e' málybőr csizmát;
Itt e' nadrág is, 's e' nádpálczát
Markolja jobbik kezébe,
'S e' sinkót nyomja fejébe.
Én a' gubát vetem vállamra,
'S szőrös bocskort fűzök lábamra,
Uram így szögény-lögény nömös embör,
Jó magam pedigien tót sühödör."

Juno asszony néz az ablakon,
'S látja mint mennek az udvaron.
'S ők a' menny' föld' királynéjának
Nagy mélyen főt és térdet hajtnak.
„Hé, Sára! e' két idegen
Tőlem talán éhen megyen.
Menj, tudakozd Mihály mestert,
Jól tartotta-e e' két embert?
Pál kulcsár nyisson kamarát,
Czipóm' ne szánja, ne szalonát."

De míg a' királyné beszél,
A' két embert elhordta a' szél.
Szépen kiérének a' várból,
'S a' csintalan ficzkó így szól:
„Gazd 'ram, ne nyissak-e lyukat?
Mert Kóly ide még nem kis falat;

Kóly, a' világnak közepe!
Jó lesz már itten szállani le.“
‚Te lásd, jó szolga!‘ monda az úr.
'S az ég' boltján egy lyukat fúr,
'S a' lyuk nagygyá lesz hirtelen,
'S a' két útas a' földön terem.

Mercur rosszúl fúrá a' lyukat,
'S az ég' boltja nem jól szakadt.
Acsád 's Adony közt hulltak le
Egy sűrű puszta nyírligetbe.
Sohol nem látszék semmi ház,
Az ég setétült, zuzmaráz
Fagylalta meg ruhájokat,
Szakállokat és bajuszokat.
„Itt — mondá a' szolga gazdájának —
Megadjuk árát a' tréfának.
Az égben megvan mindenünk,
A' mit e' földön nem lelünk;
Volt-e jó dolgunk azt elhagyni,
Pocsékká ázni, majd megfagyni?“
‚Éj — monda Cronion — kis veszélybe'
Nem illik esni kétségbe.‘

'S messzére egy rossz viskót meglátnak,
'S utasaink szemet szát tátnak.
Mercur duzzog: „Lesz éjszakánk,
Száraz korpakenyér vacsoránk.“
‚Bohó! — mond Zeüs — az illy viskóba'
Drágább gyémánt van hébe' hóba',

Mint a' millyennel nőm dicsekszik,
Ha szépségétől elrészegszik.'

'S egy nyolczvan esztendős gyémánt,
Kin a' nagy kor sok ránczokat hányt,
Elébe jő a' két embernek,
'S nyájas Hozt'-istent mond Iupiternek.
Kaczag Mercur 's bosszankodik.
„Ked csak maga?" ezt kérdezik.
,Magam, kelmetek' szolgálatjára:
De férjem megjön éczakára.'

Sürög forog a' jó öreg,
'S a' tűzhöz széket ád nekiek.
Kifordúl, hozzá lát dolgához,
'S Zeüs így szól légér fiához:
„Szép, szép az ég, de e' kis ház,
Falán vagyon noha csak máz,
És ámbár azt nagy szükség lakja,
Sem nectarja nincs, sem arakja,
'S kávét, puncsot soha nem lát,
Mire szát isten ember tát,
Szebb volna mint az ég, ha velem
Az éjt itt töltné a' szerelem."

'S mîdőn Zeüs isten így szól,
Rózsaillat terjed el, 's az ágy alól,
Szokott a' gyémánt mellyen hálni,
Turbékolva egy galamb sétál ki,

'S addig teszi forgásait,
Addiglan űzi sok csókjait,
Hogy a' vén isten jól értette,
Ezt a' galambbal ki tétette.

Legott a' nyolczvan évü gyémánt
Szép szűzzé változva bepillánt,
'S karján hoz egy kis gyermeket,
Kit szárnynyal nyillal a' ligetbe' lelt.

Ki vala a' gyermek, 's mi lőn tovább,
Azt nem szükség talán beszélnem.
Mint a' mai bálban sok láb,
Kiváradék a' rímelésben.
Nekünk 's nekik kívánjunk hát
Csendes nyugalmas éjszakát.

TÖRTÉNET.

EGY KIS KÖR' KIVÁNSÁGÁRA.

Mondják, egy úr nagy gondba jött,
Látván, hogy kedves asszonykája
Gyakran elzárva ül a' négy falak között;
És még inkább megütközött,
Midőn, a' szép asszonyt felszöktetvén lármája,
Ez néki elébe fut, 's mind ujja, mind orczája
Elárulják, hogy írt. — „Mit írt? az ő hibája
Eddig nem volt titkolgatás;
Jót nem jelent a' hallgatás.
Azt, a' ki engem csal, nekem sem vétek csalni.
Hogy rajtam is kaczagjon más....
Nem, nem; készebb vagyok meghalni!
Az álnoktól nem vártam ezt.
Ah, a' kaczér asszony a' legnagyobb kereszt!"

Nem szól, 's megyen. A' szép leül asztalkájához,
Örvend, hogy egyedül maradt,
'S hozzá fog újra munkájához.
De ah, ki bizhatik magához!

Ajtója a' sietés miatt
Tátva áll, 's a' sullogó belép. Megrezzenéssel
Pislongunk, (ha meglátta-e?
'S egy mesterséges billentéssel
Az írás födve van) 's kényetlen öleléssel
Repülünk a' nem várt Herr Ehgemahl felé.
Ez érti a' gonoszt, 's kékül belé;
De phlegmában marad, 's szépjének példájára
Tüzet hazud, 's felel fortélylyal fortélyára.
'S míg a' csak színlett csókokat
Boszúsan szórja orczájára,
'S mindég igaznak lelt, de most hazug ajkára,
Lesegeti ujjain a' tintafoltokat;
'S lelkének nagy vidúlására
Ottan leli. — „Csak a' levelkét
Lehetne megkapnom!“ 's asztalkájára
Tolvajszemmel tekint 's megsejti. „A' levelkét!
Csak azt! hogy végre ismerjem lelkét!“

Amor kaczag. „Oh esztelen! —
Mond — űzd az elkezdett játékot,
'S csald, a' ki csalni akart.“ —

A' leczke hirtelen
Munkába vétetik, 's a' szép hüségtelen
Visítva fut, 's meg nem gyanítván a' szándékot,
Férjének hagyja az ajándékot;
Ki most — a' vad! — mint martalékot
Felkapja azt, 's örvendez a' jól elsült cselen.

'S mi volt az a' mit lelt? Egy még nem kész kis ének,
Mellyen a' szép elzárkozott,
Tartván fulánkitól férjének,
'S szerény érzésivel nemének,
Gyakorlatlan kezekkel dolgozott;
És ő meséjévé lön a' megyének.

..... ki veszte itt dalán?
Nagysád pirúl? sohajt? Talán talán ....
Ah, érzem, szánom a' sohajtót.

Jó, másszor zárja bé az ajtót,
'S bátorságban lesznek irásai asztalán.

TISZTVÁLASZTÁS UTÁNI.

Elmult a' restauratio,
'S vice-ispán nem levél, szegény, be szánlak érte!
Fő jónak szíved ezt ismérte,
A' sorstól ezt az egyet kérte,
Kezedben volt 's eltünt. Így járni, óh
Ez már rettenetes, ez már irtóztató.
Mit használ birtokod, mit régi nemzetséged,
Mit a' sok nagy ebéd, a' sok nagy vacsora,
'S hogy Bánknak vére vagy, 's egyszersmind sógora?
A' háladatlanok nem választának téged,
'S kit választának meg! Ez gyötri büszkeséged'?
Ez vette el nyugtodat, ez ölte el csendességed'?

A' NÉMET FIÚ.

Nékem szép kis mádjár lánj
Feleségnek megkifán;
Háj! de szép kis mádjár lánj
Német lékenyt nem kifán.

Montja szép kis mádjár lánj:
Ő mádjár lékeny kifán,
Mert a' német lekénynek
Nincsen pajusz szekénynek.

Én hát pajusz nefelni,
Suvikszszal kikenelni,
Úgy a' szép kis mádjár lánj
Pajuszomra csókot hánj.

HARMADIK KÖNYV.

EPIGRAMMÁK, GÖRÖG ÉRTELEMBEN.

AZ EPIGRAMMA.

Szökj', epigramma, de nem mint nyil, melly czélra fut
és öl,
Szökj' mint csók, mellyet félve lop a' szerelem.
Elcsattant 's oda van; de az édes lyányka' tüzétől
Ajkaim lángolnak, 's e' kebel égve liheg.

CANOVA' PSYCHEJÉRE,

A' LEPÉVEL.

Oh a' mennyei lyányka! miként ömlött el alakján
Mind az az ék, mellyel Cypris igázni szokott!
Vérem gyúl, hullong; boldog, boldog lepe! Vagy te
Kelj ki a' márványból, lyányka, vagy én legyek az!

NINON' KÉPE.

„Küpris ez itt?" — Nem. — „Flora tehát?" — Nem is.
— „Úgy Canovának
Szép Psychéje." — Nem az. — „Iris? Aglaja?" — Ninon.

ANTINOUS.

Kellemet önte reám metszőm, fenséget Apollra.
Én vagyok első itt, a' nagy Olympon Apoll.

VENUS CALLIPYGOS.

Mind, mind, lyányka, nem ezt egyedül! 'S nagy Iupiter, engedd,
Váljon hármassá nékem is egyszer az éj!

DOLCE' MADONNÁJA.

Melly báj, melly fennség, melly isteni bánat ez arczon,
És melly szent megadás 's gyermeki bízodalom!
Bús anya, mennyei szűz, e' kép láttatja mi voltál:
Vídulj fel, 's e' kép fogja mutatni mi vagy.

LAOKOON.

Tűrd nagy kínjaidat, szent polgár, 's halj meg! Hazádért
Tűrsz és halsz. Győzött a' fene, 's Troja nem áll.

LUCRETIA.

„Útálom magamat — mondotta Lucretia — lelkem
Vétlen bár, többé nem vagyok a' mi valék.
E' vas tisztává teszen újolag"; — átveri keblét
'S nyugtan vesz — „nem tűr szennyet az asszonyi rény."

FERENCZY' GRAPHÍDIONÁRA.

Lyányka, találva van ő, 's te mosolygva csodálod, hogy arczát
A' homok illy hűven szökteti vissza feléd.
Szólj, ki vezette karod'? ki sugalta kebledbe, hogy ezt merd?
Ah! neked e' hevülést egy kegyes isten adá. —
„Amor hagyta, hogy őt újam rajzolja szeretve,
'S leczkéjét együtt vette Ferenczy velem."

IO ÉS IUPITER.

CORREGIOTÓL.

Elvesztem, 's ah lyányka, tebenned vesztem el! E' csók,
Melly ajakidra nyomúl, engem is elragadott.
Félre, te mennyrázó! fordulj, szép lyányka, le hozzám;
Szedje az emberi lyány' csókjait emberi száj.

AMOR AZ OROSZLÁNON.

Mint hajlong a' gyermek alatt a' gyapjas oroszlán,
'S mennyei zengzetének vad tüze mint mosolyog.
'S ő, a' büszke, miként érezteti véle hatalmát,
És hogy egen földön ő egyedül az erős.
Vélem is ezt érezteti most, szép Níke, miolta
Elfogva ajkaidon, durva bilincsre vetett.

HEBÉHEZ.

Vénül 's vénüljön testem! de te leikemet ittasd,
Hebe, a' szent kelyhből, és soha elaggni ne hagyd.

IDÁHOZ.

Távol vagy mindég, 's mindég közel, Ída! szemem lát,
Hall fülem: ah, de karom, Ída! hiába keres.

APOLLON.

Jön, lő, 's győze; bukott a' szörny, az az isszonyú!
Még reng
Rogytában a' föld, még riadozza dühét.
Ő pedig, a' győző, nyugalomban hág fel az égnek
Szent küszöbén, társai' sokszori tapsa között.

HELIODORÁHOZ.

Tartsa meg Európát, Ledát, Semeleit, Ioit
A' nagy Zeüs: az enyém, Heliodora, te vagy.

AZ ÖZVEGY.

Elmaradás, te vagy a' keserű; ah, együtt halni,
'S a' szeretett társsal szállani sírba nem az!
Ezt kérém 's nem adák nekem istenim. Így lön ezentúl
Nékem az élet halál, bánat az édes öröm.

EGY FERDŐBEN.

E' busa nép kártyát 's lakomát kér, Nympha: te nékem
Nyújts orvosvizeket, és, mikor égek, homályt.

BIHARNAK KÉT NAGYJA.

BARANYI GÁBOR, BOSSÁNYI FERENCZ.

Elsápadva tekint, szent férfiak, a' pulya rátok;
Érzi, hogy e' nagyság őket homályba löki.
Bár, úgy mond, nekiek csak erő juta: fény juta nékem,
'S ez jóval szebb rész; látszani nagynak elég.

VAY JÓZSEF' KÉPÉNÉL.

Halld Vayt. „Ő nem szól.“ Halld úgy is; az isteni férfi
Némán int: Némán üzd te is a' mire törsz.

NAGY-MIHÁLY, ZEMPLÉNYBEN.

Ott Armída vivé tündér lakjába Rinaldot:
Itt a' Károlyi lyányt Sztáray hozta bele.
Meg vala csalva Rinald: de te boldog férfi nem ingó
Lyányka' tüzétől égsz, 's hölgyed örökre tiéd.
Éljed idöd'! nagy öröm siet elröppenni. Szerencsés
A' ki sok édesben éle, nem a' ki soká.

NEGYEDIK GYERMEKEM' SZÜLETÉSEKOR.

A' három Charis leve elöbb, 's úgy Amor utána.
Látta Sophie e' példát, 's monda: követni fogom.
Íme szavát állá: Fizsi, Dencsi, 's Thalia levének
Itt is elöbb, 's már most játszik ölében Emil.

MEZEI VIRÁGOK.

GRÓF GYULAY KAROLINÁNAK.

Kerti virágoknak remegünk tartatni magunkat;
Istennénk kegyeit nem pazarolta reánk.
Minket az aljas rét 's egy völgy' szűk keble, 's az árnyas
Erdők 's egy kisded csermelye' habja nevelt.
Szolli ide jár, szedi kincseinket, 's koszorúba kötözvén,
Szép kebelén viseli, 's üstöke' fürtjeiben.
Florai nép, mosolyogva fogadd vendégedet; ím jön!
Boldog az, a' kit hív jobbja szeretve fogad.

1.

Szép vagy Rózsa, de tündöklesz 's tündökleni kívánsz.
Büszke, te nem kellesz, mert maga Szolli szerény.

2.

Tiszta vagy és szép vagy, Liliom, de te másra homályt vetsz.
Nem kellesz te hiú, mert maga Szolli szerény.

3.

Mit mersz, gyenge Kökércs? dér jár meg, vissza! De néked
Kedveze anyád, 's magadat védeni leplet adott.

4.

Szolli, Szelín, és Gyengyi nekem neve az édes lyánynak —
Változtatja hevem a' nevet, ő kecseit.

5.

Atyjának sírjára Szelín szent könnyeket önte,
'S a' könnyből te levél, Lengenye, gyönge virág.

6.

Szegfűnek nézém, 's Székfű vala. Otromba csalódás!
Szolli, szemem szívem benned igazra talált.

7.

Itt Violák seregelnek, amott Rezéda. Kis isten,
Hol Psychéd? titeket illet az isteni fekv.

8.

Flora neked koronákat adott, hiu Császna; de kebled
Nem lehel illatokat, 's Császna, te büszke lehetsz?

9.

Nincsen színe, de van szaga. Ah e' tarka seregben
Ő egyedűl színes, társai mind nem azok.

10.

Kél a' nap 's megnyílsz, de ha száll, elzárkozol E' szív
Ezt teszi, Gyengyi, ha jösz; ezt teszi, Gyengyi, ha mégy.

11.

Téged nyujta nekem a' kékszemü lyányka, kis Emlény,
'S ment, 's ezt sóhajtá: Oh ne feledj! ne feledj!

12.

Intesz, szép Narcissa, 's ölel Zephyr. Én is ölellek,
Mint Zephyr a' búsat, isteni lyányka, csak ints.

VÁD ÉS BÉKE.

Hittem az esknek! ah azt a' hold és csillagok hallák,
'S érte kezessé lett, 's mennyi gyönyörrel! az éj.
És ím csalva vagyok! Menj, menj! én kába, ki minden
Boldogságimat egy lyányka' kezébe tevém!
Mit? tagadod? lásd ím levelét; elfogtam. Igaznak
A' legszemtelenebb sem meri vetni cselét. —
Ah, de te sírsz, nyakamat karod általölelte, könyedtől
Arczomat ázni érzem. — Csalfa! feledve hibád.

A' SZÉP HÁZI KÖR.

SZENT-MIHÁLYTT.

Egy fia volt egykor, mint mondják, lyányai hármak:
Itt három férfi gyermeke, lyánya csak egy.
Virginie most Eros; Aurel, Marcellel, Emillel
Charisok; Uranide ő maga, 's atyjok Apoll.

A' VÁRADI FERDŐBEN.

E' liget' árnyai közt ége a' szép Nais Apollért;
Asszonya vette nyilát, 's a' szeretőre lövé.
Szemtelen, égj, úgy monda, de veszsz! 'S a' Nympha vesz
és ég,
Hév habokat buggyant, 's hirdeti keble' tüzét.

GRÓF DRASKOVICH JÁNOS,

AZ EZREDES.

„Kit födöz e' szent sír, név és jel nélkül? Örök díszt
Önte ki Flora reá, 's a' csapodár Zephyrek
Nyájas csókjaikkal nyitogatják gyenge virágit,
'S Sylphek' 's Sylphidák' nyája seregli körül.“
Jel 's név, o idegen, nem kell e' sírra. Titokban
Tette a' jót, 's itt is szent titok őrzi nevét.

GRÓF RÁDAY ERZSI.

Természet' gyönyörű remeke, o szép Erzsi! te nyugszol?
Kelj fel, 's halld zokogó hímedet, halljad anyád',
'S jó ipadat, 's kebled' két kisdedit. Oh mi keservben
Nyögnek mind szeretett Erzsijök' alta köröl. —
„Csendesen! hagyjátok kialudni gyötrelmimet, akkor
Jertek csókjaimat szedni sietve felém."

EGY GYERMEK' SÍRKÖVÉRE.

Téged nyájas anyád' karjáról Amor ölelt el,
Isteni szép jegyesed' isteni szép jegyesét:
'S most az Olympus' örömtájékai fognak el immár;
Ah, de szüléidnek szíve örökre sebes!
Nézz szerelemmel alá rájok, 's mondd: Él Fizsi, 's téged,
Kedves atyám, 's téged, nyájas anyácska, szeret.

PÁSZTORY' SÍRJA.

Zúgj búsan, 's hullasd e' sírra virágidat, ákácz,
Dongjatok, o méhek, e' fa' virági körül.
És te periploke, nyúlj végig buja karral az ágak'
Szent szövedéki között, hol philomela keserg.
Mert nagy tettei után itt nyugszik Pásztory. Nyugtot
Érdemel, a' ki soha azt nem lele, nem kerese.

BÁRÓ WESSELÉNYI MIKLÓS, AZ ATYA.

Kétled-e hogy lelkünk él, vándorol? Ott fene Cato
'S lágyszivű Brutus, itt Weselényi valék.
Erdély, szánd keseregni fiad', nem holt el az; él még,
'S hős lelke a' régi fényre deríti Zsibót.

ÜRMÉNYI JÓZSEF,

AZ ORSZÁG' BIRÁJA.

Széked üres, nagy férfi! hamar hited. Ilmus örömmel
Néz rád; mert együtt csküszi véled hazánk.

ASTYANAX.

Astyanax dajkája felé rettegve vonúl el
Atyja' sisakjának ércz ragyogása elől.
Hagyjanak élni tovább, nagy kisded, az istenek; Hector
Volt nemződ; nem kell félned az érczragyogást.

SPISSICH.

Minoshoz közelíte Spisics. Megdöbbene az isten;
'S székét, pálczáját a' jövevénynek adá.
Meg nem tántorodott, szennyetlen! monda; te tarts itt
Törvényt, mint oda fenn tartani láta Szalád.

AZ ERDŐ.

Sírj szabadon, nálam nem kémleli semmi keserved',
A' remegőt sűrű lombjaim elfedezik.
És ha enyhűlsz széped' neve' zengésére, sohajtsad,
'S Echóm részvéve visszasohajtja feléd.

KÖNYÖRGÉS.

Adj örömet 's adj bajt mellé, nagy Iupiter! egyet
A' kettő közzűl bírni csak isteneké.
Ez nyújtson főbb ízt gyakor ingerlésivel annak,
És mikor ez verdes, az szelidítse dühét.
Ah boldogtalan, a' kit az egyike véve sajátúl;
Az boldog, kit mind ketteje védve szeret!

A' LEPE.

Plato' lelke valék egykor, már most lepe. Szépet
'S jót keresék ottan: mennyei harmatot itt.

THEMISTOCLES.

Üss, csak szólani hagyj! mond — hív és nagy vala. Bántó
Honja ellen nem költ — hív vala, nem vala nagy.

SZEM ÉS SZÍV.

A' szem látni tanult, a' szív csak hinni. Nemesb az,
'S emberhez méltóbb, 's ah, vakon űlni nehéz.
Úgy de magam vagyok itt, ott létemet istenek őrzik,
'S a' baj hozzájok még közelebbre csatol.
Láss bízvást, sőt nézz; szemed arra van adva: de higyj is,
'S int szívednek szép religiója, hevűlj.

MI FÁJ.

Nagy de rövid bántás nem sujtja le lelkemet; az fáj
A' mi kicsiny 's lassún kínoz el, ah az epeszt!

COPTUSI INTÉS.

Tedd le reményedet a' roszról; soha nem leszen az jó;
'S a' jót, bántását könnyü feledni, szeresd.

A' SZERÉNY.

Félre a' gőgössel! Maga van, nincs senki kivűle;
Egy újabb bódúlt Berkeley. — Szánni lehet.
Félre, szerény! Nem vagy, mert más is volna, ha volnál;
Ismerem e' zengést. — Szánni, mosolygani kell.
Vagy tê, de van más is; törpébb ez, mint te, tetősb az.
'S mondod is azt, hiszed is. — Légy te, barátom, Igaz.

AZ EGRI KÖNYVTÁR.

Eszterházy hagyott bennünket lenni, de rendre
Oszt 's bővít Szepesynk, 's a' chaos, íme, világ!
Szólj, Epicur, mi neked kedvesb, az atóm-e, vagy e' föld?
„Ez; de atóm nélkül nem leve még soha föld.“

TYROLBAN.

Egy lovat, egy tehenet hámol szekerébe magához,
'S vonja velek terhét, alpesi nympha, fiad.
Puttonban viszen ott földet bérczére legaljasb
Völgyéből, és zsírt, 's krumplival ülteti be.
Vajh, sanyarún teng ő! de szelíd törvényeit őrzi
Austria, 's a' hívnek híve felejti baját.

KANT ÉS HOMER.

„Kell!" mond Kant hidegen, 's „tedd, mert kell!" —
A' Meonida:
„Tedd, mert szép, mert jó, mert igaz!" erre tanít.
Angyalokat gyúr majd sárból a' celta Prometheus:
Adni nemesb embert a' nagy öregnek elég.

FÉRFILÉLEK.

Fusd a' bajt valamint akarod, megmarkol erővel,
És ha magad' gyáván elveted, összetapos.
Küzdj vele férfiasan, 's alacson panaszokra ne sülyedj,
Elszégyenli magát, 's megbukik a' nagy előtt.

RÁKOSON.

Bukj' le 's imádj, 's egyszerre tiéd, monda a' hazug egykor.
Szívem imád; mondd ezt te nekem, íme bukom.

VIGASZTALÁS.

Fölfele tart mindég, lefelé nem az emberi lélek;
Égből szálla belénk, és oda visszasiet.
Hasztalan a' viharok' részeg dühe; szép, igaz és jó,
Szent egység, 's lelkünk érezi, látja, hogy az.

NEGYEDIK KÖNYV.

TÖVISEK ÉS VIRÁGOK.

1811.

Werke des Geists und der Kunst sind für den Pöbel nicht da.

Goethe.

HERCULES.

Hatalmas Hercules, te bajnokisten!
Dicső fajzatja a' mennydurrogtatónak,
Kinek most már fényében osztozol!
Te nem csak a' föld' undok szörnyeit,
A' hétfejű hydrát, a' holdszülötte
Oroszlánt, és a' Creta' vadbikáját,
'S a' mind ezeknél rettentőbb Buzírist,
Diomedest, 's a' hármas Geryont,
'S a' tűzokádó Cacust öldöséd el.
Hogy jót tehess, te nem kerülted a'
Kevésbbé bajnok tettet is; 's az ól'
Marháinak szemetjeit kihánytad;
'S ég föld javalta hasznos tettedet.

'S a' mit te nem szégyeltél, bajnokisten!
Dicső fajzatja a' mennydurrogtatónak,
Én nyomorúlt embercse, szégyeneljem?

AZ OLVASÓHOZ.

„Apróságok ezek!“ — Vaj azok! de ki várakat épít,
A' legapróbb szegnek, tudja, mi haszna vagyon.
Krajnyai vásárokra darócz kell, és olaj. A' ki
Közre bocsát minket, ismeri publicumát.

A' NAGY TITOK.

Jót 's jól! Ebben áll a' nagy titok. Ezt ha nem érted,
Szánts és vess; 's hagyjad másnak az áldozatot.

A' KÉSZ IRÓK.

Béna vagy és tánczolsz, a' nyelvet nem tudod és írsz;
Szárnyad ugyan nincsen, Cserdi: de rajta! repülj.

SOLOECISMUS.

Hogy soloccissálok, nevet Ordosi. Kába, nevess bár!
Nem botol a' ki helyén tudva 's akarva botol.

SYNIZESIS.

Diphthongot röviden hangzatni tilalmas Opornak.
Hall, de szemével, Opor: lát, de fülével, Opor.

A' VAK.

Van szemed és így látsz? Melly paralogismus ez! Oh ha
Látni vagyon kedved, Hályogi, látni tanúlj.

A' NEHÉZNYELVŰ.

Kárischt mond 's Pszikhét, ha Pszüchét kell mondani 's Cháriszt,
És Témisz-tók-lescht Győri The-mi-szto-cleszért,
'S Kíosch- 's Lezbóschnak, Kémiának 's Mek-hanikának,
A' mi Chiósz, Lezbósz, Chemia, Mechanica.
Szent Adrastea, mérj bosszút ez otromba beszédért!
Megvan az; a' svábnál Győri Giehri leve.

ORTHOEPIA.

Útálja a' poetát számban Baki, 's mondja poétát,
'S venni, így szól, rövid é-t nem szabad éta helyett.
Roma pedig kettős rövid hanggal mondta pater-jét,
'S satrapa lett satrapes, 's Andromacha Andromache.
'S a' mi Venus volt ott, nálunk leve Vénus, Amorjok
Ámor, 's a' gabonák' asszonya nem Ceres itt.
Jó, Baki, tudni: de néha nem árt nem tudni is. Óhajt
Ő nékem tudományt, én neki vájt fülecket.

AZ IGAZSÁGKERESŐ.

„Meg nem foghatom azt!“ Ez örök szava' járta Kabának.
Nagy baj, jó Kaba: de róla nem én tehetek.
Hű szívet kíván az igazság, 's hajlani mindég
Készet. Vagy ne tagadd, jó Kaba, vagy ne keresd.

CORRECTIO.

A' foltatlanság fő érdemed és legutolsó;
Mert csak aléltságod kútfeje, vagy nagy erőd.

IRÓI ÉRDEM.

Szólj! 's ki vagy, elmondom. — — Ne tovább! ismerlek egészen.
Nékem üres fecsegőt fest az üres fecsegés.
Íz, szín, tűz vagyon a' borban, ha hegyaljai termés:
Íz, csín, tűz vagyon a' versbe', ha mesteri mív.

SZOKOTT ÉS SZOKATLAN.

Berki szokottat imád. Nekem az kecses a' mi szokatlan;
'S kényesb vagy makacsúlt ízletem újnak örül.
A' mit Berki szeret, megavúlttá válhat; az újért
Hamvamat a' maradék áldani fogja, tudom.

A' NEO- ÉS PALAEOLOGUS.

Nem magyar a' nyelv már, nem az a' ruha! Németes ízlés
Lepte meg ezt és azt, 's korcsosodásra jutunk!
Így kesereg Fürmender uram, mivel urfia térdig
Érő mentéjét párizsi módra szelé,
'S négy öt kendőtől vastag nyaka, 's üstöke borzas,
'S ah! a' hunczfutka 's czafli becsébe' veszett.
'S csendet mond mikor ír, 's kecset és kegyet; a' mi reménység
Volt eddig, hosszú mondani! néki remény.
'S év neki az esztendő, szeretett lyánykája barátné,
'S futja komám-asszonyt 's csillagom-adta Borist.
Fürmender, te ne légy urficska: te, nagy Für-men-der,
Légy Fürmender! te, légy elegánt, elegánt!

EGY FECSEGŐHÖZ.

Micrologied minket sokat elgyötör. Oh de miért vagy
Együtt micro- picro- macro- macarologos!

FONÁKSÁG.

Repkényes poharat vártam 's adsz vastag ebédet.
Koldusidat tartsd jól, Döbrei; nem vagyok éh.

PIRÍTÓ JAVALLÁS.

Míveim közt neked ez tetszik, Szalavári, leginkább.
Nem hittem rosznak: már, Szalavári, gyanús.

FENTEBB STYLUS.

„Engemet a' sokaság ért 's kedvel.“ — Pórsereg, erre!
Lőrét árúlok 's nyírvizet; édes ital.

ARBUSCULA.

Látta, hogy a' vad nép, melly őtet pisszegi, tapsol
A' rossz játszóknak, Roscia, 's tűznek hevűlt.
A' te javallásod, pórrend, úgy monda, gyalázat;
Mesteri játszásom csak lovagénak örűl.

PROSAI 'S POETAI SZÓLÁS.

Természet, te vagy a' törvény 's a' mester. Igazgasd
Verseimet, 's hagyjad folyni szabásod után!
Így Futaki. És mivel az prosáját szórja, különbség
Nincsen verse között 's prosai míve között.

A' KÉT TERMÉSZET.

A' poesis kikap a' népből 's a' durva valóból,
És kiesebb tájra 's lelki valóba vezérl.
És te kevélykedel-e, hogy az eltévedtet az egy és
Szent természethez, Nyáradi, visszavonod?
A' mit lát, maga, Nyáradinak, természet. Ez egy az:
A' mesterség' természete néki nem az!

LUKAI.

Te czifra szókkal élsz, 's poeta nem vagy,
Képben bujálkodol, 's poeta nem vagy,
Ömölnek rendeid, 's poeta nem vagy,
Phoebust kiáltozod, 's poeta nem vagy,
Csók és bor éneked, 's poeta nem vagy,
Mi híjod? Értem én: Poeta nem vagy!

A' SZAVAS IDIOTA.

A plus B aequale X? Nem igaz! mond Zugdi; hisz' A B
Ab! 's Kantot szidja — — Zugdiak, értitek ezt?

A' PEDANT.

Melly levitások ezek! mond Ő Gravitása. — Csudálod?
Ő Gravitása körűl nem hever e' levitas.
Ő dudog, és méltán! ha talán más sírna, nevetné.
Oh be komor gravitas! oh be fonák gravitas!

AZ AVATATLAN.

Ámbár lelkemet Isis és Osiris
Elysjumba kapá, nem állhatám meg,
Hogy nagyot ne kaczagjak, a' midőn egy
Füstös Amphionunk, kit édes hangjaid
Tornáczodba vonának, ezt kiáltá:
„'S jaj, mint bíg az imillyen! Andri, hallod
Mint meg bíg? Uczu, kezdd el: Hol lakik Kend...!“

AZ ISKOLA' TÖRVÉNYEI.

Járj egyenest! ki ne térj! így rendeli az iskola; nem szép
A' mi szabásom előtt helytelen, a' mi hibás.
Járj szabadon, ne remegj! mond aesthesis; és ha van ok rá,
Térj ki; ne hidd hogy szép 's jó lehet; a' mi feszes.
'S a' genie pártázott fővel jő, 's sanctionálja
A' mit az iskola tilt, a' mit az aesthesis hágy.

PURISMUS.

A' genie 's sanctional füledet bosszantja. Nem érted.
Értsd! 's nem fogja tovább sérteni gyenge füled'.

A' SZÉP ÉS JÓ.

„Veszett idő! veszett erkölcs! veszett poesis!
Nem kell nekem, ha mérget hoz, a' lépes méz is.
Egy a' szép 's jó, egy a' rossz 's rút, mond a' morál,
Pedig hamis ügy mellett az nem perorál.
Hiába szól ellene az új aesthesis,
Csal a' ravasz, bolondnak jó még a' fapéz is,
Őrizkedjél ettől, keresztyén olvasó!
És a' hol maszlagot hint ez, ne mulass, ó!
A' rossz madár a' szentet is bépiszkolja;
Ha vétek is, elég hogy szép, ezt gondolja.
Ám nézd a' pictort, mint festé itt ezt az angyalt;
Tudom, ezért Lucifernél sok szurkot falt.
Térde felett ugyan festve vagyon a' gomb,
De félre csúszott a' lepel, 's csupasz a' czomb.
'S ím Eszter-asszony a' szemmel, nézd, még azt is látatja,
A' mit nagy gonddal eltakart szemérmes patyolatja.
A' pictor szép emlőt akart és szép czombot látatni,
Mintha el nem kellett volna a' képen takartatni.
És mintha, a' hol ők vannak, nem volna váll és csizma!
Ah, ennyi rosszat szül az aesthesis 's a' schisma!
Melly vétkeket tanítgat a' nézőknek a' theatrum,
Arról jobb nem is szólani, mert az mind crimen atrum.

Nem volt ez így, míg szólhatott a' Molnár Albert,
Ki sok országot látott és igen igen sok tengert!
De még akkor tisztelte a' nép a' morált,
'S az aesthesis a' rossz mellett nem perorált.
Még akkor minden azt hitte, hogy szép a' jó;
Most megfordíták, keresztyén hív olvasó!
Nem kell, nem kell, ha mérget hoz, a' lépes méz is!
Veszett idő! veszett erkölcs! 's te mételyünk, óh átkozott aesthesis!"

A' LEGFŐBB LECZKE.

Könyvgyártó! kontár és czéhbeli! vedd az utolsó,
Vedd a' fő leczkét 's értsd: Thüe tais Charisin!*)

---

*) Görög szók: Áldozzál a' Gratiáknak.

A' BÉKÁK.

Brekeke!
Brekeke! brekeke!
Kloáx, Tuú!
Brekeke, brekeke,
Brekeke! Kloáx! Brekeke! Tuú!
Brekeke, brekeke, brekeke,
Brekeke, brekeke, brekeke, brekeke!
Kloáx, kloáx! Tuú, tuú!
Brekeke! Tuú, tuú!

Brekeke, brekeke!
Kél a' hold' szép kereke,
Ébred a' tók' gyermeke,
Zeng lakások' feneke.
Brekeke, brekeke!
Kloáx! Tuú!
Kloáx, kloáx! Tuú, tuú!

Zeüs bennünket szerete,
A' midőn szent végzete
A' vizekbe szöktete.

Brekeke, brekeke, brekeke!
Kloáx, kloáx! Tuú, tuú!

Egykoron az ő ege
Volt lakunk, — 's ez nem rege —
Ah, de a' Phoebus' melege
Veszélyt vona ránk.
A' békanép
Rakásra hullt el.
Nem volt segéd!
Nem volt segélő!
A' nép' fejedelmei
Az istenek' atyját
Arczaikra borúlva
Kiáltozák.
Nem hallja meg ő!
Mert Nemesis
Veszélyt parancsolt.
Nem tűrte szerencsénk'!
Nem tűrte hatalmunk'!
Nem nagy ragyogásunk'!
De végre haragja
'S az isteni bosszú
Határt találtak.
'S Batrachosnak serege
Éledni kezdett.
Visszatért az ég' kegye,
Iuno érettünk rettege,
'S elboríta fellege.

Brekeke, brekeke, brekeke!
Kloáx, kloáx! Tuú, tuú!

A' régi' helyébe
Szép lak juta nékünk,
Mint az vala, szép.
Kristályvizeink közt
A' nap' nyila minket
Nem érhet el itt.
Nekünk Poseidon,
A' tengeri Zeüs,
Védünk, atyánk,
Hatalmas urunk,
Nagy istenünk,
'S a' Tritonok
'S a' Nereidek
Hív rokonink.
'S ha Sirius
Forrasztja lakunkat,
'S a' földet aszalja,
Hínáros kárpitot
Vonnak felinkbe.
Zeüs bennünket szerete,
A' midőn szent végzete
A' vizekbe szöktete!
Brekeke, brekeke, brekeke!
Kloáx, kloáx! Tuú, tuú!

A' víz' lakói
Mind szótlanok.

Lantjával Apoll
Nem illeté meg
Csak egyiket is.
'S a' kevély madár,
Kit hintajába fog
Anadyomene,
Néma mint a' czet
'S a' cachalot,
És a' viza 's a' tok.
Csak mi vagyunk — Mi! —
A' vízi camenák'
Egyedűl kedvelt fiai.
Brekeke, brekeke, brekeke,
Brekeke, brekeke, brekeke, brekeke!
Kloáx, kloáx! Tuú, tuú!
Kloáx! Tuú!

Ha megzendűl
Estvélyi dalunk,
'S örömünk eltölti az eget,
Előjön Cynthia
Ezerszer ezer
Követőivel,
'S irígyli szerencsénk',
Irígyli boldogságunk',
Irígyli, hogy ő nem vízlakos.
Csudálja az ég
A' néki nem jutott
Bájzengzetet;
Csudálja Tellus,

És hogy mi vagyunk
Őnéki legfőbb dísze, fénye,
Háladattal vallja meg.
Fülel a' vidék,
'S a' sziklák a' tetőkön
'S vizeinknek boldog szélein
Együtt zengenek velünk.
Brekeke, brekeke, brekeke, brekeke!
Tuú! kloáx, kloáx! Tuú, tuú!

Egy bús madár,
Színetlen és kicsiny,
Kit a' berkek magok
Legaljasb árnyaikban
Pirúlva rejtenek el,
— Neve fülmile —
Meri bájos zengzeteinket
Megszaggatni jajjaival.
De nem marad el
Az istenek'
Bosszúja sokáig,
'S a' vakmerő
Némúlva lakol.
De minket az ég
Saját örömére
'S a' föld' örömére
Zengeni hágy,
Míg a' télnek nyájas álma
Hű karjába nem fogad,
'S a' megifjodott tavasznak

Szép Horái gyenge kézzel
Életre nem költenek.

Brekeke, brekeke, brekeke!
Zeüs bennünket szerete,
A' midőn szent végzete
A' vizekbe szöktete!
Brekeke, brekeke!
Kloáx, kloáx! Tuú, tuú!

KOCCZANTYÚSI.

Vén kántor, könyvpenészű tánczos, parókás poeta,
Iszonyodom 's futok.....

A' DISTICHON' FELTALÁLÁSA.

„Add te Psychéd' nekem, Amor, ah add! 's vedd lantomat érte,
Így majd a' legszebb két öröm' istene lészsz."
„Én-e Psychémet, Apoll, 's e' lantért? lant nekem a' nyil'
Mond ez, 's íme nyila már az egekre repül.
'S a' mint zengve repül az Olympusig, hexameter lesz,
A' mint zengve leszáll, oh csuda! pentameter.

HIMFY.

Dayka. Tűzbe felét! Himfy. Vetem. D. Újra felét! H. Ím.
D. Harmadikát még!
H. Lángol az is. D. Jer most; vár az olympusi kar.

RÁDAY.

Én újabb Mózses voltam, 's népemet
Kihoztam a' rabság' hajlékiból,
'S a' hagymatermő hon helyett neki
Téj- 's méz- 's borfolyta Kánaánt adék.
Fény' oszlopában ment Apoll előttem,
Fény' oszlopában én a' nép előtt.
Megcsaptam a' tengert, 's nyílva állt az út,
Megcsaptam a' sziklát, 's folyt a' patak.
Az új törvénynek kettős érctábláit
Lehoztam a' Parnass' szent bérciről;
'S hatalmas jobbom azzal forgatá fel
Az undok tisztelet' oltárait.
Lehullt a' fal, 's a' tábla fenn maradt.
Apoll kedvelte tiszta tettemet,
'S bérül öreg zöld kort nyújtott nekem,
'S szépzengzetű lantot 's hattyúi dalt.
Kivette fürtjei közzül a' borostyánt,
'S hogy csendesen feküdjem árnya alatt,
Önnön kezével szúrta sírom mellé.
Nagy volt nevem 's örökre nagy marad.

FÁBCHICH.

Fábchich vala nevem. Az kilencz szüzek zordon
Cziterát adának énnekem. Ijedéssel fut
Zöngése elől az, a' kire nem hunyorgottak.
De nem fut a' kit felavatának, és érti,
Hogy nincs tulajdon köcsök' hiján, midőn a' szép
Ifjak' 's leányok' táncza közt ruzsabúl font
Koszorúval ugrik elő Anacreon, 's rökkent
Szózattal együtt dalja, Comus és Evan,
A' ti áldomástokat és köz örömöket toldja.
Dücsős hazámnak hív fia! nem egyenlő bájt
Ád mindeneknek Sváda. Kedvelém nyelved',
Buzogtam én is érte. Nevemet áldd, tisztöld.

PÉCZELI.

Libáknak nagy magzatja 's a' picziny
Izsóp között Zeüs hézagot hagya,
És melly igen nagyot! melly végig láthatatlant!
Társaid' sorában, tölgy, te állsz ugyan,
Egy győzedelmes nagy király, elől;
'S a' szüntelen zöld lombú jegenye,
A' véle testvér bús, de szép fenyővel?
A' kőrös, a' bikk, és az illatos hárs,
A' játszva rezgő nyár, nyir és topoly,
És a' juharnak sok neme a' szerint
Hajt térdet és főt néked, mint azok,
A' mellycket Pomona 's Flora véd,
És mint a' liriodendron és platan,
A' nagy lapú catalpa 's a' negundo,
'S te tölgykirályné, szép acatia!
De Zeüs igaz volt társaidhoz is,
'S becs nélkül még a' fűzet sem hagyá:
Buján ereszt ő gallyakat, sebet tűr,
Hamar tenyész, nem kíván mívelést,
Árnyékot tart a' háznak és akolnak.
'S midőn a' vad tetők' dühödt vize
Pusztítja a' jámbor gazda' földjeit,

'S atyai hajlékát elseperni készül,
A' fűz, nem a' tölgy, gátolja a' veszélyt.

Sok a' mit tettem, 's nem volt hasztalan.
A' nem hazug három rokkás-leány
Igéretét nagy kegygyel teljesíté:
Szolgált hazámnak vég leheltem is!

BÁRÓCZY.

Birtokomon egy gyenge leány és egy magas asszony
Versengtek. Mellyem lángola mindenikért.
Annak zöld amarant és szejnei rózsa virított
Messzére illatozó szép haja' fürtjei közt.
Ennek arany fonadék nyúlt el tunicája' redőin,
'S ákáczczal koszorús mitra fedezte fejét.
A' kis selyp csapodár eltűnt hamar: a' magas asszony
Sírom' széléig bírta szerelmeimet.
A' csapodár kiki tudja ki volt: a' szentűl kedvelt
Titkos hívei közt hirdeti sírva nevem'.

BARÓTI SZABÓ.

Isten veled, Virth! és te kedves Pyberem,
Gazdám, barátom, hű neveltem, hű fiam!
Isten veled, jó társam, érdemes Dömém!
'S te, a' kit a' végzés hazád' határitól
És tőlem olly nagy messze, messze eltola!
Ah, Dávid elhal! A' kemény halál neki
Fejére mérte már kaszáját. Hetvenes
Izromba' látta, hogy kalongya-rendeit
Ceres kirakta holdjain, és annyiszor
Hogy Bacchus új bort szűretett víg bérczein.
Ah! sírbe száll, 's gyors szárnyakon repül el ő
Oda, hol Gvadányi, a' magyar költők' feje,
'S dicső vezér és nagy nevű historicus,
Benczém, atyáddal múlat együtt. Nem hal el
Neve, bár ha teste rothad is. Te ásd neki
A' vég lakást meg, Bencze, egyik dombodon,
'S fejéhez ültess önn kezeddel egy dió-
Fiatalt, hogy árnyék fedje csendes boltomat.
Így a' kit a' bal sors hazájából kicsal,
És a' kit a' jó szent keblébe visszavonsz,
Majd ezt kiáltja, hogyha Virthre álltekint:
Székely poeta, álmod' csendesen aludd!

SYLVESTER.

Egy nap' nem épült Roma, 's századoknak
Kellett lefolyni, míg a' Tiberis
A' vályogváros' alkotmányai közt
Merész szökéssel látta a' Pantheon'
Márványait égre kelni partjain;
Méltó lakát a' minden-isteneknek.
De a' márványváros tudta mit köszönhet
Ökrésztanyáidnak, nagy alkotó,
'S tisztelte viskód' dőledékeit;
És, míg nálánál szebbet, fényesebbet,
'S nagyobbat a' nap nem lát szent egéről,
Tisztelni fogja minden változásban.

Quirinus én nem voltam 's isteneink
Nekem nem adtak olly szép birtokot.
De bár kicsiny 's szük, Az, ki a' napot
Felhozza 's újra elrejti, 's más azon-egy
Kerül elő, nem lát most ékesebbet;
'S, ezt mondják isteneim! nem fog soha.
De parlagon áll a' szép foglalás.
Rajta átok fekszik: told el, 's lásd, mi lesz.

Első valék én, a' ki, mint miveld
A' parlagot, törvényt 's példát adék.

Rádaim követte nyomdokom', 's utána
Kalmár és Birsi 's Molnár; 's egy időben
Rájnis 's Baróti; két nagy bajnokok.
És, a' kit Ganyméd' helyébe Zeüs
Olympusába vitt, Daykám, 's Virág
És Berzsenyim, Miklának éneklője.
Bihart Vitézem, szép környét Tokajnak
Nagyom tanítá zengzetem' csudálni.
Erdélyt Arankám, Zsomborim 's Buczym';
'S érdemlett párta zöldel fürtjeiken,
'S nem lész idő, melly azt hervadni hagyja.

Híveim' sorában nem volt még nagyobb,
És oh mikor lesz annyi! mint te voltál,
Pancratiasta férfi, Révaim!
Akár a' Tejos' és az Umbria'
Költőivel mertél versent szaladni,
Akár a' nyelv' törvényeit szabád meg,
Akár az álom' bódúlt kórjait,
Egy új Prometheus, látni kényszerítéd.
De a' Parca sírbe vitt már téged is.
Ki lép ürült nyomodba? Nedves arczczal
Egy délczeg ifjú hágdos, sírkövedre
Feltenni koszorúját. Láng lebeg
Szép üstökén, 's csókdossa homlokát. —
Horvát, te vagy? Ölellek, érdemes,
Legérdemesb, legkedveltebb tanítvány!
Menj! fusd a' pályát! Révaink benned él.

KIS ÉS BERZSENYI.

Különbözők és egyek arczaik,
Mint lenni kell a' szép testvérekének,
Kik egy anyának nőttek karjain,
És bájaiban megosztva részesek.
Aranyszög fürtök ékesítik az
Egyiknek fennkölt homlokát, 's cyane'
Színét felülhaladt nagy szép szemek
Szikráznak a' játékos ív alól.
A' másik barna selymet hullogat
Parosi márvány vállain alá;
'S melly isten álljon ellent, a' midőn
E' két setét csillag tüzel reá?
Az egyik spartai karcsu szép leány,
Körűlaggatva a' párducz' leplegével,
Kit a' hegyekben sújtott meg nyila.
Lesbos nevelte a' másikat, dalok'
És lant' zengése mellett; ezt mutatja
Fürtjei között az ionkosszorú.
Mellyiké az alma? Ah ki mondja meg?

Kiben kétségeim bíztos oktatót
Találni szoktak, Delphinek' királya,

Szent és nagy isten! verd el a' homályt,
'S, hogy bírja fényed', illesd meg szemem'.
Triposodon ég a' tömjén, 's magas
Boltjaidat sűrű felleg tölti be.
Segíts, itt térdelek —
Ím a' falon
Betűk lángolnak: Kedves nékem a'
Nagy mester, és a' választott tanítvány.

A' LÚDHATTYÚ.

„Si mala condiderit in quem quis carmina, jus est
„Iudiciumque" — Esto, si quis mala! Sed bona si quis
Condiderit? dignum opprobriis lacraverit? — „Ohe,
Solventur risu tabulae, tu missus abibis."

Cayster és nem Dönczös e' szép viz' neve.
Zavaros! büdös! de szép, mert én, mert én lakom.
Én nem vagyok lúd többé, én hattyú vagyok,
Mert úszni láb és szárny nekem is adattatott.
Pöffedj, begyem, 's te nyak, ha nem hajolsz, meredj!
Hattyúnyakat jól játszol: a' ki lát csudál.
'S ha tégedet más nem csudál, csudállak én.
El, el, te kolcsaggém, vizemnek széliről!
Te úszni nem tudsz; bár fejér tolladdal a'
Hadak' vezére kalpagának fényt szerez,
'S gyémántboglárt rak rája. Nem tudsz úszni te!
Tudok én igen jól! — Oh kegyetlen istenek,
De mért adátok nékem illy csúf gágogást!
Miért adátok nékem illy csúf gágogást!!
Miért, miért e' rút, ez ocsmány gágogást!!!

EPIGRAMMAI MORÁL.

„Bántani mást vadság ...“ — 's más a' lélektelen író?
Azt hozzád 's hozzám nem köti semmi kötél.
Csípd, döfd, rúgd, valahol kapod a' gaz latrot! Az illyet
Ütni, csigázni 's agyonverni (nevetve) szabad.

AZ ÉN SUGALLÓM.

Az a' kis lyányka, kit nekem,
Hogy verseim' sugallaná,
Társúl a' Musa rendele,
Egy csintalan, dévaj gyerek.
Epéje nincs, de gondolatlan;
Jámbor, szelíd, de nagy bohó;
Enyhítni kész a' szenvedőt,
Az ártatlant kész védeni,
Ha bár saját vesztével is.
De néha rá jön a' gonosz szél,
Elkapja egy pajkos gondolat,
Nem bír magával, egyre sért
Barátot és patvarkodót.
És hogy ne fájjon a' döfés,
'S enyhűljön a' seb, mellyet ejte,
Nevetve pattantja el nyilát;
'S zománcz fogsort látat vele,
És a' legbájosb ajkakat.
'S ezek miatt a' vett döfést
Patvarkodója, mint barátja,
Békével és nevetve tűri,

'S a' vett dőfésnek még örűl,
'S csókolja a' szép szelíd' kezét.

Nem illy szelíd az ő keze,
Ha a' félbolond 's a' félokoska
Dagálylyal járul ő elébe.
Öl akkor és nem sért, nyila.
Nevet, mert ő szeret nevetni,
Illyenkor is, de megvetéssel,
Hogy jobban sújtson a' csapás;
'S örűlve, hogy haragja néktek,
Kedvét nyilván jelentheti,
Kiknek virágit nyújtogatta.

ÖTÖDIK KÖNYV.

ÚJ TÖVISEK ÉS VIRÁGOK.

A' NYELVRONTÓK.

Rontott, mert építni akart, Palladio, benne
Csak rontót látál, vad kora, jó ideig.
A' művész érzette magát, 's neked én fogok, ugy mond,
Törvényt és példát adni, de nem te nekem.
'S ím áll a' roppant csarnok, 's bizonyítja: ki több itt,
A' művész-e, vagy a' szolgai tompa szokás.

A' TUSÁZÓ.

Korholtatni nehéz, de nehéz korholni is. — Úgy de
Szülőm Roma! — 's ezért veszteni 's veszni nem az.

PÓR GŐG.

A' genialis nép! hamuban lakik, izzad az ûlön,
Nyúz, csal, lop, koldúl, adja cseréli lovát.
Egy gyengéje vagyon: szeret úrnak látszani, boldog
Hogyha nyakán elavúlt czifra ruhácska fityeg.
Könnyedkén tűröm, ha nagy érzeti vélem, hogy ő nagy:
Nem tudtam soha még tűrni, ha törpe mered.

ÁL LOVAG.

Nyargala 's orra bukott 's arczát bevarazta; de hogy lásd,
Hogy lovag ő is volt, íme kefézi fakód'.

NEO- ÉS ORTHOLOGIA.

Ah, mi elég? mi sok? és mi kevés? Mértéket ezekhez
Adni ki fog neked én, Bardacsi, vagy te nekem?

UNGVÁR-NÉMETIHEZ.

Éneklesz 's hány érti magas dalod'? Érti, nem érti,
Az neked egy, de te szállsz, a' hova szaggat erőd.
Szólj, meglelkesedett ifjú, 's kapkodj ki magunkból;
Ím ez örök rekegést hallani elúnta fülünk.

HELMECZYHEZ.

A' szerecsent mosod, a' siketet leczkézgeted, ugy mond
A' ki nem érti, miért leczkézgeted és mosod őket.
Mosd és leczkézgesd. Szerecsen marad és siket, a' ki
Már siket és szerecsen: de magának bért hoz az érdem.

ANCH'IO PITTORE.

Mert én is művész vagyok ám! — ezt mondta Coreggio. —
Fess mint ő, 's bízvást mondhatod a' mit akarsz.

BOILEAU UTÁN.

Anacreonticáid —
Hajj!
Árpádod most, 's odáid —
Jajj!

NEHÉZ ÉS KÖNNYŰ.

Nem szeretek nehezet, ha nehéz; könnyűt nem, ha kön-
nyű;
Ez 's amaz együtt dísz, mint külön állva hiba.
Úgy kell a' mi nehéz, ha nem érzeti vélem, hogy az volt,
'S a' könnyű, ha simult sok faragásra leve.

A' BUTA BÖLCS.

Nem jó ez: e' szebb mint amaz.
Csak így van jól: ez szebb amannál,
Úgy mondja Pux, 's minden kaczag.
Azt hallja Pux, 's Pux — nem kaczag.

AZ ÚJÍTÓK.

I.

Midőn Erdősi az első distichont
Csinálni merte, Polyhymniánk
Fellépe a' szent Olympba, 's térdre hullván
A' nagy Kroníon' széke előtt, kiálta:
„Áldásodat, nagy isten, kezdetemre!
Homerom' lantja a' földön újra zeng.
Hellas és Latium nem holt ki egészen.
Akard, és egy szabad nép, mellyet én
És Liber vettünk kedvezéseinkbe,
Letészi vad tüzét, 's Románok és
Athénnek nyomdokán futásnak indúl,
Úgy a' hogy új nép nem futand soha.
A' kezdet még csekély: de én Virágot
Leczkéim alá veszem, 's a' Lethe' szélein
Horácz csudálva hallja meg tulajdon
'S még is különböző szép énekeit.
Keblembe zárom Tétnek áldozóját
'S mint a' midőn Aëdon tiszteli
Bájzengzetével a' kelő napistent,
Ki a' telek' vad szörnyeit elveré,
'S ismét felhozza a' régen várt tavaszt,

'S a' Zircz' Apollja akként dicsértetik meg.
Áldásodat nagy isten kezdetemre!"

Zeüs int, 's a' szép kihallgatott' virágit
Feltészi lábaihoz, 's vígadva száll el.

II.

'S beszélje a' költő, mik történtek itt?
„A' nóta szép — mond A. — de nem magyar;
Nekünk magyar kell, nem deák 's görög. —
'S ha kell külföldi, mért nem a' tatár?"
„Mert a' tatár rokonvér — monda B. —
'S a' syrus és zsidó 's arabs velünk."

„Erdősi servum pectus — így felel C. —
'S rossz imitator; őtet viszketeg
Furdalja; ujakkal óhajt a' seregben
Kimutattatni, hogy az az *az* ő."
„Mit, — kérdi D. — ez új, ez a' szokással
Ellenkezésben áll; 's jó-e tehát?
Mert a' szokás itt, mint mindenhol, úr."

„'S ha jó is — úgymond E. — ki bízta rá,
Hogy ő csináljon jót? A' lant miénk,
'S nem a' tiéd, nem az enyém 's övé.
Mindnyájan kezdjünk, hogyha kell, nem egy."

„Mindnyájan — monda most F. — semmiben
Nem teszünk kezdést; azt mindig csak egy,

Vagy csak kevés társ teszi. Ám tehát
Próbálja mit tud ő; de hozza előnkbe,
'S mi fogjuk néki mondani, tud-e ő."

„'S bár tudjon! tudni nem fog, hogyha mi,
Hogy nem tud, úgy találjuk" — szóla G.

„Ítélni jussom nékem is vagyon —
Így szóla H. — mert én is nép vagyok;
'S kimondom: én nem értem. E' szerint
Egyéb nincs hátra, mint hogy a' kobozt
Engesztelésül áldozza a' szokásnak,
Ha hív polgárnak óhajt nézetődni.
Ne szóljon a' kit nem hall a' — siket."

III.

Erdősi után egy vad csoport dühűlt
Gyötrő zengésre, 's egyik a' szelés'
Négy pontjain rímet kezde csattogatni.
Gonosz hexámetert 's pentámetert
Gyártott nősténye 's hím, 's tudós 's tudatlan;
És a' tudatlan még makacsb leve.
„Szép! oh igen szép! — mond Polhymniának
A' kancsal isten — méltán kérkedel.
'S ez-e az a' te Romád 's Athened?"

„Sergemben — úgy mond Mómusnak komoly
De csendes arczczal Polyhymnia —

Jót 's rosszat együtt úgy lelsz, mint az ég'
Sergében leljük Amort és Silent,
És téged ormos, sánta, kancsal isten.
Mellyike a' jó, mellyike a' gonosz,
Azt értik a' kik engemet szeretnek,
'S epés gúnyoddal én nem gondolok."

Felszálla, 's vitte a' pártát kedvesének.

ZRÍNYI.

Marsnak sisakjában giliczék költenek,
Jele, hogy ő és Venus nem ellenkeznek.
Életemet én is Marsnak dedicáltam,
De, nem tagadhatom, Venust is szolgáltam,
Jó hazámért,
Júliámért,
Sok nagy bajt próbáltam,
Vitézül kiálltam.

Hiában, kiálték; úgy akarta isten!
Ne fuss, én violám, juttassad eszedben:
Peneus' leánya öltözött törzsökben,
Mert kegyetlenségért isten is kegyetlen.

Jaj, szerelmes violám, óvjad magadat,
Hangya meg ne csípje szép fejér lábadat,
Ne szakaszsza szederjin arany hajadat;
Állítsd meg, állítsd meg, kérlek, futásodat.

A' Dráva' partjai meghallák keservem',
'S együtt siránkoztak kínjaimon velem.
Meddig futsz, kiáltám, te én szerelmesem!
Megállasz-e, térded' hogy ölelhessem? *(Echo)* Nem.

Mint ama' könnyü köd a' forgó szél előtt,
Violám úgy futott én szemeim előtt,
Mint hideg hóharmat nap' melege előtt,
Mint fürj karvaly előtt, mint árnyék nap előtt.

Szerelmem eránt így sülyedvén kétségben,
Mit ér rugódozni, mondám, ösztön ellen?
Rettenetös szablyámat vevém kezemben
'S fölléptem vitéz Marsnak hös seregében.

Igazabb isten ez; megadta a' szép bért,
Mivel nem kiméltem, a' mit tőlem ő kért,
'S csatában magamat kitettem ötvenért;
Ez szerze nekem fényt 's el nem halható hírt.

Pécs 's az eszéki híd, ha szólhatna, szólna,
'S ha idegen társam meg nem gátolt volna,
Rosszabbúl lett volna a' pogány eb' dolga,
'S mondaná irígység: „Ez nem volt rosz szolga."

A' lengyel koronát ámbár fölvehettem,
Mivel hazámat 's nemzetemet szerettem,
Félelem 's kevélység nélkül megvetettem;
Elég vala nekem hogy megérdemeltem.

Még egy isten nyújtá nékem adományát,
Ki mint király bírja Helicon' országát.
Följebb böcsülöm én annak szép csarnokját,
Mint, mellyet hord nyakam, Spanyol' aranygyapját.

Aeneidost Maro írta tíz tél alatt,
Szépatyám' nagy tettét én csak egy tél alatt.
Nem hasonlítom én Marohoz magamat.
De én professióm versnél vár nagyobbat.

A' kit írtam, írtam csupa múlatságért,
Jutalmat nem vártam, sem nem várok azért.
Irtam a' mint tudtam. Ha gúnyolsz munkámért,
Tökéletösségre, gondold, hány dolog ért.

Én soha munkámat meg nem corrigáltam,
Hagytam a' mint elsőben írni találtam.
Néhol fabulákkal azt fel is czifráltam;
Követni Homerust ebben is próbáltam.

Idegen szók vagynak keverve versemben,
Mert tenni nekem vagyon azt jó kedvemben.
Szegény a' magyar nyelv, ezt vöttem eszemben.
Irj, és velem lészesz egyes értelemben.

Magyar, még egy munka marad reád tőlünk;
Ezt tanítja neked: Van erőnk, nincs lelkünk;
Kiholt a' jámborság és az hűség bennünk.
Szeresd hazád', 's fölkél ismég. Isten velünk.

BÖLÖNI FARKAS SÁNDORHOZ.

Ragyogó futással kezded a' futást
Olympiádnak síkjain, 's a' tömött
Sokaság paeant kiállt a' nagy merőnek.
Hova futsz? megállj! itt az Euripides'
Hermája, 's a' Götheé; 's itt közöttök
A' hármas istennék' szent szobra kél.
Hullj térdre, lelkes ifju, 's mondd az igét:
„A' szépet a' nagy mellé!" Már repülsz?
El, el a' határig, vagy ne, nagy merő!
El, el a' határig! Vár a' hős iker!

HIMFY.

A' pór nem érti mit miért szeressen;
De a' midőn bordái alatt hatalmasb
Ütéssel kótog a' bekérgezett szű,
Visítva hányja, szórja kosszorúit.
Mind egy akár Faun fújja a' fűztilinkót,
Akár az istenasszony' nagy fia
Függeszsze fel Hebrusnak harsogását;
Az itt is, ott is szökdel és visít,
Az itt is, ott is szórja kosszorúit.
De Faun 's az istenasszony' nagy fia
A' Marsyasok' serge előtt sem egy.

Te a' csodát újjá tevéd közöttünk.
Szirtek követték lantod' zengzetét,
'S a' zordon rengeteg' vad szörnyei,
'S az ifjak és leányok a' mezőn,
Kik általad szebb lángra gyúladoztak.
Új kosszorúra, dísze nemzetemnek,
Szükséged nincs; de vedd azt holdolásúl,
'S add által a' hőslyánynak, kit dalod
Vauclúzi társa mellé léptete,
Mint ő Petrarca mellé tégedet.

SZEMERÉHEZ,

MIDŐN EMLÉKEZET ÉS REMÉNY SONETTJEIT ÉNEKLÉ.

Már haladék, 's sírás öntötte el arczodat. Amor
Megszánt, 's két koszorút nyújta tüzelve neked.
Most ez szálla el itt, most ott a' másika; 's míg én,
Oh az irígy! ezt 's azt felszedem, elhaladál.
Állj meg, 's add nekem e' kettőt, 's add tenmagad' ezzel!
Szebb koszorút soha még nem nyere győzödelem.

OLCSÓ DICSŐSÉG.

Saul meg nem lelte az apja' szamarát;
És még is rá adta a' látnok áldását.
Mindennap láthatjuk ennek még példáját.

NEOLOGISMUS.

Az új miért jobb mint a' régi? —
'S a' régi mért jobb mint az új?
A' rosz, bár régi, rosz marad:
Az új, ha új is, jó, ha jó.
Világos, és csudálkozol.

A' MI NYELVÜNK.

Isteni bája a' szép Hellasnak, romai nagyság,
Franczia csín, és német erő, 's heve Hesperiának,
És lengyel lágyság! titeket szép nyelvem irígyel.
'S tí neki semmit nem irigyeltek? Nyelve Homernak
'S Virgilnek, ha találtok-e mást Europa' határin,
Melly szent lantotokat illy híven zengve követné?
Dörg ő 's nem csikorog; fut ha kell, mint férfi fut a' czél'
Nem tört pályáján: de szaladva, szökelve, sikamva.
Lángol keble, ajakán mély bánat' keble sohajtoz,
'S mint te, olasz 's lengyel, hévvel nyögdelli szerelmét. —
Hull a' láncz, közelít az idő, 's mi közöttetek állunk.

SIBYLLA.

Kerüld 's hajházd a' régit és az újat;
Szokott ösvényen járj szokatlanúl;
Tarkíts, de mindig egy fő színt keresvén;
Légy a' mi vagy, 's egészen, 's légy egyéb is;
Tiszteld a' gégés mestert, és kaczagd —
Mond a' Sibylla, 's örvendhetsz, ha érted.

INTÉS.

Két szót hall mindig füled; ezt: ‚Fel!' 's ezt: ‚Ne fel!'
Ezt a'
Nagy sokaság, azt a' kissebb kívánja. Ne nézzed
Mit kívánnak azok; mit kíván a' dolog, azt nézd.
Ott a' szép 's az erős: itt a' természetes és a'
Tar simaság. Szemedet gyakorold, gyakorold karod'. A'
szép
És az erős nekik is sima lesz 's természetes. A' taps
Még kedvesb, ha kevés, de ha jó, mint hogyha sok adja.

MISOXENIA.

Jó nem kell, ha az emberiség, 's nem nemzeted, adja:
Nékem az emberiség 's Pest' 's Buda' tája hazám.

A' H. HANGJA.

Léleknek veve Roma 's Athen, de te testnek akarnál
Venni, és csak testnek. Polyhymnia gyenge mosolylyal
Nézte füled' vétkét, 's magamat nevezett ki tanúvá,
'S bíróvá téged. Én lélek 's test vagyok együtt.
Adhat nem lélek, 's *teher* és *tereh* nem csupa rest test.

A' VÉTKES SZÉP.

A' rút rút! — „De mi tészi tehát, hogy az isteni Pallas'
Keblén Gorgonnak vad feje bájos alak?"
Nem tudom; a' művészt kérdd. — „Ő sem tudja." — Ne kérdd hát;
Kérdd szemed' és szíved', érzeni 's látni ha tudsz.

KÜLÖNBSEG.

Embert *) mondva nem ejt két szótagot, a' ki büdös gőg'
Hangján rád ordít, hogy nézz fel, 's térj ki lovának;
Ő ragyogó szekerén siet a' Pont-neufre: te talpalsz.
Kettőt Bossuet, a' nép' feddője, ha szent hely
Hallja szavát, kettőt Ferneynek józan Homerja,
És a' szín' nagy dísze Le-Cain, 's a' lyányka, ha dalt zeng.
'S íme Le-Cain 's a' nép' tisztelt feddője 's az édes
Éneklő 's a' józan Homer, úgy szólanak a' quai-n
És Vendôme-piaczon, mint minden párizsi polgár.

Egy a' nyelv: de az hely' 's a' szóló' nyelve nem egy nyelv.

---

*) *Homme.*

IZÉHEZ.

Poeta vagy 's historicus.
Mi vagy nagyobb? biz én nem értem.
Oh, hogy ha én exotericus,
Itt, mint sok másban, practicus,
Historico-poeticus
Illustritasod' meg nem sértem,
Fejtsd meg magad, melly félen vagy,
Kettőben az nehézke, nagy!
Silány versed beszkédi fagy,
Sem sírnom nem hagy, sem nevetnem,
De fáznom, izzadoznom hagy.
A' másik munka hagy nevetnem,
'S nem sokkal többet mint nevetnem.
Már ért az exotericus: —
Historizáns poeta vagy,
'S poetizáns historicus.

EGY ROSZ KÖVETŐHÖZ.

Hősünk' zengő karvasára,
Nehéz szagú babérjára,
Sustorogó odájára,
Békegeres eposára,
Tisztes crimen raptusára,
Malhereux de Gersonára,
Tempefői bajnokára,
Amazon szűz lyányzójára,
Kérdéseknek kérd*ására*,
Esküszöm, te nem sokára
Felhágsz, csak nézz e' példára,
A' homoksík' Tátrájára;
'S Csombók Jankó 's Csombók Sára
Szát szemet tát e' csudára.

FULLAJTÁROS VERS.

Míg mások nem nézvén szépre és illőre,
A' koboz' négy húrját leszedik kettőre,
'S könnyű taligácskán futnak a' mezőre:
Én, akármit mondjon a' bölcs és a' dőre,
Két lovat fogatok négyemhez előre,
'S fullajtáros hintón hajtok a' tetőre.

A' kiben nincs erő a' nehéz munkára,
Tekintsen Phaëton' gyászos bukására,
'S ne vágyjon a' szárnyas paripa' hátára:
De a' kit meghata Pócsnak fénysugára,
'S Apollo maga hítt szent szolgálatjára,
Megyen 's laurus-ágat szegdes homlokára.

Hattyúvá változva úgy száll az egeken,
Túl emelkedvén a' vad rengetegeken,
Mint a' sebes gálya fut a' tengereken.
Bámul az elhagyott föld e' zengéseken;
Mint Pythagoras a' csengő kerekeken,
'S ha torka nem bírja tovább már — megnyekken.

A' MUSÁHOZ.

Leányka, dalt! de ne mint eddig dallál.
Becsületet azzal sokat nem vallál.
Gajdolj ha kell, de úgy, hogy mindenek,
Tudósok és tudóskák értsenek.
Nem élünk Athenásban, nem Romában,
Mit dúdolsz hát görög 's deák schemában?
Az a' külszín, hidd el, csak flosculus;
Parturiunt, 's lesz ridiculus mus.

Szólj igazat; te is vágysz tetszeni;
Költőink közt szeretnél fényleni.
Akard 's megvan. Légy újra az, a' mi voltál,
Szólj a' szerint, miként régebben szóltál.
Új szót ne gyárts, az ókat ne keresd,
A' francziát, a' dájcsot ne kövesd.
Beszédednek adj bájt, adj könnyüséget,
Adj rendidnek hasonló hangu véget.
Kap a' manó, nem más, a' verseken,
Ha nehezek, 's rím nem cseng végeken.

De te pirulsz megfutni a' könnyü pályát,
Hol X szedett koszorújába — zsályát.

Jó; verd tehát bilincsekre magad',
'S a' verselés' dühe ha megragad,
Zsongásidban vedd Rádayt vezérnek,
Mérd a' mit az olasz, francz, német mérnek.
Cserélj nehéz és könnyű tagokat,
A' rímekben nő 's hím hangzásokat.
Így lesz neved, Músácskám, a' Parnasszon —
Örűlj neki — Tekintetes tudós kisasszony.

A' BORZ ÉS AZ EVET.

A' tunya borz szennyes gödrében nézte szökésit
Egy ágról más ágra az evetnek; gödre felett az
A' Pánnak szentelt agg tölgyben vette lakását.
„Hé rokon — úgy mond a' tunya borz — te felejted-e, hogy négy
Lábúvá teve téged is a' természet? idétlen
Gög az, hogy te lakást a' földön lelni pirulgatsz
'S a' tollas nép közt lakozol. Társ, szállj le miközzénk,
Légy a' mik mi vagyunk, 's hagyd ugrálásidat. Ugrik
Medve komám, ugrom magam is, de mi tisztesen ugrunk."

Hallotta a' leczkét az evet, 's a' tisztes borznak
Ezt felelé: „Társak volnánk, de te borz vagy, egyéb én."

HATODIK KÖNYV.

EPISTOLÁK.

HORVÁTH ÁDÁMHOZ.

Óh te, kinek harsány hadi kürtje Tihanynak enyelgő
Szűzeit eddig nem hallott hangokra tanítá,
Hogy valamerre kevély hullámait hányja zajogva
A' Balaton, Hunyadit, Hunyadit riadoznak az erdők.
Horváthom, jer! akár Platoval az elme nem ismert
Léte felől ébrent álmokba merűlve bolyongasz —
Én oda nem késérlek; — akár Csapodidnak igazlott
Karján a' rejtett szépség' ösvényinek indúlsz;
Jer, kérlek, 's Eratóm mit adott ajakimra, figyelmezz.
Kedvell ő téged, noha gyenge virágit hajadból
Calliope, laurust nyújtván érette, kifejté.
Halld azt most tőlem, 's majd tőled hallja barátnéd.

Melly inségbe merűlt e' hon, mivel istene' sírját
És a' helyt, hol az élt, meghalt, 's mennyekbe repült fel,
Elnyerni ohajtá egy fösvény 's gyenge királyunk,
'S új koronát víván, koczkára vetette sajátját,
Hirdeti még most is sok pusztult környe hazánknak.
Megsiketült az eszesb fél' ellenzésinek, és ment,
'S népe között a' leggyávább, egyszerre vitéz lőn,
'S csábított 's csábúlt seregét harczokba vezérlé:
Hősei mind követék; mert Tornai Farkas is, ámbár
Margitja' orczáin bánatnak könnyei folytak, *

'S házassági szerelmöknek szent záloga, 's első
Záloga, csak mostan kezdte éreztetni, hogy éled.
Nője felé, szép nője felé repdestenek égő
Gondolati, azt látta, azt hallotta, azt óhajtotta;
Azt és semmit mást, 's egyebet nem semmit! Utána
Jajgatták Margitja' nevét a' kármeli bérczek,
'S Tábor' 's Mamre' tetői, miként nem sokkal előbb még
A' könyörületlenét a' barkai szikla kiáltá.
Mostan a' zuhogó Jordán' fövenyére ledőlve,
A' kedvest keseregte megint, 's bőv könnyeket öntvén,
A' siket erdők közt ekként hallatta siralmait:

„Fekete szemü szép hölgyecske
Röpülhetnék csak mint a' fecske,
Még ma szállanék szemed' láttára
Ablakod' rostélyozatjára.

'S addig dudolnám énekemet,
Míg megszánván esdeklésemet,
Kis kamarádba befogadnál,
'S öledben nyugvó helyet adnál.

Nem kellene nékem kalitka,
Hogy engemet benne tarts fogva,
Mert ha elűznél is mellőled,
Még sem röpülnék el én tőled.

Délben asztalodra röppennék,
Étkes 's vidám vendéged lennék,
Megcsipegetném falatodat,
'S kis kannádból innám borodat.

Fonni ha ülnél karszékedbe,
Felszállnék rokkád' vesszejére,
'S olly búsan nyögném énekemet,
Hogy könnyet hullatna szép szemed.

Estve ugyan, ha álom nyomna,
Elbúnék sürű kárpitodba;
De még hajnal előtt jó reggel
Felköltnélek víg csérgésemmel.

Ugrándozva járnék akkoron
Fel 's alá puha paplanodon,
Félre rántogatnám kendődet,
Hogy láthassam bokor emlődet.

Oh ki volna boldogabb mint én,
Szép völgyecskéjében fürödvén!
'S bimbócskáit csókolhatnám,
Béla is irígyen nézne rám.

Jaj! de mint az árva gerlicze
Úgy bujdosom én mostan nyögve;
Mert nekem szárnyaim nincsenek,
Hogy szép Margitomhoz vigyenek.

András alatt, vérző buzgánynyal,
Vívok minden nap a' pogánynyal,
Annak drágalátos véreért,
A' ki érettem is onta vért.

'S a' mikor karom a' csalmákat
Úgy aprítja mint a' torzsákat,
Így kiáltok szent Jézusomhoz.
Vígy, uram, egykor Margitomhoz!

'S im tisztulni látom az eget,
'S rám a' nap víg súgárt ereget.
Azt jelentvén, hogy nem sokára
Visszavisz az isten Tornára."

Így végzette dalát Eratóm, 's eltűne. Szemérmes
Szép nyaka még ragyogott a' ködben, 's szélnek eresztett
Fürtjeiből olly kellemetes szag szálla le hozzám,
Mint a' millyet ereszt kivirított bokra Fürednek,
Vagy Szántód' gyönyörűn zöldellő gyepje, midőn azt
Balzsamomos violák lepik el még gyenge tavaszszal.
Homlokomat myrtuskoszorú 's szép rózsa kerité,
'S csattogatott szárnyon két hószín híve repült el
Cyprisnek, szent védje' bizonyságára, felettem. —
Élni fogunk, kedves Horváthom! tégedet áldáz
Bellonád hadi kürtre kiált, 's már szárnyra repített
Hangjaid a' kiterült egeken úgy dörgenek, a' mint
A' dagadó Balaton, 's Hunyadidnak mennyköve dörgött:
Engemet hív Eratóm' kivirított erdeje' békes
Árnyékába vezet, 's ottan a' holdnak ezüstszín
Fényénél olly búslakodó hangokra tanítgat,
Mint a' nyúgoti szél' lágy nyögdécslése, midőn az
Illatozó rózsák közt Czenczimet alva találja.
Örvendj! élni fogunk! 's igazabb unokáim örömmel
Emlegetik, Horváthjáért mint ége Kazinczy!

BARÓTI SZABÓ DÁVIDHOZ,

MIDŐN EGY SZERENCSÉTLEN MUNKÁT KÖZLE VELEM.

Mint bánthattalak én meg úgy, barátom,
Hogy te engemet ezzel a' csömörlést
Indító csevegéssel öldökölj meg.
Testét lepje meg a' gonosz pokolvar,
A' csorgó fakadékok, a' büdös rüh;
És a' csontokat hasgató podagra
Mint a' gombolyagot, húzza össze ujját,
Ezzel tégedet a' kí gazdagított,
Illy istentelen átkozott darabbal.
Ah, nem láttad-e, hogy szegény Kazinczyd
Elvesz mérgibe', majd ha olvasandja?
Várj, várj, nem viszed ezt el; összegyűjtöm
A' sok Kónyit, a' nem magyar Zechentert,
'S nyomtat Landerer a' mit holnaponként;
'S majd ha összeszedem, barátom, őket,
Érdemlett jutalom fog érni érte.
Várd bizvást! az alatt oszolj előlem,
Akármerre vezet szemed' világa,
Rút fajzat, pökedelme nemzetemnek.

DÖME KÁROLYHOZ.

BÁCSMEGYEIM' LEVELEIVEL.

A' melly nyalábot itt veszesz, Dömém!
Ha nyúgodalmad kedves, hirtelen
Vesd tűzre, másként égni 's sírni fogsz.
Ezt nékem Amor adta, a' ki rád,
Hogy megszökél előle — oh, balúl
Tevéd azt — sebző nyilait feni.
Vesd tűzre, kérlek! intlek! hirtelen.
Elrejtett méreg az! pandorai
Szelencze, melly a' megnyitásra csal,
De majd, ha engedsz, béfut mérgivel.
Ő csak vesztedre vágy; nem ismered
Te még haragját; kedvezése is
Kegyetlen, álnok, bosszús és hazug.

Megcsalt az álnok engem is; pedig
Én nem kerültem a' rablánczokat,
A' mellyeket rám fűze Czenczie;
'S mind azt szenvedtem, a' mit Bácsmegyeim
Inséges örvényében szenvede.
Szökött! hát már te mit várhatsz, ha majd
Nyalábom által elszédítve a'

Kitett kelepcze' mélységébe bukkansz?
Vesd tűzre, mondom, ajándékomat;
'S átkozd 's kerüld a' repdeső gonosz
Istent. Őt véled én is átkozom;
De, ah! — ez a' szív égni 's sírni kész,
'S örökre hordja, 's önkényt! lánczait.

GRÓF TÖRÖK LAJOSHOZ.

Quaesivit coelo lucem, ingemuitque reperta.

VIRGIL.

Hatalmas mesterének egy szava
Miként hozá ki a' puszta semmiből
Ezt a' tömérdek mindent, 's önmagát
Az érthetetlen, a' megfoghatatlan
Nagy mestert, fejtik leczkéid nekem.
Oh, a' helyett, hogy e' mélységeket
Előttem felnyitnád, kérlek, borítsd el;
'S kikapva e' szép világból, hol magamnak
Honn lenni látszom, és a' hol szemem
Gyönyörködése' millio tárgyait
A' legvarázsb sötéttisztában és
Nem elvakító fénynél látni szokta,
Ne kényszeríts, időn 's ürön keresztül,
Addig repülni, hol csak fény lakik,
És a' holott én, durva föld' fia,
A' fény miatt magamra nem találok.
Ifjú koromnak boldog reggele óta,
Mind addig, a' midőn havát az ősz
Fejemre még nem kezdte hinteni,

E' viszketeg gond kínzott engem is.
Lángoltam látni, megkapni a' valót,
És mint menyasszonyt keblembez szorítni,
'S új szebb, jobb éltet élni karja közt.
De ő futotta a' vakmerőt, 's az éj'
Lidérczei közt eltűne, nem haraggal,
De mint ki később újra visszatérend.
Kétség 's elcsüggedés rohant reám.
Kérdeztem a' természetet: siket volt;
Kérdeztem bölcseinket: ők csevegtek,
'S bizonytalanbbá tőnek, mint valék;
Barátim vállat vontak, 's hallgatának.
Arany korom használtalan röpült el,
'S büntetve voltam kábaságomért.
Többé nem űztem a' futót, 's magamba
Vonúlva azt kérdém, a' mit tudhatok,
És a' mit tudnom használ. 'S ő jutalmúl
Megtért, 's így szóla: „Láss! A' mit keressz
Nyúlj bé kebledbe, 's feltaláltad....“

* * *

Saisban egy ifju — így beszélte nékem
Egy celta bölcs, ki már egyptusi
Hosszú útazásiból honn érkezék,
És a' mi ott, a' titkok' szent helyén,
Őnéki látni engedtetett, keblembe
Örűlve öntötte ki — panaszra költ
A' hierophanta ellen, hogy nagy reményit
Ravasz sikamlatokkal játszadozza,
És a' valót felfödni néki késik.

Mim van, ha mindenem nincs? kérdi az ifju;
Van itt több és kevésb? Hát a' való
Úgy summa, mint a' test' érzékinek
Ál boldogságai, mellyeket nagyobb
'S kisebb mértékeiben bírhatunk?
És még is bírunk? Nem megoszthatatlan,
Nem egy-e, a' mit látni ohajtozom?
Ám végy ki egy hangot a' lant' zengzetéből,
Az ég' ivéből egy színt ám szakaszsz ki,
Semmid marad, míg a' szép zengzet' és
Szín' mindene együvé nem szerkezik.

Ekként beszélvén, egy szép gömbölyeghez
Jutának el, hol egy beleplezett kép
Órjási nagyságban tűnt a' megíjedt
Ifjú' szemébe. „Szólj — mondá — mi ez?"
‚Ez a' való' mond a' pap. „A' való?
Hisz' ennek látásáért lángolok,
'S előttem épen ő lepleztetik."
‚Pörölj az istenséggel érte — mond
A' hierophanta. — Nincs az a' halandó,
Ki föllebbentse e' leplet, míg magam
Föl nem lebbentem. 'S a' ki ezt illetendi,
A' szentet, a' tiltottat, mond az isten....'
„'S mit mond?" —, az a' valót meg fogja látni.'
„Csodálatos! 's te nem vetéd-e iöl?"
‚Én-e? nem én soha; 's e' viszketeg
Meg nem kisérte még.' „Nem értelek.
Ha tőle nem több mint e' gyenge közfal
Rekeszt el; úgy könnyű lesz...." ‚És az isten'

Tilalma! mond rendítő hangon a' pap.
E' gyenge közfal nem nehéz karodnak,
Fiam: lelkednek sok mázsányi súly.'

Az ifju mély gondok közt tért haza,
A' tudni-vágyás' szomja csendes álmát
Szemétől messze elűzi; kínosan
Fetreng fekvésén, 's éjfélkor felugrik.
Rezzent lépései vaktában viszik
A' gömbölyeghez. Megmászni a' kerítést
Nem volt nehéz, 's egy bátor felszökellet
A' kép elébe tészi a' vakmerőt.

Itt áll immár, 's borzasztva fogja környül
Az egyedűlvalót az éltelen csend,
Mellyet csak a' lépdellés' dobbanásai
Szaggatnak meg a' kripták' boltjaikban.
A' kuppolának nyílásán keresztűl
A' hold ezüstkék sápadt fényt lövell le;
'S rémítve, mint a' megjelent istenség,
Csillámlik a' boltnak sötéti közt
A' szent alak, lenyúló fátyolában.

Bizonytalan lábakkal lép az ifju
Közelbre a' képhez, 's ím szentségtörő
Kezei a' fátyolt már illetni akarják.
Hévség 's fagy járják végig tetemeit,
'S látatlan kar röpíti vissza.
„El innen,
Boldogtalan! el innen! — így kiált

Melyéből egy hü szózat — Te fogod
A' legszentebbet megkísérteni? "

Nem érti ő, nem hallja a' szózatot.
„E' leplet — mond az istenség — halandó
Föl nem vetendi, míglen én fogom.
De nem vetette-e mellé önmaga:
Ha ki ezt eltolja, meglátja a' valót?
Ám érjen a' mi akar, én eltolom
És meg fogom — sikolta — látni."
„Látni?'
Ezt zúgja utána a' nyúlt Echo nevetve.

Így szól, 's lekapja a' leplet.... A' papok
Eldőlve lelték más nap őt az Isis'
Szent zsámolyánál. Bomlott, sápadt arcza
Mély kínokat hagyott sejdíteni.
Eltűnt az élet' vídámsága tőle,
'S korán sír nyelte el a' boldogtalant.

BÁRÓ WESSELÉNYI MIKLÓSHOZ

MIKLÓS' FIÁHOZ.

1809.

Még a' praetexta lepdes válladon,
Ambroisát lehel szép üstököd,
'S gyengéd orczádon 's e' kis száj körül
Rózsák virítnak, mint az Amorén —
Legszebb, legbájosb Amor önmagad:
'S ím a' gynaeceum' csendes rejtekéből
Kiszökve, már a' vérmezőre futsz,
Hogy ott azok közt léphess fel, kik az
Áldáz halálnak mennek ellenébe.
Gyermek, mi ez? 'S te hiszed talán,
Hogy itten olly harcz vészi kezdetét;
A' mellyet egykorúid, a' tavasz'
Virággal elhintett pázsitjain,
Örömre gyúladozva indítanak?
Te úgy hiszed talán, hogy itt elég lesz
Szeg csődörödnek hátán a' szerint
Rengetni a' földet, mint midőn az ifjabb
Caesart és Armidort, nemök' fő díszeit,
'S a' hattyunyakkal, melly veszélyt hozott volt

Laedára, most is büszke Iupitert,
'S a' nagy serényű vén Bucephalust,
Ki még ifjú a' kedves kis tehernek,
'S Brutust, a' talpverőt, és Pittet 's Foxot,
Egymásnak itt is ellenségeit,
A' stadiumban addig fékezed,
Míg a' kelő port a' tajték eloltja,
Melly a' kifáradt ló' inán lefoly?
Oh élj korodhoz illő kényeidnek!
A' melly dologra kelnek társaid,
Az férfilelket kíván 's férfikart.

Dicső atyádnak gondos bölcsesége
'S példája benned mit tehettek 's tettek,
Azt én igen jól értem. Nem tanúltad
Te ökörülte, tízet 's másfelet
'S pácsit miként tégy, 's a' bohó pagátot —
Oh melly öröm! 's melly ész! — elfogni, hogy
Fogát csikarva kél fel titkolója,
'S átkozza az őtet üldöző szerencsét,
És a' napot, melly szülte, míg köre
A' győzödelmesnek paeant kiált.
Sem a' mit a' nagy házak' magzati,
Atlási egykor honnunknak, legelső
Gonddal tanúlnak, hogy gillétjöken
Két sorban álljon-e, vagy egyben, a' gomb,
'S nankín legyen most, bársony majd nadrágok,
'S cravátjokat bodorral kell-e még is,
Vagy már bodor nélkül, megkötniök.

Te nem tanúltad ezt, és nem tudod:
Ez a' komornik' gondja 's a' szabódé.
Ezek helyett én tégedet Zsibónak
Lararíumában, tűzpadod körűl,
Atyád' beszédit és vendégiét,
Már messze túl az éjfél' nyúgalomra-
Szólító óráin, el nem telhető
Gyönyörködéssel, láttalak, fülelni.
Hiába hinté Morpheus altató
Mákját szemedre: meg nem zsibbadott az.
'S mint hűltem el, midőn a' kis fiú,
Ki, atyja' térdén nyájasan fetrengve,
Egyedűl lovában látszott élni, mellyet
Tanúlt kezekkel a' gyertyák' viasz
Csordúlataiból képze, lángra gyúladt
A' consul ellen, a' ki, megfeledvén
Hogy ő elébb volt atyja gyermekeinek
Mint consul, őket bárd alá vetette,
'S társára nem tolta a' birói tisztet!
Vagy akkor, a' midőn még csak kilencz
Esztendős Atilánk, az áltatásnak
Úgy kára nélkűl, mint az Aeschylus'
Színén a' férfimaszk az asszonyrollát —
Csudálkozásra méltó tűzzel játszád
Most a' nagy bajnokot, majd a' nagy embert!
'S ím teljesedni látom, a' mit akkor
Előadásod' ígéző hatalma
'S személyes bátorságod által el-
Bájolva, tőled örvendéssel vártam.
Te, a' ki még öt év előtt remegve

Kéréd Zilajnak felgyűlt rendeit,
Hogy ők a' kisded új Papíriust
Benn a' tanácsban lenni szenvedjék meg,
Mint Roma szenvedé meg a' magáét, —
Most, még öt év után legény, vezérled,
Lélekben bátor férfi már, egy százát;
'S alattvalóid a' pelyhetlen állú
Kis tiszttől vesznek bátor férfilelket.
De bátor férfilelked, szólj, találsz-e
Kész teljesítőt a' még gyermekkarban?
Elég a' tisztnek csak gyúlasztani
A' tőle függő sereget? vagy példával
Kell inkább éreztetnie, hogy ő
Azért legelső, mert legérdemesb.

Nagy őseidnek szent árnyékaik,
Kiket hazánk védistenségei közzé
Tisztelve vitt, mert készek voltak érte
Letenni lelkeiket, gerjeszthetik
Keblednek szép tüzét, hogy a' dicsőség'
Sziklás ösvényén nyomdokaikba hágj.
De a' hazáért nem csak veszni szép:
Szép élni is őérte: 's a' melly ágat
Minerva tört a' néki szentelt fáról
Atyád' nagylelkű anyja' homlokára,
Az nem kevésbbé méltó leghevesb
Kivánatidra, mint a' melly Ferencznek
Készült zászlóit ékesíteni.

A' koczka meg van vetve. Menj tehát,
'S vezératyádnak bajnokjobbja mellett
Küzdj a' dicsőség' fényes nimbusáért.
'S ha Mars haragra gyúlad ellened,
Hogy véle szembe kelni bátorodtál,
'S fejedre rántja villámpallosát,
Óh, fogjon Aphrodite védködébe!
'S ő, a' ki Parist a' harcz' vésze közzűl
Elkapta, kapjon el most téged is!

CSEREI FARKASNAK.

Melly lángba hozza lelkem' e' levél,
És a' mit e' levél kedvezve nyújt!
Elnedvesûlve nézi itt is szemem,
Jó fejedelme a' hívhez hív magyarnak,
Nagy és kegyes Teréz, vonásidat.
'S mivel kezedre nem nyomhatja szám
A' tiszteletnek forró csókjait,
Fogadja el őket e' szentelt ereklye,
Mellyen karod, betűit öntve, nyugvék.

Romának délczeg lelkü gyermeke
A' jó királyt sem tűri, monda Brutus,
És porba dőlt a' Clodiusok' barátja.
Ő gaz bitanglót ölt, és nem királyt,
'S csak tőrt adott a' törvény' bosszujának,
Melly Caesart bárd alá kárhoztatá.
Így a' ki dölyfös testvérét, szelíd
Könyükre olvadva hagyta vérzeni.
Így a' kik a' szent szüz' nagy ünnepén
A' gyilkoló tőrt myrtus-ágba rejték,
'S ismét szabaddá tették honjokat.
Ah, a' szabadság nem nekünk való,
'S nem a' szabadságnak mi! Roma 's Hellas

Kinőtt a' más' igazgatása alól,
'S nagy lelke bírta fékezni önmagát.
Mi kiskorúk vagyunk, 's bennünket az
Atyai fenyíték kapcsol együvé;
És a' mit ott a' köznek szent szerelme
Hatalmasan tanított a' nagyoknak:
A' jót szeretni 's irtózni a' gonoszt —
E' törpe népnél nem tanítja szív,
De bér, de büntetés, 's hideg parancs.
És még is így, félvén a' jó királyt,
Mint ők magokban, boldogok vagyunk.

Azok valánk, nagy fejdelem, szelíd
Jobbodnak értett bölcs kormánya alatt.
Te nem vetettél városodnak üszköt,
Hogy annak útczáját sinórod és
Kevély 's makacs kéz rajzolhassa ki.
Te népeidnek egyetlen nyakat,
Hogy egy csapás elölje, nem sohajtál.
Tisztelted a' törvényt és önmagad',
És a' midőn javad, 's a' nemzeté,
Kivánni látszott a' nagy áldozást,
Kérél 's parancsolál, de nagy valál hazudni.
Szent volt előtted a' mi szent. Az oltár
Nagy fényben csillogott; a' más hitűek
Új kedvezést nem nyertenek, de bírt
Jusaiban őket, anyjok nékik is,
Bár mit sugalla híved, meghagyád.
A' járom könnyebb lőn a' pór' nyakán,
'S most általad magát embernek érzi,

'S felejti hajdan szenvedett baját.
Te nyúgodalmat adtál nemzetemnek,
'S bőséget és virágzatot; 's mivel
Legfőbb szüksége a' fegyverek' fiának
Az volt, hogy vérrel-ázott koszorúja
Olajjal egyesüljön, a' szelíd
Minerva' papjait lakunkba hoztad.
'S e' tett után, mint egy nagy lánggal égő
Csillagzat, melly fő dísze volt az égnek,
'S most más világnak vágyván fényleni,
Ellobban, áldva 's áldatva itt hagyál.

Neved maradjon áldásban, nagy asszony,
Legkésőbb unokánkig, kit kevély
Öröm fog új nagy tettekre elragadni,
Ha majd hallandja hív atyáitól,
Miként vevél vég búcsút, és nekik,
Hogy érted 's házadért megvívtanak
És birtokid' megtarták, mint köszönted.
Szép látni thronuson királyt 's atyát,
Ki híveiben magzatjait tekinti;
'S ezt érzeni a' te szíved jó vala.

'S kinek mosolyg itt rám ismert keze?
Gyulaszt ez is; ah Barcsai, te vagy!
Báróczinak legkedveltebb barátja,
És legkedveltebbje a' vén Orczynak,
És néked, tisztelt árny, nagy Pászthory!
Lágy lelke láng volt, 's e' levél is az.
Ürményi tégedet magasztal, és

Kopasz barátját, Orczy, tégedet.
Megszégyenül a' rosz előttetek;
Önéki hármas ércz ült homlokára,
'S koczkázza a' köz jót pénzért, pillogásért.
„Urunk nagy jót akar" mond Barcsai,
„De zsíros konczért a' tót Socrates"
Csereim, kit értett ő? „jó félre nem tér."
Nyáj 's pásztor, ismerd a' konczon kapókat!

Itt Kaprinainak látom rendeit,
Atyád' hív mentorának; itt azét,
Ki Belisairt megszólaltatta köztünk.
'S ím itt Erdélynek két püspökjei:
Bajtay 's Major. Tündöklő nagy nevek!
A' nemzet-becsülő fejedelem
Azt mesterévé tette Józsefének;
Ezt hosszas, kínos szenvedése után,
Munkácsnak foglyukából főpapi
Székre ülteté, 's a' sorsnak érdemetlen
Verésiért elhalmozá kegyével.
'S az, a' ki a' foglyot rongyolt öltözetben
Elébe vitte imádott asszonyának;
Az, a' ki szívét irgalomra hajtá,
Neked, barátom, nemző volt. Örülj
Tündöklő származásodon, 's kövesd
Atyádnak tisztán fénylő nyomdokit,
'S haladj megfutni kezdett útadon.
Fényt bírni, 's a' fényt érdemelni, dísz;
Nem bírni, 's érdemelni, nem kevésb dísz;

De bírni, 's meg nem érdemelni, szenny.
Ezt mondja szíved, ezt leghűbb barátod.

Nagy a' kincs, mellyet nékem nyujt kezed.
De míg atyád' 's Lőrinczed' levele
Meg nem jön, ajándékod csonka lészen.
Küldd és hálámat végyed kétszerest.
Teréz szekrényimben már Kaunitza
'S Swietenje mellett áll. Nem volt neki
Sem hívebb, sem nagyobb két embere.
Ölelje Barcsaink itt is kedveseit,
'S Bajtayt 's Majort Luther. Nincs nálam, és
Elysiumban, többé ellenkezés.

BERZSENYIHEZ.

Hogy jambusimra gáncs fog szállani;
Előre láttam; ők az iskola'
Törvényit bátran általszökdösik.
Becsülik a' törvényt, de csak ha jó;
Becsülik a' példát, de csak ha szép.
De kell-e törvény, kell-e a' szépre példa?
'S nem-széppé a' szépet 's a' rútat viszont
Nem rúttá, e' kettő' kénye tészi-e?

A' babonának reszkető fia
Nem lát, nem hall; tanítják, 's ő hiszi.
Homér hatosban zengi hőseit,
Úgy érti mesterétől, 's a' hatos szép.
Murány rotyog, totyog, potyog, szotyog;
És, minthogy összefűzte Gyöngyösi,
Ím a' rotyog, totyog, potyog, szotyog, szép.
Két kurta egy hosszat ád; tehát, csak értsd,
„Remegő nyulakat avagy bitang darut a' hurok"
Mert ezt Horáczban így lelé, pedig
Ő füllel, ujjal méré hangjait,
Fület-varázsló zengzet, szép iambus.
Nyilván ez is szép jambus lesz tehát,
Mert törvény ellen nem kél pártosan:

„Te szerelem eleget epedek, eleget iszom az üröm.“
Daykának édes zengzetű dala:
„Homályos bánat dúlja lelkemet;
„Talán újúlnak régi szenvedésim,
„Talán tündér előre-érezésim
„Rémítnek,“ rosz, mert másod és negyed
Fogásiban az első tag hamis,
'S középben a' vers ketté nem hasad.
Nem vétek, hagyha Virgilben 's Homerban
Négy sponda lép négy dactylus' helyébe;
De Dayka a' másod és negyed fogásra
Spondát ne végyen. Ők a' harmadik
Czikkelyben általszökdösik gyakorta
A' nyúgalom' pontját, és mentek érte:
Pert von fejére Dayka ezt hogy teszi.
Oh marhalelkek, méltók vonni igát,
Mert fül' helyébe féket kaptatok;
Hányszor fakaszta már dongástok engem
Szelíd kaczajra, hányszor már epére!

Mi tészi a' verset verssé? „Szózatosság.“
'S mi ezt? „A' hosszu 's a' rövid tagok'
Arányos és kedveltető egyezése.
Vers a' mi a' fülnek, hol tág, hol szoros
Törvény szerint, bájt nyújt, az holt igébe
Hizelkedő zengéssel éltet önt;
'S a' nyúgöt, melly közt kényesen lebeg,
Érezni nem, de csak gyanítni hagyja.
'S így Plautusnak 's Terencznek rendei,
Bár szűk bilincsre verve nincsenek,

Füled' gyönyörrel 's játszva verdesik.
Így jambusom, ha páros öt fogásin
Úgy ejti kurta tagjait; hogy ők
Utól ne álljanak, 's ha véghelyén
Nehéz ütést nem bugdostat; keményt
Kettős röviddel ütni ő nem szeret;
Komoly dalának bátran járja táncát,
'S az iskolások' feddésit kaczagja.
De nem talál helyt minden mindenütt.
Az boldog, a' kit nyájas istene
Kegygyel vezérel a' saját nyomon.

A' verselés' legrégiebb neme
Az volt minálunk, mellyen vén Tinódink,
Szikszó' borától fűlve, dúdola.
Rest és siket vers, melly hat párja közzül
A' sort középben kétfelé hasítván,
Csak egyikének adja gondjait.
És még is olly, hogy tapsolást remélhet,
Ha ihletéssel énekeltetik;
És a' vezérrend' két utóbb csapását
Selypül nem adja vissza a' többiben:
'S házát 's hazát, és szállát meg' valát,
'S vagyont 's hagyjont, nem toldoz együvé.
Az adva, rakva, kapva lél kegyelmet,
Mert kedves ollykor még a' tompa hang is.
Elhalhatatlan fényt ezen nyere,
Ki majd dicső ösének hős elestét,
Majd a' kemény lyány' csüggesztésit dallá;
'S egünkön Zrínyi csillagként ragyog.

Kevésbbé könnyü mint volt Gyöngyösi,
Jóval tanúltabb 's fentebb szárnyalásu.
'S e' versnem hordja Zrínyinek nevét.

A' Tiberis' 's Ilissus' szép leánya
Sylvesterünket fényesb útra hívá.
Magasb kecsekhez szoktatott fülét,
Hogy értse nyelvünk' szózatosb folyását,
Nectaros ujjal ő illette meg,
'S más húrokat vont zörgő karvasára.
Fülelt a' tér, füleltek a' tetők.
'S Tihanynak játszó lyánya felkapá
A' kedves hangot, 's sokszorozva vitte
Tátránknak égbe nyúlt szikláihoz,
És a' holott az Olt siet vizét
Az Isterével egyesíteni.
De a' Hellenis a' rekedt koboz'
Nyivását kedvelő sereg között
Még nem találá érzékeny tisztelőt,
'S jobb korra várva, nyúgalomra dőle.
Rádai költé fel azt hosszú altából,
És Péczelének zöld árnyékiban
Titkos szerelmek' űzésére hajtá.
Ittén lopá el a' szerelmesektől
Egy pór zarándok lantjokat. De Zeüsnek.
Szelíd leányi tűkkel kergeték
Boszús halálig a' tolvajt, 's kezében
A' szózatos lant tompa hangot ejte.
Rájnis 's Szabó, 's Szabóval Révai
Nyerék meg azt a' kedves éneklőtől,

Ki ôutánok egyre sem mosolygott
Még édesebb, még bájosabb kegyével,
(Mert a' dagály nem fennség) mint Virágra.
Sok a' meghitt: a' választott kevés.

Az ének és a' vers ellenkezésben
Állottanak mind eddig. Az rövid
Ütést adott amannak hosszujára;
És a' midőn ez megszökött, amaz
Balúl hosszúra tátogatta száját.
'S így a' tudom majd túdom, majd tudóm lőn,
'S a' lyányka' mézes ajkát a' zsolozma
Hamis hangzások' ejtésére kínzá.
Hermesnek békebotját Rádai
Nyújtotta el a' két versenygő felett;
'S ők, mint a' kígyók a' boton, legottan
Szerelmes összeölelkezésbe költek,
'S visszálkodások' harcza véget ért.
'S most a' magyar dal már görög kecsekkel
Dicsekszik, és a' nagy békéltetőt
Hermione hálásan tiszteli.

Nyert a' magyar dal, a' midőn görög
Tetőkre léptetett. De veszte a' régi,
Midőn új éket raggatának rá.
A' lagzisoknak részegült czigányaik
Tibullnak mennyei kellemű leányát
Piros csizmába búni kényszerítek,
Hogy czinczogásaik mellett a' Homer'
'S a' sánta Musa' tánczát lejtegetvén,

Patkós bokáit összecsattogassa,
'S a' csürhe nép közt vad kaczajt röpítsen.
A' részegeknek tetszik e' veszettség;
De a' kinek szent tűz hevíti keblét,
'S Hellasnak istenségit tiszteli,
Az átkot vonszó helytől futva fut,
'S a' farsanglás' szentségtörő bohóit
Adrasteának bosszujára hagyja.

A' Zrínyi' kobza' két pár húrjait
Egy párra szállítá le Bessenyei.
Azért-e, hogy négy egyezőt keresni
Kifárada a' szűk nyelvben? vagy mivel,
Procrustesi ágyként, a' négy rend' köre
A' gondolatnak, hogyha kurta, nyújtást,
És hogyha hosszu, nyesdesést parancsol.
Az örsi öreg nyirettyűs 's Barcsai,
Rokon nagy lelkek, összeforrt barátok,
Verseik' kidolgozásában nehézkék,
'S eltelve még is végtelen kecsekkel,
'S magyar lelkeikben halhatatlanok.
'S az, a' ki testvérének sírkövét
A' bánat' ágával fonó körül,
És a' ki Cídet hozta tájainkra,
És Ányos, együtt indultak vele.
Körülök elbájolva gyűle fel
Egy dőre pórhad, 's minden hangicsálást
Zengésnek véve, mint a' tók' lakói
A' fülmilének csattogása mellett,
Rekedt szavával dong, kong untalan:

Pirult a' büszke Pieris, 's helyére
Nyomván a' hulló pártát, títeket
Szólíta fel, honom' nagy díszei:
Kisem, te Berzsenyim, 's Rózának boldog férje!
'S kevély örömmel lépe társai közzé.

Barátom, Orczy 's társai már avulnak!
Avulni fogtok egykor majd ti is.
'S mint a' te fényed lök homályt Bugacznak
Szent dallosára most, úgy zengi majd
Az unokának egy újabb Virág,
Egy újabb Dayka szózatosb dalát,
Melly a' te lantod' édes énekit,
És a' mit istennéje súg Kisünknek,
És Himfy zengett, elfeledteti.
Mi még hajnallunk, 's távol a' határ.
De nem leend kor, melly a' vak tudatlan'
'S a' pöffedt kancsal bölcsnek bosszujára,
Ki títeket nyelvrontóknak szidalmaz,
Mint Marsyas azt gyáva lantolónak,
Kire ég, föld, 's még a' poklok is, fülelnek,
Neved' csodálás nélkül emlegesse.
'S mint én irígylem két réf pántlikáját
És a' nyomorgó viskót Orczytól:
Akként irigylik majd Psychét neked,
'S a' mit hazádnak szent szerelme zeng.

A' melly leány énnékem a' legelső
Sonettet ihlé nyelvünkön, Somogy'
Venusiumának szózatos hattyúja,

A' te éneklőddel megmérkőzni fél.
Ő nem leánya az aegis-csörtetőnek,
Nem egyik húga a' Delphi' szent urának,
Nem öltözött Küprisnek bájövébe;
'S a' zengő pánczél' szárnyas tánczait
Pallassal felhők közt nem tánczolá.
Hol a' Hegyalja látni örűl magát
A' sullogó Bodrognak tűkörében,
Ottan akadt ő egyszer dallva rám,
Befutva Eosnak lángsugárival.
Mint hűltem el, 's oh mint levék oda,
Midőn megláttam! Inte, hogy követném,
'S követtem őtet. 'S a' mint e' zavar
Lassúlni kezde keblemben, 's az élet
Szózattal együtt tére vissza, kérdém:
Ki vagy te, szép szűz? Lángoló szemed,
'S e' barna fürtös üstök, e' szemérem,
'S orczáid' színe 's e' varázs kecsek,
Benned honom' szép szűltjét sejtetik;
De barna, fürtös üstököd' virágai,
'S a' hang, melly édes ajkidon lebeg,
'S egy mondhatatlan báj, mellyet szemem
Még egyikén sem láta szépjeinknek,
Külföldinek mutatnak. Ah, ki vagy
Csodállak és szeretlek.

'S a' leány
Mondá: Nevem Xenídion 's Etelke.
Báróczi volt ápolgatóm, az új
Szép Atticának méhe. Ő tanított

Engem szemérmes-édest selypeni,
'S távozni a' durva nép' beszéditől,
'S nevetni a' durva nép' vad gúnyait.
Kis énekem, melly hozzád elhatott,
Külföldnek éneke. Hallottam a'
Quirina' 's a' szép Maeonis' dalát,
'S a' mit Torquata 's Louison 's Göthchen zengtek;
'S pártáik' elhullott virágaikat
Pártámba fűzöm e' völgy' díszei mellé;
'S kényem szerint eldallom bérczeinknek
Mind a' mit tőlök eltanúlhaték.
Így bánt Quirína a' Maeonis' dalával;
'S Virgil 's Horácz Pindarnak és Homérnak
Virágaikból fűztek koszorút
A' föld' nagy asszonyának homlokára.
Csak a' butát rettenti, a' mi még új.
Külföld' termése volt a' rózsa is,
A' művelés belföldivé tevé,
'S hespéri eget szítt e' tetők' gyümölcse.
Jer, halljad lantom' zengzetét. Ne kérdd,
Mindég enyém volt-e? Most már enyém.
Ne kérdd, törvénynyel egyez-e, nem-e?
Egyez, ha szép; mert törvényt ez teszen.
A' kellem' istennéit engeszteljed;
Nyert a' kinek kedvellik áldozatját.

VITKOVICS MIHÁLYHOZ.

Komám uramnak ott fenn rosz napot
Csinála az, a' kit egykor olly mohón
Tett volt felévé; 's a' szegény öreg —
Min kaptak öszve, könnyen képzeled —
Kínjában egybe gyűjti föllegeit,
'S eldurczúlt barna vad szemöldökével
Int, hogy szakadjanak. Szakadnak ők,
Mintha a' Deucalion' 's Pyrrhája' népét
Most másod ízben volna elölni kedvök.
A' csattogónak lángoló nyilai
Felettem egymást űzve hulltanak.
De Iupiter kiméli híveit,
'S csak a' gonoszt sújtja és a' vakmerőt;
'S baj 's sérelem nélkül beérkezém,
'S szállást fogék a' Szürke-ló' szügyében.
A' város' utczáit mind elborítá
A' szörnyű itélet' árja; nem különben
Folyt az, mint a' midőn az Ung' vizeit
Szőkére festi Mármaros' sara.
Én ablakaimból néztem a' veszélyt,
Melly barmot és a' búzás sok szekér'
Gubába burkolt bús gazdáit érte.

Jön a' cseléd. ‚Egy nem-tudom-ki akarna...'
„Vásáros? úr?" ‚Sem egy, sem más.' „Ereszd be."
Belép. Pislongok. Bojtos pipaszár
'S sallangos kostök.... „Kit keressz, uram?"
‚Én? téged!' „Nincs szerencsém.." ‚Várva vártam
Rég óta az órát, melly engem hazánknak
Legérdemesb és ledicsőbb fia'
Szemléletére méltóztatni fog.' —
(Mint a' ki titkos csínyán rajta veszt,
Úgy borzadék meg, 's a' hőség kivert)
'S fejével egyet billent, de a' derék
Hajolni nem tanúlt. — „Humillimus!
'S szabad tudakolni érdemes nevét?"
‚Hőgyészi Hőgyész Máté, alázatos
'S legkissebb szolgád, leghűbb tisztelőd.'
„'S lakása?" ‚Máté-Szalka.' — Széket ád
Cselédem, és kifordúl. Ültetem.
Nem űl. — ‚Elállhatok 's örömmel állok.'
Töröm magam', mint kezdjem a' beszédet,
'S tárgyától melly fortélylyal vonjam el.
„'S az úr is a' vásárra...?" ‚Sőt nekem
Nemesbek vágyásaim; tudósainkat
Ohajtom látni, kik gyakorta nagy
Seregben szoktak itten megjelenni.'
„A' Nyírben terme jól a' búza, rozs?"
‚Nem szinte rosszúl. Közzülök sokakkal
Font öszve már a' legszorosb barátság;
'S örűltek énnekem, mint én nekik.
Ez a' szerencse, melly most ér, kerűlt.
De végre megvan! Látlak 's lángomat....'

„Nagyítva látni a' mások' érdemét
A' tévedésnek egyik szép neme;
'S ez a' szerény érzés a' gyenge kort
Leginkább ékesíti. Gondolom,
Szathmár ismerni fogja annak becsét,
Kit e' szokatlan érdem fényesít.
Szolgálsz, Uram?" „Nem; én magamnak élek."
„Szép! és igen rút együtt! Arra just
Csak az kap, a' ki másnak éle már.
'S hidd, a' ki másnak él, magának él."
„'S az gáncsol-e, kinek példája véd?"
„Igaz lehetne gáncsom, bár talán
A' vétkes példa kárhoztatna is.
A' férfikor' legelső éveiben
Megtettem a' mit kelle, 's ment vagyok;
Hajló koromban illő megpihennem."
„Ravaszkodol; de nem mégy semmire.
Mint Antaeuscht kapá fel Herculesch,
Úgy kap karom fel messzére a' neked
'S nekem nem honni föld' al gondjaitól.
Szólj a' hogy' illik. Anch' io Pittore!"
Elrettenék Energumenusom'
Képétől és hangjától. Jaj szegény
Bordáimnak, Antaeussá ha tesz!
Mondám, 's főt hajték a' Pittor' előtt.
A' rettenés feloldja a' néma nyelvet,
'S hazudni 's hízelkedni megtanít.
Nem tudtam eddig: illő, tudjam én is.
„'S poeta az. úr?" ezt kérdém. „Pásztoraink
Mondják; de nékik hinni nem merek."

„Oh szép! igen szép! Úgy Szathmár ködéből,
Mellyben Sylvester óta volt, kikél.
Tiszánk magyar dalt még önn gyermekétől
Nem halla; mert Szabó, Gvadányi, Földi
Vendégek voltak szélein, 's az Agis'
Dallója rég elhagyta Berczelét.
Le lesz törölve e' szenny majd általa,
'S büszkén fog árkán a' zengő szaladni.
Ha nem veszed bántásnak: kit vevél
Vezérül a' szép pályán? Rajnis-e
Példányod, és Szabó? Dayka-e 's Virág?"
Rettentve néze rám ismét szeme,
'S elhallgaték. „Mi baj? nem értelek;
Szólj!" — fútt 's törlötte gyúladt homlokát. —
„Mi baj? nem értlek; szólj!" ‚De hát neked
Sarcasmusch-e mind írva, mind beszédben,
Leginkább kedvelt tonusod?' „Hogyan?"
‚Vagy engemet van kedved öldökölni?'
„Hogyan?" ‚Hogyan 's hogyan! És még hogyan
Azon felül! Szólj úgy a' hogy magyarnak
Magyarhoz illik; egy nyájban vagyunk.'
„Uram, nem értem e' neheztelést.
Megvallom: a' kedv' szesszenései
'S játékos hangja, melly simongva karczol,
Kedvesb előttem, mint az a' komolyság,
Melly latra tészi gondosan szavát,
'S szökellést adni fél a' gondolatnak.
De én csak ott enyelgek, a' hol illő,
És a' hol értenek; bíztos barátim
Kedvezve hallják kényem' hangjait.

Hol kell, nálamnál senki nem komolyb.“
‚És még is azt a' négyet példaképen...?‘
„Mit? hogy'?“ ‚Hisz azt magyarnak.. Nem hiszem.
Ingerlesz!‘ — Csak most értém a' bolondot.
Kilökjem? ah! de folytatá szavát. —
‚Magyarnak én azt ismerem, 's csak azt,
'S nem senkit, senkit! mint azt, a' kinek
Szép nyelve még nincs elkeverve mással.
Ki nem szorúl a' vendég' maszlagára,
Kenőcsöt útál, 's gondolatjait
Tisztán 's tekervény nélkül mondja ki;
Magát a' nyelv' urának nem hiszi,
Nem szabja a' törvényt, új szót nem farag,
De a' régit érti, 's tiszteli a' szokást.
Úgy ír a' hogy beszél — egy szóval: a' ki
Köztünk lett, köztünk nőtt, köztünk maradt meg.‘
„'S ezek szerint a' négy...?“ ‚Rosz verselők!‘
„Én őket jóknak néztem, bár közöttünk
Nem lettek és nem nőttek 's nem maradtak.“ —
Tüzem lohadt 's az álnokságok' atyja,
A' vén csábító, a' ki énutánam,
A' mint tudod, hol egy hol más alakban
Kísértve kullog, azt sugá tanácsúl,
Hogy a' legénykének vetnék csapot.
'S én, a' ki hű tanácsnokom' hiába
Nem szoktam súgni hagyni, teljesítém. —
„Engedsz egy kérdést?“ így szólék. ‚Parancsolj.‘
„Midőn beléptél, engem a' haza'
Fő nem-tudom-miének mondogattál.
Minek tekint az engem, a' kinek

Rosz író ez a' négy? fejtsd meg titkodat!"
„Mindég kötődöl! 'S azt hiszed talán,
Hogy én nem értem, hogy magasztalásaid,
Mellyekkel rólok írva szólsz, dőfések?
Valónak őket csak Mihók veszi.
Nem mersz beléjök kötni, 's lopva sújtod!" —
Megszégyenülve rogytam öszve, 's nem volt
Erőm elfedni a' döbbenést. Azonban
Egy nagy rakás vers asztalomra hág.
Hol vette, nem tudom. Gyors forgatással
Szaladt el rajta végig, 's „Itt van!" úgy mond;
„Reá találtam; ennek nyújtsd figyelmed'.

„„Az istenek nagy gyűlést hirdetének
A' Szengellér' hegyén, 's Árpád királyunk
A' nemzet' íróit mind bémutatta.
Jobbra a' poeták, balra a' prosaisták
Fogának helyt, és íme Iupiter
Tüzet lobogtat 's mond: Eredjetek,
Amott van a' tárgy; lássuk ki a' legény!
Előjön a' szakállas Negyedrel,
Futásnak indúl, 's ah, — orrára esik!
Előkerül köszvényes lábain
Sylvester, futni kezd, 's — orrára esik!
Előkerül Tinódi jó Sebestyén,
Büdöslik a' bortól, 's — orrára esik!
Fut Pesti Gábor is, 's — orrára esik!
Dúdolja Ilosvai Toldinak bikáját,
Halad, szökik, 's ah, most! — orrára esik!
Így Szenczi-Molnár, és Filiczki'e;

Így Zrínyi Miklós bán, és Gyöngyösi;
Így a' szegény Beniczki uram, 's azok,
Kik a' poetai krónikában élnek.
De végre előjön Gyárfás, 's rókaprémű
Tógáját ölbe fogja, megszalad,
A' szem sem éri, 's nézd, — a' tárgy övé!
'S lett 's nőtt 's maradt! ezt zengi Iupiter,
És Iupiterrel a' Gellér' hegye!" "

„Bizony szép! mondhatom; már ez bizony szép!
Kegyetlenül szép! 'S mind a' költemény,
Mind a' kidolgozás! 'S a' vers kecses!" —
Taréja nőttön nőtt az emberemnek;
De, mint gyakorlott mester, tetteté. —
,'S ím, itt Pázmánról!' monda! ,kérlek, halld ezt:

„„Hogy Pázmán magyarúl alkalmasint tuda,
Tekintsd hol született, 's többé nem lesz csuda.
Szűlte volna Eger, Győr, Sopron, Pécs, Buda,
Úgy szólana, mint szól síp mellett a' duda.

De mivel az a' táj szülte nemzetünknek,
Melly szűz birtokában vagyon szép nyelvünknek,
'S föl nem vette rongyát irhás zsellérünknek:
Nagy méltán tarthatjuk egyik fő díszünknek." "

„Hogy téged a' gonosz...." mondám magamban.
De ím nyílik ajtóm, 's a' cseléd jelenti,
Hogy Pipszem érkezik; nem lél szobát,
'S vendégem lenni vágy. „Ez kelle!" mondám;

„Hadd jöjön; ő most kétszerest Apollóm!
Isméri az úr Dessewffyt? Ő Virágnak
Dühödt barátja, 's érte botra kél.
Tréfálni a' gróffal.." „Gro-óf?' „De gróf! 's barátiért
Botot nem kímél. Jó lesz elszelelni."
Az én emberkém kapja verseit
'S szalad, 's az ajtóban Pipszembe botlik.
Sikoltva megy a' grádicsnak 's lefordúl.
Tolvajnak véli minden; öklözik,
Rugják, ütik, verik. De ő kiált:
Köztünk lett! köztünk nőtt! köztünk maradt meg!

Barátom, egy szót, egy okost! elég
Volt eddig dévajkodni; van határ
Mindenben; — valld meg: mint zengett fülednek
Ez a' közöttünk lett, nőtt és maradt?
Oh! írd könyvedbe 's mondd el reggelenként,
És a' midőn az álom ágyba csal,
Hogy téged a' kettős hegy' bérczeitől
Hőgyészi Hőgyész Máté tiltva tart.
Haszontalan! te nem levél közöttünk,
'S Szemerével, vélem 's kedves Kölcseymmel
Mételytelen mezőkön nem legelsz.
Egernek nőttél zajgó habjai mellett;
'S atyád továbbad azt a' bölcseséget,
Melly szent Cyrillről 's társáról maradt,
Budai felének jött tanítani.
Te lészsz az első, kit később Horányink
Tisztelve fog nevezni, hogy hazánk'

Nyelvét, mint annak méltó gyermeke,
Pápaink' tüzénél gyúlt szívvel szeretted;
'S feleid között az első, sőt korunkig
Egyetlen voltál, a' ki azt míveléd.
De elég akarni? Ah! meséidet,
Mellyekre Lessing is javalva nézne,
'S epigrammáidat gúnyolva fogja
Recensealni Hőgyész, 's elbeszéli
Hogy itt 's ott, és emitt 's amott, 's tömérdek
Más 's más helyekben vétkeket követtél;
Mert (a' mit sajnál) vétekben születtél!
A' könyvcsinálást hagyd nekünk, 's rohanj
Rengő karokkal mátkád' szép keblébe,
'S csókjaiddal hintsd el φοβερωτατως.

EGY ARCASHOZ.

Arcadiának jámbor pásztorához,
Gyalog leányka, kérlek, menj, 's nevemben
A' legbarátibb üdvezlést vigyed.
Ha kérdi: vettem-e kedves dalát,
Mondd: vettem és örvendek vételén.
És hogyha gyenge lányom' szenvedése
Bölcsője mellől félre lépni hagyna,
Helyetted én vinném meg válaszát.
Így rakd fejére az újabb koszorút,
'S vezesd azok közzé, kik czimbalom',
Síp 's lant' zengése mellett ülik a'
Bucsúzó farsang' napjait, 's köszönd rá
Titokban kedves Koppinknak nevét,
'S fel, fel, fel a' megkocczantott pohárt!
A' vígadók nem értik e' nevet;
Ő nékiek a' száz gyertya sem világít.
Elvégezvén így nála dolgodat,
Térj vissza, 's hozd meg újra csókjait.
Szívemnek majd ha tágúl rettegése,
'S Thaliem föléled lankadásiból,
Magam leszek tolmácsa a' köszönetnek,
'S ígéretét hogy teljesítse, kérem.
Messzéről látja meg majd házamat

Egy dombnak ormán, melly a' kis falu
Felett emelkedik, 's a' nem kis ablak
Setétgyűlőlőt sejtet meg vele.
Egy asszony, a' kit mind azok szeretnek,
Kik hozzá vagynak vagy tág vagy szorosb
Kötéssel fűzve, két szép kisdedével,
Kiknél még Guido sem fest bájosabbat,
Híven fogadja vendégét, ha szív
Vezérli hozzánk, és ha szívre vágy,
Nem a' szokás' vak babonáira.
'S ha kép, ha könyv, ha szép fekv, és kies tér,
Hosszúra elnyúlt rét, és kalászos holdak,
És kétszer hat helység' szemlélete,
'S ezek között a' Borsi 's Újhelyé,
Száz ölre a' háztól egy szent tölgyliget,
'S felűl azon mustot-hozó tetők;
Ha malmaink' zörgése az éjszakák'
Tündér csendében, 's egy szelíd pataknak
Játszó futása, 's dél 's kelet között
Megpattant láncza nápolyi hegyeinknek,
Varázs erővel hatnak őreá is;
'S ha mind ezeknél még inkább az a' kedv,
Melly a' gonosz sors' üldözésinek
Nem gyáva homlokot vet ellenébe,
Nem retteg semmit, és semmit nem óhajt,
Békében él magával, a' világgal;
Mondd, jöjön 's lássa ezt: Itt Arcadia.

HELMECZY MIHÁLYHOZ.

(SZÉPHALOM, 1811. JÚN. 18.)

Fiam, kit kedves anyja' karjain
Csak fájdalom' hangzásit adja még,
Az hála' tolmácsává engem teve.
Vedd nyájas arczczal azt, 's a' gyermeket,
Ki lantod' énekére felfülel,
Szeresd tovább is. — Boldog jósolat!
Nem lőn az isteninknek ellenökre,
Kit papjok édes énekkel köszönt.

Midőn az áldás' első csókjait
Felnyomtam homlokára, csillogást,
Hírt és nevet nem kértem én neki,
Nem azt a' jobbat is, mellyet dal ád.
A' hír, a' név csak gőz, és ha kinek
A' tömjén vesztegetve gyújtatik,
Szégyen 's pirúlat festik arczulatját.
Hogy ötet Eros és a' Charisok
Vegyék szent ótalmokba, hogy szemét
Ezek nyissák fel látni, hogy tanítsák
Irtózni a' rútat, 's a' mi szép, szeretni —
Kérésem ez volt 's ez marad. Ha meg-

Hallgattaték a' kérés, úgy Emílem
Lángolva sír Daykámnak, Berzsenyimnek
Tropeumaik körül; lángolva majd
Dessewffynek, Nagy Pálnak, Prényinek,
Majláthnak fényeikre, kik borostyánt
Még barna fürtök közzé fűztenek,
'S nem fogja sírni könnyeit hasztalan.
Oh teljesedjék álmom! Te pedig
Melyében gerjeszd e' szép lángot, és
Gerjeszsze példád együtt énekeddel.

NAGY GÁBORHOZ.

1811.

Az a' rettentő tűz, melly Debreczennek
Öt nyolczadát vad lángja alá borítá,
Földiglen égetett le téged is,
Úgy mondja a' hír. 'S a' hír ennél nagyobbat
'S hihetlenebbet is mond mind azoknak,
Kik lelkedet, mint én, nem ismerik:
Hogy jó férj, jó atya, a' dühösködő
Lángból kikapván hitvesed' 's leányod',
Olly nyúgalomban nézted a' csapást,
Melly téged érdemessé tehete
Helyt fogni a' porticus' bölcsei között.
Hogy kézirásid' gazdag gyüjteményét,
'S rakott könyvtárodat prédára cresztvén,
Egy gondod az volt, papirosaik
Clienseidnek mint tartassanak meg.
'S így megmaradtak e' rongyok; de ah,
Hazánk' viszontagságinak tanúi,
Az a' való kincs, mellyért éltedet
Méltóbban vethetéd koczkára, hamv lőn.
Hamv lőn könyvtárod is, 's a' mit belé
Didot, Bodoni 's Baskerville adának;
Az Encyclopédie, Bayleddel, a'

Természet' és való' nagy férfiával,
Filangierivel, Montesquieuvel,
Raynállal, 's azzal a' csufolkodóval,
Ki békét prédikált, és szüntelen dúlt:
Együtt lelék fel itt a' vad halált,
Mellyre egy más Debreczen Szervétet hányta.
Puszták rezeidtől a' falak, 's szemed
Nem fogja már csodálni Socratest,
A' feddtelent, de veszni még is készet,
Davidnak szép remekjét; nem csodálja
Bervicnek tűjét a' két nyíllövőben.
'S midőn Verbőczi megpihenni hágy,
'S felold a' lelket öldösö dologtól,
Vernetnek bájos tengerszéleit
A' hold' szelíd fényében, nem találod;
Nem már mosolygó Tempéit Geléenek,
Szép templomát, 's a' malmot, a' falon.
'S illy veszteségek, ennyi kár után,
Te nem kesergesz, nem hallatsz panaszt?

Ha téged a' hír másnak nem kiált,
Mint a' mit önmagadban önmagad lelsz;
Ha nyúgodalmad tiszta nyúgalom,
Ha ment kevély nagyságtól, színeléstől,
Uralkodásra lépett ész' szava,
'S diadal és erő, nem gyengeség,
Csodálom bölcseséged' 's — szánlak érte.

Jaj annak, a' ki így szenved, 's elvakítva
Egy fennen-hangzó névtől, kínjait

Pirúl enyhítő könnyekben kisírni!
Azért adott a' legkegyesb anya
Melyeinkbe szívet, hogy tompítsuk el,
'S öldössük édes szent érzéseit?
Azért e' könnyet a' gyuladt szemeknek,
Hogy egy elposhadott sophista előtt
Ne merjen arczot 's keblet áztatgatni?
Oh, a' midőn természet 's bölcseség,
Két szent testvérek, meghasonlanak,
Ki fog, ha józan, térni ennek feléhez?

Midőn a' haramia, kit társinak
Nem rettegett bukások eldühít,
'S most még kegyetlenb tettekre ingerel,
'S bosszús örömmel sujtja a' védtelent,
'S fut, 's vérben úszva hagyja — a' gyáva gyilkos!
Vagy a' midőn egy furfang vett tanúkkal
Törvénybe idéz, 's őseim' szent birtokát
A' szintúgy gyilkos, szintúgy gyáva, eleski,
'S gazság 's erőszak engem veszni hagynak:
Oh akkor én is némán szenvedek!
Tetszem magamnak a' kínban, 's nevelni
Bántóm' diadalját retteg büszke lelkem.
Nem úgy, midőn az ég' gerjedt haragja
Lövelli rám nyilát, 's elvészi tőlem,
Vissza a' mit adni nem tud. Akkor én
Gyermekké lészek, érzem a' csapást,
'S hogy érzem, vallja kínos nyögdelésem.
Fakadnak könnyeim, 's lángoló szememre
Írt attól kérek, a' ki megcsapott;

'S az írré változtatja a' könnyeket,
'S a' lángoló seb orvosolva van.

Oh, hagyd Zenonak azt a' kérkedést,
Hogy néki nem fáj a' mi fáj, hogy a' kín
Nem kín, 's a' veszteség nem veszteség.
Barátidat ha szánni nem pirúlsz,
Miért pirúlnál szánni tenmagad'?
Elég meg nem csüggedni a' szenvedésben;
Élég a' terhet gyáván nem viselni.
Gyüjts újra, 's a' kár ingerelje lelked'.
De hogy ne érjen új veszély, keress
Más lakhelyt, mellyre a' tűz' áldz ura
Még nem kiálta pusztító átkokat.
Csakhogy ha majd futsz, megtiltsd asszonyodnak,
Hogy a' legszebb szemet visszá ne vesse,
'S kővé ne váljon karjaid között.

GRÓF DESSEWFFY JÓZSEFNEK,

1802. SÁROS, 1805. ÉS 1807. ZEMPLÉNY, 1811. ÉS 1825. SZABOLCS VÁRMEGYÉK' DIETAI KÖVETJÖKHEZ.

1812. *FEBR.* 13.

Horvát, a' ki neked levelem' bényújtja, hogy őtet
Nálad ajánljam ugyan nem kéri, de még is ajánlom.
Nem mivel e' nélkűl hozzád nem juthat, hanem hogy
Mind neki kedves az én karomon fellépni teelődbe,
Mind nekem az, titeket, szeretett nagyok, összecsatolni,
'S e' munkát másnak 's a' történetnek irígylem.

Néked, néki, nekem azon oltár' lángja lobog fényt
Pályánk' szép koszorúja felé; de különbözik útunk,
És az határ, mellyen túl lépni nem enged Apollon.
Én hátúl maradék: te korán legelőlre haladtál.
Lustrumaid közzűl ma telik még nyolczadik; és ím
Már negyed ízben űlsz, nagy képviselője Szabolcsnak,
A' haza' öregjei közt, tisztelve, csudálva, szeretve,
Mint nem senki. 'S az én nevem itten az országló nép'
Gyűlésében zenge ajakidról! a' te ajakidról! —
Oh nem várt ragyogás! oh kedves zengzet! Ez egy fény,

És egyedül ez az, a' mellyért ha szabad vala vágynom,
Vágytam volna; kevély lelkem pulya díszre nem áhít.
Ám ha szeretsz, 's ha barátodnak kérelmire hajlasz,
Nyelvünk' Varroját te se késs kebeledbe fogadni,
'S hogy lelkes, hogy erős, hogy nyájas társat ölelsz, hidd.

FELSŐPENCZI

VIDA LÁSZLÓHOZ.

Hah, melly üdő! a' feldühült vihar
Kéményeimben kínosan jajong,
Mint a' Charybdis' vinnyogó csodái,
Midőn Aeol a' tengerekbe csap,
'S tajtékos habjaikat kevergeti.
Sötét az est; eltérek asztalomtól,
'S remegve, mint ha az ég föld rám akarna
Szakadni, kályhám mellett helyt fogok;
'S visszáteszem képzeltemben magam'
A' szép napokba, mellyeket virúlt
Tulipánjaidnak gazdagsága közt,
És a' midőn a' rekkenő meleg'
Nyilait tovább kinn már nem tűrheténk,
Romod' boltjában és a' hűs berekben,
Barátom, együtt töltöttem veled.

Oh Törtelen élt három szép napom,
Ha fogsz te nékem újra följelenni!
Ha fogjuk ismét, bíztosan csevegve,
Álmatlanúl kihúzni az éjeket,
Míg Helmeczynk, hogy virrad, felkiált,

'S eloltja a' többé nem kellő világot.
Mikor fogod te nékem Koppinak
Újra emlegetni lelkes oktatásait?
Mikor Horányit, a' hevest, vadat,
A' jókhoz jót, 's szelídet a' szelídhez?
Oh emlegesd! ők engem is szerettek,
'S lelkem tüzedtől fenntebb tűzbe kél.

Ha majd vendégid elfognak, 's te rám
Többé nem ügyelsz, ellopom magam'
Közületek, hogy rejtettebb szobádban
Elrészegűlve nézzem másait
A' Huysumoknak és a' Van-Dyckeknek,
És a' mit Rubens nagy tűzzel teremte.
'S amott Battoninak szép asszonyát,
Ki a' triumvirt régibb kedvesé'
Kaján nagyságára emlékezteti.
'S átkot kiáltva a' gaz triumvirekre,
Galeriácskád' ismét elhagyom.

Te hús, fej és szív nélkül nem valál;
'S az ég megadta néked, a' miket
Adni a' jobbaknak áldásúl szokott.
Az édes kis hasznocska kebledet
Nem fűzte szűkké; csalfa fény szemed'
El nem vakítá; a' maszlagos kehelyt
Te, mint az a' nagy folt, nem illeték.
Pénzt, pillogást, nem fényt keresnek ők:
Éldelletet te, 's tiszta fényt, 's barátkört;
'S a' mit kerestél, bőven megkapád.

Oh áldott óra, mellyben engemet
Megszálla a' vers- és könyvgyártás' dühe!
E' sánta vers nem vers ugyan: de bár
Melly mázolás a' mit firkálgatok,
E' nélkül engemet az én Vidám
'S az ő barátjai nem kedvellenének.
Elég énnékem! Egykor gyermekeim
Pirúlni fognak sok botlásimért:
Barátimért nem lesz okok pirulni.

BUCZY EMÍLHEZ.

Kedvelt híve, Buczym, Weselényinek, a' te barátod,
Hogy magad is hallgatsz, 's hogy hallgat Kornisod, érzi.
Szólj, mint vagy te? miként vagyon ő? szólj, mint vagyon anyja,
Nagy dísze Erdélynek, nagy dísze a' Teleki-háznak,
'S hív mint atyja, kinek hamvvedrét tiszteli jó, rosz.
Mint van Kenderesink? az az uj Fabricius, a' ki
Szíve' érzéseitől nehezebben hajolhat el, a' mint
Fenn ösvényétől az egek' szép fénye hajolhat;
'S a' ki, midőn a' fergetegek rá rontanak, ámbár
Némúlást javasol neki a' lelketlen okosság,
Azt teszi a' mit az ész, a' tiszt, 's szép lelke parancsol,
'S tilt a' haszna-lesö, ravasz és lelketlen okosság.
Mint Feketénk? a' nyájas öreg, kinek élete halkkal
'S hasznokat hajtva fut el, valamint a' völgy' ere, melly hol
Szent ligetet serdit, hol szomjú holdakat öntöz.
Emlékeztek-e még rólam? vagy már is eloltá
A' szeretett vendég' képét a' nem nagy időcske?

Két hava múlt el már, hogy az eltávozni szokatlant
Kisded honja megint elzárta; de nem fog el engem
Gyermekeim' szeretett keskeny köre, nem fog el író-

Asztalom úgy, hogy benneteket ne sohajtsalak, oh ti
Hirtelen elröppent szép nyolcz napok, istenek' éjei!
És mikoron hátára veszen Brüszöm, egykor az Erdély'
Első ifjáé, az enyém most, angol atyának
'S stambuli kanczának szép gyermeke, 's rázza rövidre
Metszett kis farkát 's hattyúnyaka' gyenge sörényét,
'S játszva, szökellve, nyerítve viszen Kázmérba napamhoz,
'S egy pár szép szemhez közelebb, Házára-Mikónak,
'S ifjúvá tészi, a' kit az évek' száma hanyatlat:
Oh akkor lelkem együtt van véletek a' kert'
Szent csorgója körül, hol a' hold' szép arcza mosolygó
Búban néze le ránk az olasz nyár' 's fenyvek' homályán;
És ott, a' hol ezüst habjait a' vad Szamos önti,
'S rőt Brüszöm anyja megett szökdelleni kezde, legelső
Perjéjébe harapdálván, a' szarvasok', őzek',
Fáczánok' mezején; 's kívánnám éltemet itten
Tölteni köztetek, és a' kik hozzátok hasonlók.

GRÓF FESTETICS GYÖRGYHÖZ.

Nagy ember, kit nekünk kedvező istenek
Gyámolúl 's ragyogó fényűl engedtenek.
Zrínyieknek társa gazdag örökökben,
De társa még inkább magas erkölcsökben;
Te, kit a' jók jónak 's nemesnek ismernek,
László' atyja, 's ipa egy Hohenzollernek!
Melly ész, melly józanság vive arra téged',
Hogy jó 's szép tettekben leld gyönyörűséged',
'S midőn pillongásért epedeznek mások,
Téged nem szédítnek semmi csillámlások.
Büszke, de nem hiú, a' csörgést megveted,
'S nyugalmas nagyságban foly el szép életed.
Mint sok hős polgára a' régi Romának,
Természetnek híve, híve hazájának,
Honn úlsz, szántasz és vetsz, kazlakat állítasz,
Ugart törsz, árkot nyitsz, mocsárt 's tót szárítasz;
Nemesíted almád', sajtólod szőlődet,
Ménes, gulyák, nyájak lepik el meződet;
'S azért örülsz e' nagy birtok' nagy hasznának,
Hogy a' sokból sokat adhass a' hazának.

Földmívest neveltek legelébb gondjaid,
És ifjú katonát: most már oltáraid

Gyujtják tömjénöket a' lant' és az ének'
'S a' Virág' és a' Kis' nyelve' istenének.
Olympiánk nyílt meg; ím fut a' délczeg nép,
'S három pártás költőnk 's vélek egy ifju szép,
Ülésedhez jutnak, 's elveszik béredet,
Tapsol a' sokaság, 's harsogja nevedet.

Javaltatni kedves; de bérre szolga vágy;
A' szabad megteszi a' mit szent tiszte hágy,
'S bár nincs, 's soha nem lesz, tanúja tettének,
Áldozatokat hoz szeretett ügyének.
Néked, dicső férfi, maga a' tett a' bér;
Érted te, az üres lárma 's a' hír mit ér;
'S bírván megnyugtató intését keblednek,
Bátor léptekkel jársz útján érdemednek.
Tamás, a' Nádasdi-háznak fényes ága,
Védisteneink közzé ez érzéssel hága.
Így Pázmán, így Bakács, nagyai Romának,
Így Bethlen, fejdelme a' rokon hazának;
Kik dicsőségökből néznek volt honjokra,
'S áldást kiáltanak arra 's új társokra.
Menj, nagy férfi, 's példád tanítson bennünket,
Magunknál még inkább szeretni ügyünket.

GRÓF DESSEWFY JÓZSEFHEZ.

Ha érted-e te, honnan jöhet az,
Hogy a' Prometheus' sanda nemzete
Sohol nem áll meg a' közép nyomon?
'S mint a' botor juh, melly nem éri fel,
Hogy leghamarb út a' melly egyenes,
Mindég az egyik félre sántikál?

Sztricsák, kinek nincs régi pergamenje,
De a' kinél e' csorbát nem fukar
Kezekkel pótolá ki Smintheus,
A' régi irháknak nem nagy szívelője,
Kaczagja Fellegvárit. Ő talán
Nem volna rosz, ha göge volna szűkebb,
'S érezni akarná, hogy csak az kicsiny,
Kit a' kicsinység kínoz és pirít.
Gazdag, te nem vagy pénzed, így hörög.
Az úgy vagyon kivűled, mint a' czafrang
Most a' szamáron, majd a' büszke ménen.
A' czím csak báb, csak hang az a' nemesség.
Deucalionnak népe mind rokonfaj.
Nincs pór közöttök, nincs nemes; 's ha van,
Bár koronát hord, pór a' kába, de
A' bölcs, ha porban fekszik is, király.

Elnyúlva bársony pamlagán, mosolyg
Sztricsák királyon Fellegvári, 's mond:
„Ha bölcseséged annyit ér, bagoly,
Mint a' királyság, melly tiéd, nekem
Az egyik úgy kell, mint a' másik. Ész,
A' mennyi kell szükségül, nékem is van.
Az a' tiéd gyanús pénz; kelete
Nincs mindeneknél; én folyón kapok.
Osztályba néked a' gyümölcs juta,
Nekem csak a' héj. Érd be te a' gyümölcscsel,
A' héjjal én beérem, 's vége a' pernek."

Ész-e, fény-e tehát? Mellyike az elsőbb? —
Midőn szobámnak csendes szögletében
Tekintem a' Bennünket 's Nem-bennünket,
Valónak vészem a' mit Epictet,
'S Antisthenes, Jean-Jaques, és Payne tanítnak,
'S az észnek hajtok térdet 's tisztelő főt,
'S szolgált ügyemben bőv zsoldot lelek.
De ah, hová lesz szép hitem, midőn
A' sok ravaszszal jobbjainkat is
Más részre látom térni olly bér miatt,
Melly bölcset és nem bölcset egyaránt vonsz;
A' melly miatt a' bölcs szép tetteket tesz,
'S kész tenni a' nem-bölcs még nem-szépet is,
Mihelyt reája kezd mosolygani a'
Kedvben 's haragban változó szerencse.
Elsűlyed akkor lelkem, 's fájdalommal,
Melly semmiben nem lél enyhületet,

Ekként kiáltok: *Τλημων ἀρετῆ,*
Λογος ἄρ εις! 's elhányom a' paizst.

Te, a' kinek Lucína származást,
Minerva bölcseséget 's isteni elmét,
Cythere győzhetetlen bájt ada,
'S Plutus, teherrel bár, nagy birtokot!
Jer, és beszéld elő, miként esik,
Hogy a' miért más kényét, nyúgodalmát,
Arany szabadságban élt napjait,
Dús birtokát, és a' mi még becsesb
A' legbecsesbnél, ön-becsülhetését
Volt tenni kész koczkára, megvetetted?
Mert én, bocsásd meg hátor gáncsomat,
Egy értelemben véled nem vagyok.
A' tar parókát hord, a' félvilágú
Üvegszemet rak 's angol flastromot,
Lángszín haját a' rőt barnára festi,
'S a' sánta toldót vettet sarka alá,
Vánkossal tomja köntösét az ormos.
'S midőn így látod őket, szólj, nevetsz-e?
Miért tehát azt, a' ki mostoha
Vagy csak gondatlan sorsa' vétkeit
Igyekszik férfilélekkel javítni? —
Midőn te tűzött öltözetben léptél
Hazánknak öszvegyűlt atyái közzé,
Értette minden, hogy diszes nemed
És a' követség' fényes méltósága
Adák neked nagyságod' érezését.
'S tisztelte benned önn-érzésedet.

Tiszteld tehát a' nagyság' érezését
Te is Sztricsákban; tiszteld bölcseségét,
Melly véle a' legszebb czélt és útakat
'S a' legszebb eszközt megválasztatá.
Tiszteld apathiáját, mellyel ő,
Csúszása közben annyi dőfdösést,
Ah, annyi bántást, annyi durva szitkot,
'S cselédi zaklatásokat (mi ketten
Azt elviselni nem tudnánk) kiálla.
Tiszteld a' bajnoklelket benne, melly
Csüggedhetetlen bátorsággal vitt,
Hevült és reszketett, izzadt 's fagyott,
Míg végre czélnál látja már magát,
'S borát most ő is istenekkel iszsza.
'S ha néha, az égi bortól részegen,
Felejti, hogy Sztricsák volt és Sztricsák,
És minden czifra mellett az marad,
'S a' csúfoló seregnek hahotáját
Javalló tapsolásoknak veszi,
'S magasztalásnak a' szidalmakat,
Gyarlóságától fordítsd el füled',
'S mosolygd, de szánd az újabb Herculest.
Nagy addig volt az is, míg vívta tartott.
A' kény fogyasztja Herculest 's — Sztricsákot!

Barátom, elhibítád útadat,
Midőn te házi boldog csendedet
Elébe tetted annak a' rögös, de
Sajgó pályának, melly rád nyitva várt.
Mit ér, hogy a' király és nagyjai

Ismérik érdemed', 's kegyekkel néznek?
Mit ér, hogy immár négy gyüléseinken
Állongva tisztelt véneinknek karja?
'S a' köz javallás azt a' feddtelent,
Kit sem rettentés, sem magasztalás,
Sem unszoló kérések és haszon,
Sőt a' barátság' szédítései is,
Tisztétől el nem vontanak soha,
A' tölgy' gallyával kosszorúza meg?
Te puszta vagy: Bix 's Bux, lásd, mint ragyog!

A' bölcseség középben áll, nem szélen.
Kell ész, de czifra is kell. Ész a' több?
Oh nem! az sokszor árt. De, higyj nekem,
Pénz, czifra, fény sok nem lehet soha.

Az én hajam már ősz, 's rózsáid alatt
Ím a' tiéd is kezd fejérleni.
Ha Zeüs-Kroníon elmúlt napjainkat
Visszá folyatná, térnénk a' jobb félhez.
Ah, azt elugránk, 's a' kor vissza nem jő!
Mivel tehát példát nem adhatunk,
Adjunk tanítást: — Fényt! ha jól lehet, jól;
Ha nem lehet jól, úgy a' mint lehet.
Elég idő lesz mindig bölcseségre.

PROF. SÍPOS PÁLHOZ.

Manicheussá lettem, 's azt hiszem,
Azt vallom, a' mit új religióm
Hogy higyjek, valljak, nékem is parancsol;
És a' mit vall szám, szívem is hiszi.
Eléggé ellenkezém: a' fény levert.
Ám tedd meg a' próbát, ha tartja kedved:
Üss, tömlöczözz, csípdestess vasfogókkal,
Állíts a' tűzmáglyára, hogy megint
Nyájamhoz vonhass, mellyet a' pikárdi
Újító gyűjtött: én Manicheus,
Testestül lelkestül Manicheus,
Hitem', ha kell, bármelly kínos halállal,
Akármelly gyötrelmekkel, megpecsétlem;
'S a' nyúzott bőrű Manes, hív tanúja'
Vesztében, ismét megdicsőjtve lesz.

Két, két isten van; és bizony nem egy!
Szelíd az egyik 's jóltevő; szeret
Segélni a' jámbor botlón, 's tévedésit
Megszánva nézi, 's jobb ösvényre vonszsza,
Gyakorta még ha rugdalózik is.
Kaján a' másik, és bukásnak örvend;
Fénybe öltözik, hogy csalhasson, különben

Sötét alakban kullogván, ha hol
Prédát találhat, melly cselébe hulljon.
'S e' kettő verseng 's harczol szüntelen,
'S rabolja a' másikának híveit.
Amannak sergét ész és fény vezérlik:
Ezért test, ördög és a' fényes délben
Pusztító döghalál' dandárja küzd.
Csodáljam-e, hogy most ez, majd amaz győz?

Ez a' hatalmas két ellenkező
Gyakorta harczol énmiattam is.
'S a' kormos isten, a' ki rényemet
Még minden rám-omlás alatt erősbnek
Lelé hatalmánál, most már agyamra
Tevé ki a' czélt, és azt ostromolja.
Bazalt alakját ismerem; remegve
Futok ő aegyptusi istensége előtt,
Mint a' gyerek fut, a' midőn az advent'
Estvéjén rábukkan Szvat-Nikola.
'S hogy annak a' másiknak véljem őt,
Fejérb alakba kél mint a' Velletri
Pallas' csodált márványa, 's az Azé,
Ki Pythonon nyert fényes győzödelmet,
'S a' Vaticant elhagyta a' Louvreért;
De most nem tűrve a' szentetlent tovább,
'S pirúlva költözött egy újabb honba;
'S így súgja nékem kétes oktatásit.
Illyenkor őtet nézem a' fejér
Istennek, 's elnyél a' vetett kelepcze.
Majdan magamhoz térek, 's a' csalást

Csalásnak ismerem, 's uramhoz állok.
De ah megint új kín rohan reám;
Mert megzavart lelkem most azt gyanítja,
Hogy a' fejér, kit híven tisztelek,
Csak álkép, és alatta a' kormos úl.
Ismerd ki a' leczkén, oh te, kit tovább
Nem hánynak a' habok! kitől jön az;
'S tanácsod fojtsa el a' kétségeket.

Azt hittem, és azt volnék hinni kész,
Ámbár gyalázatjára van nememnek,
De a' való való, bár nem mosolyg,
Hogy népünk rabnép 's nem szabad; hogy azt
Fekvése, példa, vére, kor vezérlik.
Pythagorassal most egekbe száll,
'S csodálja a' sphaerák' mennyei zengzetét,
Majd a' baromhoz sűlyed, és alább;
'S midőn szeméről a' veszélyes hályog
Lehull, magát elundorodva látja;
'S az érthetetlen mind így, mind amúgy,
Nem több és nem kevésb, mint — föld' lakója.

Illy tűnődések közt lepett meg álmom,
'S lelkem Morpheusnak édes lotusában
Föllelte nyugtát, melly régen kerűlt,
Midőn előttem megjelent fejér
Alakban egy rém. A' jó-e? a' kaján-e?
Nem értem; 's ekként hallatá szavát:
— Lantjáról ollykor édes hangokat
Szedett ki, 's összefonta a' prosai

Énekkel, mint Velutti 's Sessi szokta
Recitativját félig zengeni:

„Csodálatos szent istenné, Szabadság!
Vagy-e te? vagy hogy vagy, csak úntalan
Vágyásunk képzel? Hol vevéd lakásod'?
Feléd ragadnak óhajtásaink,
'S sohol nem lelnek. A' ki tégedet
Erővel megkapott és azt hiszi
Hogy már ölébe zárt 's ottan maradsz,
Elhűl, midőn föleszmél, 's karja közt
Csak árnyat lél és elfoszló ködöt.
Sanyar vagy hozzá, és igaz. Neki
Magad nem kellesz. Ő nem érted ég,
Adásaidra vágy, és bért keres.
Törvény alá szeretne hajtani,
'S vak látni, hogy te nem tűrsz semmi igát,
Igaz vagy, és csak annak szállsz keblébe,
Ki benned téged kedvel, 's a' szabadnak
Önkényt ereszti láncza alá magát.
A' martalék, kit földig nyom le súlya,
'S epedve nyujtja utánad karjait,
Nem érti, hogy te tőle messze nem vagy,
'S el-elszalasztja a' megjelent kegyest.
Ne kapkodjon feléd, és bírni fog.
De a' ki tőled vette szellemét,
Az tégedet szelídebbnek tapasztal;
Nehéz bilincseit játszva csörteti;
Kezéről a' vas önmagában hull le,
'S elzárva börtönében is szabad.

Úgy van, nemünknek hű védangyala,
Úgy van! Te a' természet' hajthatatlan
Ércz kénytelenségét szélleltöröd,
Hogy a' mit a' szent végezés szabadnak
Rendelt, szabad legyen. De a' mi néked
Utadba lép 's ellenzi művedet,
Tömlöczre hányod kérlhetetlenül.

'S a' nép, mellyet te mentté tenni vágysz,
A' melly leginkább nyerte meg kegyed',
A' melly miatt a' szörnyekkel hatalmas
Karod csatáz, ha boldog-e? te szólj.
Mondhatd szabadnak, a' mi nyomva van?
Ah, őtet önnön vak természete
Döntötte el inség közzé; 's hogy terhjét
Bírja és fölkeljen, nem nyújt néki erőt.
Azt higyjük-e, hogy őtet megvetetted,
Örökre elhagytad? Nem, kegyes, te néki
Jelen vagy szűnet nélkül, és segéled
Elrejtve azon szükségbe, melly alatt nyög;
Melly őt, nem a' hová tetszik magának,
De a' hová tetszik neked, taszítja.
'S gond addiglan viseltetik reá,
Míg szabadon megismeri azt, 's alája
Önkényen 's jó kedvvel vállalkozik.
Te vagy, szent Mindenholjelenvaló,
Ki bennünket szemlélhető alakban
Környüllebeglesz. Én rád ismerek
Ez ál lepelben is. Szabad tetszésed
Az a' mi nyommasztó szükség gyanánt tűnt

Sandalgó pillantásaink elébe.
Mi mik vagyunk, nem értjük, 's elvakít
Maga a' tudás is, melly megfoghatatlan
Voltodban elvesz, 's megszűn fényleni.
Minket sötét bús éj ölelt körül,
Melly semmi felderülettel nem ér
A' szép új fényhez; melly reánk terólad,
Ki nem ragyogsz, kit köd rejt, átvilágít.
Hatsz, és csak a' hatás ád fényt nekünk.
Hasonlatos vagy a' naphoz: maga
Sötét az is, de fényt ad. Így terólad,
Sötétről, fényt a' gondolat nekünk.

Oh boldog, a' kinek már fölkele
Ez a' te fényed! Nem fogja azt tovább
Téveszteni álfény; és ha a' láthatónak
Behunyja is szemét, ő a' világot
Láthatlan ábrázában nézni fogja.
Ő a' természetet csak tetszetes
Szüksége alatt tekinti; mert szeme,
Szabadság, téged lát való szükségben,
'S benned lelé fel a' törvényszerűt.
Otromba káromlás vala az, midőn
A' megvakúltak téged féktelen
Kéjnek neveztek; téged a' ki szent,
Örök 's állandó törvény vagy magadnak,
És semmi esetben azt meg nem szeged.
A' lehető tenálad szűnet nélkül
Egyetlen és szükséges. Nem te ingasz,
Hanem az akarat; mert martalékja

Az óhajtásoknak, azért erőtlen.
Ez a' hatásra intéztetik, 's egésznek
Szövénye közt hat: de te, szent szabadság,
Szabadon hatsz, mert egészre hatsz, 's egésznek
Szövényén kívül, nem mint egy erő,
Mellyet viszonthatás vonsz és taszít....“

A' tűnet szörnyű metaphysicus;
'S badar beszédén látni, hogy sokat
Forgatta Platót. Engem ízletem
Más útra vonsz el. A' ki napjait
A' szépnek szentelé, 's még a' valót is
Azért kedvelli, mert alakja szép,
Mert a' való 's a' szép egy tő' virágai,
Testetlen lelken úgy nem lél kecset,
Mint a' lelketlen testen nem talál.
Azonban míg ez engem a' magas
Empyreumnak boltján végig hurczol,
'S hallatja vélem czifra *jargonát*,
A' másik, látván, néha hogy mosolygok,
Fülem' czímpáját titkon megragadja,
'S int, hogy tekintsem a' philosophus
Palást alatt a' kecskelábakat.
A' kecskelábat a' palást alatt
Hiába lestem, 's azt kezdém gyanítni,
Hogy ím ez intést a' kaján sugallja. —
Én nem mosolygom a' jargont, 's kerülöm
A' kik mosolygják, mert az nékik új,
'S egyedűl azt értik, a' mit minden ért.

Jaj annak, a' kinél homály marad
Az, a' mi az értelmesnek nem homály!
De még is a' sok s o k!
'S a' bölcs s z a b a d?
Oh az! ha néki csendes éjszakát
'S jó reggelt nem mond más nap a' — profósz.

GRÓF KORNIS MIHÁLYHOZ.

Hiába omlanak, barátom, könnyeid;
Atyád' nem hozhatják vissza nyögéseid.
Ércz sarkai a' vad halál' kapujának
Soha nem nyílnak meg halandó' jajának.
A' vadnak ebből áll egész felelete:
A' ki lesz, ide jut; Zeüsnek ez végzete.

Tűrd a' mit tűrni kell, 's leljen fájdalmában
Lelked vígasztalást 's erőt önmagában.
A' mi elmúlt, tekintsd örökre elmúltnak;
Így kiált a' szükség 's az ész a' búsúltnak.
Jó; de míg elfásúlsz, áldd a' természetet,
Hogy a' szenvedőnek lágy sírást engedett.

Élt már Prometheusnak agyagból gyúrt míve;
De csak verni tudott, nem érezni szíve.
Homlokát illette Pallas világával,
Küpris, a' szép, keblét rózsáló újával;
'S ím a' buta agyag lát, eszmél, és ítél,
Sohajt, szeret, gyűlöl, vágy, utál, fél, remél.
Igazán emberré csak az által leve,
A' mit a' kettőtől ajándékúl veve:

Észt, melly oltogassa a' szív' vad égésit;
Érzést, melly fenyítse az ész' tévedésit.

Tedd te is, bár nehéz, a' mire intenek,
'S midőn fájdalmaid el-elsűlyesztenek,
'S az ész veszteséged' nagy voltát rajzolja,
'S hogy határ nélkűl sírsz, ő még igazolja;
Kérdd a' szívtől, mit súg egy homályos szent hit,
'S derítsd fel elmédnek komoly képzelményit.
Csald meg szemed', 's tagadd, a' mit az tisztán lát,
Hajlasz barátodnak ha fogadni szavát.

Mondd, hogy atyád még él, mert még él szívednek,
'S vége az halálban nincsen az életnek;
Mondd, az a' szebb és jobb kezdetét ott veszi,
Hol porond hajlékát a' lélek leteszi;
A' mit egy szép álom feste Scipiónak,
'S Plato 's Virgil költött, nézd te is valónak;
'S látod, a' szív csodát, igen nagy csodát, tész,
És hogy az nem roszabb birtokunk mint az ész.

Úgy van! még él atyád, barátja lelkednek,
Körűlötted lebeg, 's tanúja tettednek.
Lát, midőn sírsz, hogy bár Zsigmondtól eredtél,
Ki Erdélyt kormányzá, még semmit nem tettél!
'S bár Teleki Károly volt anyádnak atyja,
Nevedet csak véreid' fénye ragyogtatja;
Nem az önmagadé! Lát 's örűl sorsának,
Hogy illy fiat ada házának 's honjának.

Sírj, 's ámbár a' hiú csillogót megveted,
Szeresd a' ragyogást, 's valljad hogy szereted.

Így sírt, 's nem titkolá nagy szíve' sírását,
Ki a' marathoni vezér' ragyogását,
'S a' ragyogást csak a' tettért irígylette,
'S később élte 's veszte által érdemlette.

Két út viszen oda, a' hova szíved vágy;
Ne nézz csak vakító példát; nézd ez mit hágy.
Homály is adhat fényt, és a' házi élet,
Ha érdemek védik és a' köz ítélet.
Feledve lesznek majd hazánk' sok nagyai,
Nem soha Festetics, soha nem Ráday.

Néked osztályrészül ez a' fényes juta,
Mellyen sok rosz kényén, sok jó vészszel futa.
Járd, de a' Sirenek ellen óvd füledet,
Ne tagadd meg soha csillámért tisztedet.
Haladj elő, 's boríts homályba másokat,
Nyugtod múlja felül lármás halálokat;
De bukj is, ha hagyja szíved' szent érzése —
Atyádnak, kit siratsz, erre hí intése.

BÁRTFAY LÁSZLÓHOZ.

Két szeretőt éltök' legédesebb
Órái közt megháborítani,
Nagy vétek, bűn, sőt épen kárhozat.
Megyek tehát; de hadd mondjam, hogy én
'S egy összevagdalt, összelőtt lovag,
Ki bántva látván a' jót, vad gyötrőjén
Kész bosszút állni béna karral is;
'S kiket te nem gyűlölsz, két asszonyaink, —
Ha Josephine nem lesz olly szerencsés,
Mint eskeidnek hitte, rád esünk,
'S kikapjuk, boldog rabló, karjaidból. —
Hallgat; titokban hullnak könnyei!

THALY ANTAL ÉS FARKAS KÁROLY

BARÁTOKNAK.

Egy néma pillantás ollykor beszédesb,
Mint a' hosszúra nyújtott harsogások.
Vegyétek hát szó nélkül, a' mivel
Érdeklett szívem néktek tartozik.
Örűltök ti, hogy istenink hazánknak
Illy tiszta férfit adtak: én viszont
Hogy illyen ifjakat. 'S ha majd idővel
Feléritek nagy fényét, és ha majd
Mint ő, ezt hallatjátok: „Tapsot én
Nem kérek: a' feddést nem rettegem"
Gondoljatok rám, hős ifjak! Lehat
Hamvaimhoz a' szó, 's áldva tér felétek.

WADASI JANKOWICH MIKLÓSHOZ.

Megyek tehát, 's éltemnek karjaid közt
Fogom kiélni négy öt szép hetét.
Megyek, tenálad szállok, asztalodnál
Élősködöm, kifárasztom cselédid',
Kifárasztom lovad', hogy kénytelen lészsz,
Ha majd lefoly pöröm, 's bíráim a'
Pro I.' vad gyilkolóinak kezökből
Kirántanak, ezt mondanod magadban:
„Hideg vendég nem volt a' szemtelen."

Theresiánk alatt, míg a' magyar
Nem tudta még, mint már most, Bécs hol áll,
Egy kecskeméti dús polgárt baja
Rá kényszeríté, hogy kedves lakását
Hagyná el, és a' Lejtán lépne túl.
Útjában azzal éle, a' mit magával
Hazúlról vitt 's Komáromban veve.
De a' wolfsthali motozók kövér
Sódrától, kolbászától, mind kifoszták;
'S öt Riegelsbrunnban az üres tarisznya
'S üres gyomor csapszékbe kergeték.
Csak bort akart, A' fürge kellner itt

Malaczczal kínálá meg, és midőn
Egy portiót már felropogtata,
Még egyet, 's ismét egyet, tőn elébe.
Becsületes legény a' németecske,
Mond György magában; majd ha az isten egyszer
Elhozza közzénk, 's ő is fenn akad,
Jóakaratja vissza lesz fizetve;
Meglátja Mikli, mit tud a' magyar
Azokhoz, a' kik érdemlik, mutatni.
De a' midőn hálálkodásait
Elkezdte, 's menni akart, „Beczólt!" kiált rá
A' fürge sógor. Akkor látta György,
Mit tégyen Riegelsbrunnban a' becsület.

Te nem fogsz engem porczogó malaczczal
Jól tartogatni, hogy midőn megyek,
Házmestered rám nyújtsa tenyerét.
De én sem mondom, hogy ha az isten egyszer
Felém vezérl, leróvom a' rovást.
Mint te nem átalsz vélem tenni jót,
Úgy én nem a' jót tőled elfogadni.
'S bár Szemerém is hí, bár Vitkovics,
És Bártfaym, 's a' lelkes Fáy készek
Lakásokat velem megosztani,
'S én nálok kényén 's nyüg nélkül lehetnék;
Bár a' nem régen épült Zrínyi 's a'
Fejér-Hajó szobáikat kinyitni
Előttem is nem késedelmeznének:
Önkényt repülök a' te karjaidba,
És hogy te fogsz fel, büszkén hirdetem.

És majd ha nálad lészek, és ha benned
A' szeretetre legméltóbb halandót,
A' tiszta főt, a' tiszta lelket, és
Kedves társalkodót immár kilaktam;
Ha majd csodálva nézem, mint levél
Tizenkét esztendő' lefolyta alatt
Te, bölcs pazar, kinosekben gazdagabbá,
'S irígyeddé lesz tisztelőd, barátod,
'S a' nagy gyönyör megtágulást parancsol:
Jer akkor és vezess el te Ferenczynk'
Graphidionához, hogy felejtve mindent,
De nem, hogy azt hazámnak hős fia
Teremté, csókom a' márványra szálljon.
A' már már hetven esztendős öreg
Eléggé ifjú még lángra gyúladozni,
Keblét ha szépség és ha hon hevítik.

Most útamat Horvátunkhoz veszem,
A' nagyhoz, jóhoz, szenthez. De te rántsd el
A' gondolatlant, 's sugjad ezt fülébe:
A' négy fiú, három leány, 's az anyjok
Számlálnak minden órát; láss dologhoz.
Essél elébb keresztül a' pörön,
'S éld akkor aztán szíved' kényeit.

A' burkus háborúban egy huszár tiszt,
Kinek csak két szemét 's hosszúra nyúlt bajuszszát
Hagyá meg épségökben puska, kard,
Tört karral, czombbal tére meg Tokajba,
Hogy szőleit művelvén, istenének

Elhessen; eddig a' világnak élt.
De ő Tokajban is csak kapitány,
'S nem szőlős-gazda volt; 's midőn vagy ő
Ment látogatni mást, vagy mások őtet,
Beszélgeté, 's nagy tűzzel, mint veré meg
Collín alatt *ő* a' nagy Fidriget,
Berlínben *ő* mint volt Hadikkal, és
Lódonnak *ő* mint nyert egy Schweidnitzot.
'S László (mert ez volt vezetékneve,
Pál a' kereszt) addig beszélgeté
Collínját, Berlínjét, és Schweidnitzát,
Hogy szőlejei kapálatlan maradtak.
Szüretkor még is csak kiméne, 's látván,
Hogy más furmintot szed tőkéiről,
Sárgát, mint a' méz és arany, de néki
Csak egrest ád a' parlag; és hogy a'
Szomszédok' szőlejei, mint a' művelt kert,
Tisztán mosolygnak a' néző' szemébe;
De farkas-bundaként a' többi közt
Az ő parlagja, szürkén a' magas
Gordontól és cseplyétől, pisztolyát
Belé süté, 's kaczagva hirdeté el,
Hogy ő farkast löve; vegye, a' kinek kell,
'S tovább is hirdetgette Schweidnitzait.

Te súgd a' László Pál' nevét neki,
És ha nem enged, űzd prókátorához.

GRÓF SZÉCHENYI ISTVÁNHOZ.

TÖREDÉK.

Szerelme 's büszke dísze nemzetünknek!
Nagy már atyáid' fényökben, saját
Kebled' szent érzetében még nagyobb!
Ha téged egy rosz lópöczér — elébb
Rosz nyelvpöczér volt — náthás rigmusában
Leczkére fogna, mert apró, de szép
Kanczáid közzé angol mént eresztesz,
'S a' szép magyar fajt, a' csontost, szügyest,
Czangár szunyoggá korcsosítod el;
Ha vádra kelne, hogy sok útazásid
Hideggé tették szívedet hazádhoz,
És a' mit a' Canningek' ködhonában,
'S a' még buktokban is víg francziák közt,
'S túl a' Pyreneék' vad csúcsain,
Az akkor gazdag, most szegény spanyolnál,
'S Romában és Athenben 's a' nagyúr'
Hét tornyu városában, megszerettél,
Mind azt magyarrá tenni vágysz; — ha tán
Azt mondaná, hogy „a' lófuttatás is
Csak anglomaniád' vak szüleménye;
Ne lásd Londonban, Pesten nem teszed:

Erőnket fejtsd ki, nékünk példa nem kell.
Kerülni kell az ollyat nem követni,
Mert az egyébbé tészen, mint vagyunk" —
Oh valld meg azt: neheztelése méltó,
'S tanácsa bölcs; csak az baj, hogy — nagyon!

De véget a' dorgáló még nem ére itt,
Halljad tovább. Te nem csak nemzetedre
Vonál gyalázatot, midőn neki
Az angolt tőd például; pártosan
Kelél fel a' természet ellen is:
A' Neptun' magzatjainak farkokat
Elcsapkodtatván hóhérló kezekkel.
'S szebb kecskefarkkal a' ló, mint amúgy?
Nézhetd-e hogy cselédid azt szelik,
Vágják, sütik, mert romlott ízletednek
Úgy tetszik inkább? Vagy talán sebesb lesz
Lenyúlt fark nélkül futva? Lásd Manó Pált,
Az nem-zsidó lován is nyert jutalmat.
Örvend a' lópöczér, hogy czopfja nincs,
De bölcsen úgy mond: czopf és fark nem egy.

Te nyúgalomban mégy a' fényes úton,
Hová nagy lelked' lángja gyúlva tol,
'S nem hallod a' pöczér' szidalmait.

Nagy leczke nékem, mert a' nyelvpöczér
Régóta zaklat engem is, kit a'
Külföld' szerelme vétkes útra szédít.
Én a' magyart németté tenni igyekszem,

És francziává, rómaivá, görögge,
És rontom a' szép nyelvet, szabdalom
Szavainknak farkokat, teremtem a' szót,
A' régit új formába fűzöm össze....

De nyúgalomban könnyű menni néked,
Nagysága 's fénye védik a' dicsőt.
Mi védhet engemet, homály' fiát,
Ha védelmemre nem kelek magamnak?
És ültetnének téged is szamárra,
És tiltatnának el csak téged is,
Mint engemet készültek; oh bizonnyal
Mondom neked, elhagyna nyúgodalmad.

Sürű köd és borongó fellegek
Fogák el tájainkat, a' midőn
Egyenként kezdénk itt ott a' menést;
Úgy hitte minden, jó ösvényen ő jár;
Ál úton minden más 's kiáltozá:
Felém, felém! csak itt, csak itt az üdv!
Amaz viszont, hogy hátra kell haladni,
Előre nem; hogy menni kell, de csak
Mint báblován a' gyermek, mint az eb,
Sültet forgatva a' konyha' kerekében.
Egy harmadik, hosszúra nyúlt szakállal,
Hogy Ázsiának boldog tája gyujt
Szép csillagot pályánkra, nem nyugot.
Egy tortyadt nyelvbölcs törvényt hirdete;
Hogy a' szokás az úr; tiszteljük azt,
De csak ha majd ő nyomja rá pecsétjét,

'S a' tortyadt bölcsnek senki nem hive.
Álmélkodással látta, hogy tilalmát
A' tiszteletlen nép még megkaczagta;
'S nem érté, ötet mint lehet kaczagni.

Én láttam a' zavart, 's láttam hogy az
Rendén vagyon; úgy volt az mindenütt,
Míg a' nyelv' hívei, írók 's olvasók,
Egymást korholván, összeszerkezének;
'S a' versenygőket nem békére vontam,
Hanem hevesb és még makacsb vitára.
Ki nyugtot óhajt, harczra kél. Kivívánk
A' szép tusát 's most béke boldogít.

Még hallik ollykor egykét kullogó'
Neheztelése. 'S azt csodáljuk-e,
Hogy sánta kullog a' sereg megett?
Magára nagy bajt vállal, a' ki az illyet
Nyergébe szedné. Hagyjuk ön magokra;
Elérnek egykor; és mi kár, ha nem?

Ha nyelvünk el van rontva, mint kesergik,
Úgy az most rosszabb, mint egykor vala....
.....

HETEDIK KÖNYV.

KÖLTEMÉNYEK PROSÁBAN.

A' KÉT LEVÉL.

ELBESZÉLÉS.

„Itt vagyunk, mondá az ifju herczeg Lubinskynak, egykor nevelője, most szeretett barátja, Drinovsky ur, magok előtt látván elterülve a' bártfai fürdőt; 's ámbár bízom fejedhez 's örömmel emlékezem, hogy magadat örvényidből mind eddig szerencsésen kikapád, nem titkolhatom, rettegés száll meg, valamikor új helyre érünk. Ez a' fiatal tűz, lelkednek ez a' vidámsága elkaphatnak; lágy szíved pedig, ha sokat bízol magadhoz, el is veszthetne. Ne feledd, hogy itt idegenek közt vagy, 's csinálj becsületet nemzetünknek, emlékezzél, hogy lengyel vagy.“ — ‚Légy gondok nélkül, tisztelt kedves barátom, mondá a' herczeg, bele ugratván mentora' szavaiba, de melegen szorítva meg kezét, lelkem nem lehet el öröm nélkül. Az olly szűken juta az életnek, ha nincs elég bölcseségünk örömet teremteni, hol azt nem lelünk.‘ — „Böl-cse-ségünk? sohajta a' tiszteletes pap; emlékezzél, kérlek, mit mond, a' kit ennyire szeretsz: *Das klügste Mädchen thut den dummsten Streich.*“

A' fürdő tele vala halicsországi lengyelekkel, mint mindég, 's azok kisebb és nagyobb csoportokban jövének a' herczeg' idvezletire. A' hazafiság' szent érzése

kivált idegen földön szállja meg a' szíveket; ott még két versengő is felejti viszálkodásit; karjaik akaratjok ellen nyilnak meg egymás felé; ott hangosabban emlékezteti a' természet, hogy ők egy anya' gyermekei, 's örvendenek, hogy nyelv és öltözet külön választja a' föld' lakóitól. Közötte vala a' kis seregnek az éltes, elbetegesedett herczeg Krasinska is, testvére a' Lubinszky' atyjának. Felejté, hogy kora, nemes rokonság, az érkezőtől kivánák, hogy hozzá jöjön, nem tőle, hogy az érkezőt idvezletével elfogadja. — „Öcsém! mondá a' tiszteletre méltó asszonyság, holnap nekem névnapom; egy barátném annak előestvéjére hívta meg az ide gyülteket. Én, az innep' királynéja, téged és a' te Drinovskydat, vendégeinek hívlak meg. Elvárlak, hogy együtt mehessünk."

„Melly gyönyörű rét! mondá a' herczeg, meglátván a' sétálóban az asszonyok' és leányok' sokaságát; ez a' magyar föld, mellyet most látok először, nemcsak borával kevélykedhetik, ha illy lyányokat is terem." — „Melly gyönyörű ember!" kiáltozák az asszonyok, meglátván a' szép ifjat, kit nemes módjai szépnek nézethetének, ha arcza 's növése kevésbbé volt volna is az. — Később Szerényiné asszonyságnál, ki Krasinskának ezestveli örömet adá, még ezt is kelle kiáltozniok: „Melly nyájas, melly nevelt ember!" Mint a' férfiak, kikkel beszédbe erede, ezt: „Melly tanúlt, melly szent érzésű fiatal ember!" Lubinsky leve szerelme a' fürdő' asszonyságainak 's uraságainak, 's asszonyok és leányok ezt kérdék titkon sohajtva kebelökben: „Mellyikünk lesz itt a' szerencsés?"

Szerényiné a' herczeget kártyaasztalához ülteté, status consiliarius Stockenbruckné, és gróf Visnyovszka 's consiliarius Kapronczai mellé, mert rangban őket illeté az elsőség, 's ő maga és Krasinska soha nem játszottak. De csak hamar elkezdődvén a' muzsika, 's a' két asszony tánczhoz kivánkozván inkább, vége lőn a' játéknak, 's Lubinsky, ki Stockenbrucknét karján vezeté ki, vele nyitá meg azt. A' két asszony egymással vetélkedve hányá ki kelepczéit, hiúságból inkább mint érzésből, hogy magokat illy szép ifjú 's egy herczeg által imádtatni láthassák és látathassák; Stockenbruckné születésében bízván el inkább magát, 's hogy ő csillagkeresztes dáma, férje' széles pántlikájában, excellentz titulusában, pénzében, csillogásában, mint szépségében. A' másik szépségében inkább, ifjabb esztendeiben, elmésségében, mint csillogásában. Rájok virrada, 's még nem tudák, ki nyeri el az elsőséget.

Szerényiné reggel sétálni hívá ki Krasinskát, de elmenvén az ebédlő mellett, kérdést tön nála, nem volna-e kedve betérni egy kisség, míg ott dolgát végzendi. De melly édesen vala meglepve a' herczegné, midőn itt körűlölelve látá magát az asszonyok' egész sokasága által, kik elébe önték örvendezésöket, ohajtásaikat. Most nyílt az ajtó, 's a' leányok omlának be, vezetve Irmától, kit szószólójának a' kis sereg maga választa. „Herczegné! mondá ez, megcsokolván kezét 's térdre bukván előtte, vedd e' rózsát, ez a' te képed; legfőbb dísze vagy a' tieidnek 's jóltevő gyönyörűsége." Illatos vánkosán, mellyen a' rózsát benyújtotta, e' szók állának: Az asszonyi rénynek a' bártfai leánysereg. 1826.

'S most a' lengyelek jövének egy csoportban, 's mindnyájan nemzeti öltözetökben. A' herczegné hangos zokogásra fakadott, hogy szószólójok el sem mondhatá a' mire készült. — „Kíméljetek meg, kedves földieim, kiáltá a' tiszteletes asszony; elszaggatjátok egy szegény beteges öreg' szívét, ki jobb időket láta.“ — Ismét nyílik az ajtó, 's magyarok jövének, nemzeti öltözetökben ők is, kolcsagos kalpagjaikkal, lebegő mentékben. „Asszonyom! — mondá az első — téged a' születés lengyellé teve; kegyességed iránt unk, szíved' rokon érzései, magyarrá egyszersmind; ereidben Gerzsei-Pethő vér foly. Fogadd el hódolásunkat 's tarts meg kegyes emlékedben. Bártfa nem fogja soha felejteni, hogy köztünk mulatál, hogy miénk voltál.“ — Országlási tanácsos Stockenbruck mélyen meg vala illetve. „Most érzem igazán, a' mit mind eddig homályosan, mondá consiliarius Kapronczainak; melly szerencse, ha egy nemzetnek külön nyelve, külön öltözete van; az concentralja az ön erőt, míg a' hideg cosmopolitismus megtágítja. “— ‚Mi magyarok azt nem szeretjük, 's épen azért, a' mit excellentiád monda róla; az csak ideának jó, nem dolognak. Van mindazáltal egy haszna, 's egy igen nagy; megnemesíti a' vadságba csapó nationalismust, melly osak akkor tiszteletes, midőn e' főpontját eléré; a' megtisztult nationalismus nem a' mások' megvetését tanítja, hanem a' magunk' szabados forró szeretetét.‘ — Lubinsky, ki ide, 's még az asszonyok előtt jött vala, 's most europai ruhában látá magát társai közt, elvesze a' körből, 's nemzeti talarisában jelene meg. — „Most vagy igazán szép, mondá neki nagynénje; jer, hadd ölel-

jelek meg, inkább mint hazám' hív leánya, mint csak rokonod."

Az ebédnél Krasinska Stockenbruck és Lubinsky közt üle; általellenben velök, Stockenbruckné és Visnyovska közt, egy lengyel születésű austriai generalis. De a' két asszony inkább mutata gondot az ifjú Lubinsky, mint az öreg generalis iránt; szüntelen azon valának, hogy azt beszédökbe szövhessék, 's benne hol tisztelet' érzésit támaszthassanak, hol egyebet. — „Ereszszük magunkat a' bolondság' óráiban a' bolondságnak, mondá magában Lubinsky, jól látván a' két asszony' játékait, 's éljünk az óra' kedvezésivel. Tiszteletemet nem érdemlik, de szépek 's kiványhatják figyelmemet, az férjére nézve, ez hazájára. Illy kelepcze nekem nem veszedelmes."

A' tréfák, enyelgések, nyájasságok közt egy lengyel az innep' királynéja' egészségét itta. Lubinsky nyomban követé a' példát, 's egy kis gonoszsággal, együtt ivott a' szép két asszonyért; 's így aztán a' férfi vendégek sorban az asszonyokért, 's végre egymásért. A' lelkeket gyulasztották a' toistok, mint a' bor véreiket.

Midőn a' tokaji hordatott körül, a' magyarok' elsője fölkele székéről; társai értették 's követték példáját. A' fejedelem' egészségét kiáltá ki a' borok' királyával, koronás hitveséét, a' korona' örökösét, 's a' nádorét 's az egész uralkodó házét, és mind az azokét, kik meg vagynak győződve a' felől: hogy nem szereti hazáját a' ki fejedelmét, nem szereti fejedelmét a' ki hazáját nem szereti; hogy a' kettő elválhatatlan egy. Zengc a' palota a' tisztelet' és öröm' kiáltozásitól.

Ezeknek egyike most a' Széchenyi' nevét kiáltotta ki, ki fényes tette által a' már is dicső névnek ujabb 's örök ragyogást adott; a' tizenegy gyermekű 's áldozattételre még is kész Vayét, a' nagy lelkü Andrásiét, a' nagy lelkű Károlyiét, 's ujabb indulatos harsogás tölté el a' palotát. — „Kik ezek a' te illy tűzzel inneplett földieid? kérdé Lubinsky a' balja mellett ülő Szerényinét; én lengyel vagyok, és a' ki más fejedelem' kormánya alatt élek, őket nem ismerhetem.“ Szerényiné elmondá, hogy ezek a' mostani dietán, 1825. nov. 3-dikán, egyik a' másik után felállván, háromszázezer forintot tevének a' haza' oltárára. Lubinsky elfelejté magát, hogy szép felgyúladásában kezet csókola Szerényinének. — „Ah! bocsánatodat, asszonyom, mondá; — szabadságomat tulajdonitsd azon hevülésnek, mellybe lelkemet a' szép tett, 's az a' forróság, mellyel róla szólottál, hozá. Olly szándékkal valék, hogy meglepvén itt neve' napján a' nénémet, innen Fiumenak veszem útamat, Románk, Nápolynak, Palermonak; de most más szándékkal vagyok. Látnom kell dietátokat 's a' négy hőst. Most midőn a' pulyaság és a' szükséggel küszködő kevélység elfásítja a' lelkeket, melly szép olyakat láthatni, kiknek szíve még érzi mi a' szent, 's példájok által másokat is gyúladásba hoznak.“

Stockenbruckné látá a' kézcsókot, de a' zajban nem értheté, mi ragadhatá el annyira a' herczeget, hogy egy tegnap óta szőtt ismeretség után, 's ennyi szem előtt, magát ennyire elfelejtse. 'S a' Varázs, így nevezé már rég óta epésen Szerényinét, ezzel a' nem rút de mindennapi arczczal, és már az ötven körül, fog-e bennün-

ket, szépeket és ifjabbakat elpirítani? kérdé magában. Illy zsákmány nem a' Vesta' szomorgó papnéit illeti. — Nyavalyás eszelősködésében azt hitte, hogy a' ki a' társaságban ragyog, az ő külső fényének, az ő szépségének hódolással tartozik; eltompulva már a' szív' gerjedelmit érzeni, maga szeretni nem tudott és nem akart, de kívánta, hogy érette lángoljanak; és minthogy a' magánál szebb és ifjabb 's lágy szivű Visnyovskát nézé annak, a' ki diadalát kétségessé tehetné, szoros szövetségben álla ezzel, hogy játékit szerencsével űzhesse. A' nélkül hogy egymást szerették 's becsülték volna, barátokká levének, egyike kész a' másiknak engedni zsákmányát, csakhogy azt egy harmadik ne bírhassa.

Lubinsky meg nem sejté, hogy a' két szép asszony elveszté előbbi elevenségét; el vala telve meleg tisztelettel Szerényiné iránt, ki a' kettőtől annyira különbözött, 's lelkét elkapá, a' mit itten látott, a' mit a' tiszteletes asszonytól hallott. — Most talpra állott ő is 's vette poharát. „Tisztelt szomszédink, barátink! — úgymond a' magyarokhoz fordulva. — Nekem most van első alkalmam köztetek lenni, 's osztozom nagynéném' és azon földieim' érzésökben, kik Bártfát honunkban olly kedvesen emlegeték. Lengyel nem felejti, hogy ti nekünk két királyt adtatok: Lajost és Báthori Istvánt, örök díszét thronusunknak. Én magam más fejedelem' hűségéhez vagyok kapcsolva; de mint ember és mint tagja nemzetemnek, örvendek szerencséteknek, hogy egy szeretett fejedelem' kormánya alatt virágoztok, kit annyi egyéb tulajdonságok mellett szíve is dicsőít, melly által tiszteletes volna, ha szegény kunyhóban született volna

is. Álljon örökre a' két haza!" — Míg lengyelek és magyarok hangos örvendezésekre fakadozának, az egyik magyar, Báthori Istvánt hallván neveztetni, a' három Jagellóra emlékezék 's felejté az ivást. — „Melly neveletlenség, monda Stockenbruckné a' maga Visnyovskájának, midőn oda hagyák az ebédet, dáma' ünnepén és dámák közt, politicai toistok. Azok jól állhatnak bajszos férfiak közt 's gyülések' napjain, de nem itt; ez öröm' helye. Látta-e azt a' kézcsókot? Az a' Varázs nekem soha sem tetszett, 's mind inkább kezdem utálni."

Estve ismét táncz vala 's most Krasinskánál. Lubinsky nevelte a' társaság' örömét, 's annyi figyelmet mutata a' két kaczér asszony iránt, mennyit férjeik' fénye és külső érdemök tisztévé csinált; de el-elvesze a' tánczolók közül, 's a' két nemzet' férfiai közé ment által, kik nem győzék csodálni ebben az uj Alcibiadban, mint egyesülhete illy szerencsésen könnyűség és férfiúi lélek a' maga teljes érettségében 's legszentebb érzéseiben. Nem feledvén mivel tartozik nagynénjének, kit gyermeki hűséggel szerete, 's mindég ezzel találván Szerényinét, elég alkalma volt, ennek fölemelkedett gondolkozását 's szíve' szent erkölcseit kiismerni. „Szent asszony! — kiáltá magában — mennyivel vagy te több, mint a' két hiú, és mint mind az, a' mit itten, és talán minden máshol láttam." Lubinsky nem sejté meg, hogy lángol Szerényinéért. Mások tudták hogy így lesz; látták hogy így van.

Lubinskynak a' tánczolók közt egy ifju pár tűne szemébe, 's annál inkább, mivel őket gyakran látá

együtt. — „Asszonyom! mondá Szerényinének, nem volnék-e alkalmatlan kérésemmel? ki ez a' két boldog?" — ,'S miért nevezi őket így herczeg úr?' — Lubinsky meg vala zavarodva 's elpirúlt; ha Stockenbruckné tette volna a' kérdést, nem pirult volna el, 's nem volt volna megzavarva. — „Úgy tetszik, mondá most, ők értik egymást; gyönyörködöm látásokon, mert mi lehet boldogabb, mint egy ifjú pár, ha méltók szerettetni egymástól." — Így közelítének Lubinsky és Szerényiné' lelkeik mind inkább egymás felé, mert ez a' derék asszony örvendve látá, hogy a' herczeg' lelke a' vétek által még nincsen megromolva. — „Jobb ifjat és jobb leányt, monda Szerényiné, nem találhatni, 's ők mátkák. Sem egyike, sem másika nem gazdag, de jó házak' gyermekei; 's e' miatt a' leány' gyámja 's az ifjú' szüléi ellenzék szerelmeiket. Én őket ismerem, 's egyetértve tisztelt barátnémmal, a' herczegnével, oda vivénk a' dolgot, hogy nyolcz nap múlva meglesz menyekzőjök. Holnap után itt hagyják Bártfát." — „Irigylem szerencsédet, asszonyom, hogy őket boldogíthatád; mert én nem ismerek irígylést inkább érdemlő életet, mint a' jól kötött házasság. Az olly könnyűnek látszik, és még is mi igen ritka!' „És miért ritka? kérdé a' másatlan asszony; nem azért-e, mert korunk nem abban leli boldogságát?"

E' pillantatban 's minekelőtte a' herczeg Szerényiné' szavaira felelhetett volna, megtéteték a' jelentés, hogy a' vendégeket várja a' vacsora. Lubinsky most Stockenbruckné mellé esett, általellenben nagynénjével és a' tisztelt asszonynyal; ámbár lelke mindég ez körül lebege,

szerencsével játszá a' vígat, 's enyelgve felelgetett két szomszédja' üres játékaira, de lelke a' Varázszsal tölt el.

Stockenbruckné és Visnyovska levelezésbe ereszkedének a' herczeggel. Azon könyveket küldék által neki, mellyek felől sétálásaik alatt vala szó, 's a' herczeg a' franczia születésű Stockenbrucknénak franczia verseire franczia, Visnyovskának lengyel versekben felelgetett. A' levelkék 's válaszkák felolvastatának a' kútnál, 's a' társaság mulatságát lelé bennök, mint a' két asszony diadalát. De nékik még világosabb diadal kelle, Stockenbrucknénak az is, hogy a' Varázs elszégyenítessék. A' herczeg, mint egy játékos lepe, melly még a' bojtorján' veres virágit is körüllebegi, de tudja, hogy az és a' rózsa közt különbség van, figyelemmel vala a' két asszony iránt, de a' maszlagos kehely körül józanon maradá. Sokára belé unt a' játékba, 's az a' gonosz gondolat szállá meg, hogy a' két könnyü teremtésnek, kik csaknem bántó hidegséggel bánának az ő szíve' imádottjával, egy kis édeskeserü sócskát nyújtson. — „Ne, az istenekre ne, kérlek! kiálta neki Drinovsky, sok hasonló tetteire emlékezvén barátjának — vesd meg őket hallgatással, mert megvetésnél nem érdemlenek egyebet; és ha nekik csakugyan akarsz egy kis leczkét adni, kettőztesd meg gondjaidat Szerényiné körül" kibe az öreg pap szintúgy szerelmes leve, mint ifjú barátja. — ‚Csak bízd rám magad', mondá Lubinsky, tudod, hogy mikor rám jön a' gonosz szesz, haszontalanok minden intéseid, 's készülj neki, hogy te is nevetni fogod, a' mit teszek.

Újfalvi haza akara indulni, hogy menyekzőjéhez láthasson, 's várta szekerét, midőn egy reggel azon hírrel érkezék meg cselédje, hogy az, a' csicsvai vár alatt, kocsisával és négy lovával, a' kiáradott Ondavába vesze. Könnyű képzelni, mint leve oda a' derék ifju, mert most nem csak attól tarthata, hogy menyekzője elhalad, hanem attól is, hogy az új akadékokat talál. Szánta minden, de senki nem volt a' ki segélje. Lubinsky előhívatá. — „Uram! úgy mond, gyönyörködve nézem az úr' boldogságát, melly most talán új veszélyekben forog. Engedje nekem azt az örömet, hogy a' mit a' sors elronta, helyre hozhassam; négy lovam 's egyik szekerem az úré lesz, mihelyt Bártfát itt hagyom. Emlékezzék meg boldogságai közt rólam, ez minden kérésem, és hogy míg itt múlatok, azt senkivel ne tudassa. Tudom, hogy a' hála' érzéseit kebelünkben tartani nehéz; csak addig kívánok tehát hallgatást, azután teheti a' mit akar. Mentsen meg azon kedvetlenségtől, hogy pirulnom kelljen.“ — „De az én Irmámnak, de a' herczegnének és Szerényinének, nemes szívű halandó, mondá könnyező szemekkel Ujfalvi; nem lesz tiltva addig is megmondanom?‘ — „Nekik igen, de hogy mások iránt Irma is hallgasson.“ Ujfalvi ment minden szó nélkül, 's soha még hála' érzései beszédesebbek, mint ez a' némaság, nem voltanak.

Lubinsky ment, 's elmondá nénjének és tisztelt barátnéjának, mit teve. „Nagyobb becset tennék kisded ajándékomra, mint a' mellyet az érdemel, ha előttetek is titkolnám. A' szerénység gyönyörű virága az emberi szívnek, de az sem rosz, midőn magunkat igazaknak

mutatjuk, 's ha pirulás nélkül mondhatjuk el, hogy bennünket szép öröm ére, miért nem hogy olly alkalom is, mellyben szépet teheténk. De a' mit kettőtöknek elmondanom szabad volt, nem akarom mindennel tudatni; meghagytam Ujfalvinak, hogy míg itt múlatok, hallgasson; tovább kívánni tőle titkot, kegyetlenség volt volna." Szerényinének egy titkos köny rezge lesülyesztett szemeiben. — „Meg vagyok jutalmazva e' könny által, asszonyom, mondá, tisztelettel közelítvén Szerényinéhez — 's gazdagabban, mint mind az lehetne, a' mit tettemért vehetnék. Te és a' néném, jóltévői vagytok a' boldog párnak; az a' gondolat is tüzele, hogy érdemeitekben osztozhassam."

E' pillantatban nyílik a' herczegné' ajtaja, 's Irma és Ujfalvi belépnek. Itt látván Lubinskyt, a' gyönyörű leány jobbját, az ifjú balját ragadák meg, hogy megcsókolhassák. Lubinsky kifejté magát karjaik közül, együvé ölelé őket; „legyetek boldogok!" mondá, 's ment.

„Kis leány, mondá a' herczegné, visszaadom fejér rózsádat, mellyet nekem minap adál." Bémene hálószobájába 's hozta azt; de szárát keresztül vonó egy gyémántos gyűrűn, 's körülfoná egy sor keleti gyöngygyel. — „Szép Irma, mondá a' leánynak, vedd ezt a' mai nap' emlékéül; a' gyűrűt 's gyöngyöt tedd pénzzé, 's árát fordítsd haszonba; Ujfalvi tedd te is azt a' lovakkal, 's szoktassátok magatokat gazdaságos élethez. És ha majd az ég terhes borulatokat hoz napjaitokra is, jusson eszetekbe a' mi most történt, 's éleszszen az a' szent hit, hogy a' gondviselés titeket sem felejt."

A' herczeg más nap' virradtakor akart indulni, nagynénje tehát vacsorára hívá meg a' fürdőnek minden vendégeit. Stockenbruckné és Visnyovska betegnek tették magokat, 's nem fogadák el bucsúját. Lubinsky, az a' lágy szívű, az az érett lelkű, kegyetlen játékot engede magának, 's talán nagy részben azért, hogy az alkalmatlanok, utolsó estvéjét, mellyet Bártfán tölt, 's a' búcsú' szent pillantatait atyja' testvérétől és az imádott asszonytól, hideg lángolásaikkal 's bohó játékaikkal, mint eddig mindég, meg ne háborítsák. Játékos melegséggel vevé bucsúját levélben mindegyikétől, de azon gonoszsággal is, hogy minekutána a' levélben a' fekete szemű Stockenbruckné' kék szemeit, 's a' kék szemű Visnyovska' fekete szemeit az égiglen magasztalá, 's a' Bécsben lakónak szerencsés haza érkezést kivána Lembergbe, 's a' Lembergben lakónak Bécsbe; a' Stockenbrucknénak szólót a' Visnyovska' borítékjába, 's a' Visnyovskához irottat ezébe zárta. Illetlen játék talán, de úgy hitte, hogy az a' két hiúnak idvességes lesz, 's cselekedete tévedésnek fog vétetni, nem akarásnak. Hogy érzette, mint akarának vele játszani, azt minden bánása 's a' Szerényiné iránt bizonyított meleg tisztelet igen világosan mutatá, 's bízott a' jókhoz, hogy a' mit itten elkövete, előttök characterére rosz világot vetni épen nem fog.

Ujfalvi és Irma, a' herczeg' elmenetele után elbeszélék, a' mit eddig is nehezen tarthatának titokban, 's Stockenbrucknénak most még inkább lángola dühe; úgy hitte ő, hogy a' mennyivel Szerényiné nyér többet, elterjedvén a' csodált nagylelkűség' híre, ő annyival több-

bet veszt. Eléggé romlott vala ő, közkezekre ereszteni a' Visnyovskához írt, de neki küldött levelet, kész levén barátnéját tenni mosolygások' tárgyává, csakhogy a' herczegtől megkülönböztetett Szerényinét bánthassa; fel nem érvén, hogy Visnyovska viszont egy hozzá téveddet, de neki szólót, vehete. A' megszégyenített Visnyovska most kénytelen vala előmutatni a' hozzá küldöttet, de több nemességgel bána mint amaz; mert a' levelet csak azon asszonyságokkal láttatá, kikkel szorosb összefüzésben állott. A' fürdő' vendégei ismerék a' herczeg' eleven de érett lelkét, 's készebbek voltak mindent hinni, mint hogy a' herczeg ezt csak pajkosságból tehette, sőt magát ezt a' nem vékony tréfát is hős lélek' tettének vevék. — Nem tiszta egészen, a' ki a' vétek felé hunyorít.

AZ

ATLACZPAPUCS.

VÍGJÁTÉK

KÉT FELVONÁSBAN.

SZEMÉLYEK.

Erkényi, kapitány.
Péter, inasa.
Weiler, szuszterek' czéhmestere.
Felesége.
Fia.
Strázsamester.

A' játék Miskolczon.

ELSŐ FELVONÁS.

Kapitány Erkényi' szállása. — Egy könyves almáriom, eltöltve sorba rakott asszonyi papucsokkal.

ELSŐ JELENÉS.

ERKÉNYI 's *inasa* PÉTER.

PÉTER. Van-e aztán szerencsétlenebb teremtése istennek, mint mi inasok! Uraink este óta virradtig tánczolnak, ugrálnak, esznek, isznak, vígadoznak, szerelmeskednek: mi pedig éhen, szomjan, álmosan várakozunk utánok a' csattogó hidegben, 's káromkodva kérdegetjük, mikor unják el valaha. — *Lámpása' gyertyájával világot gyújt a' szobaban.*

ERKÉNYI, *belépvén.* Melly jó hogy itthon vagyok! — *nézi az órát.* Mindjárt öt.

PÉTER. De hat inkább; az az óra nem jól jár. De ugyan mondja meg, kapitány úr, kellett-e az egész hosszú éjszakát abba' az ugrándozásba', abba' a' hőségbe', párába' tölteni? kellett-e az, hogy magát összetaszigáltatá 's másokat összetaszigált? 's míg itthon kénye szerint kialhatá magát, az éjjelből nappalt csinála, 's

most már kénytelen lesz a' nappalból csinálni éjt. Így forgatni fel a' természet' rendit! így ártani égészségének, 's felejteni, hogy én sem vagyok kő! Míg kapitány úr kedvére múlatá magát a' melegben, engem a' folyosón és az útczán majd megveve a' hideg.

ERKÉNYI. Eljő a' te napod is, 's akkor te vígadsz.

PÉTER. De kapitány úr akkor nem didereg úgy az útczán, mint én a' kapitány úr' táncza alatt; pedig én ha cselédje vagyok is, a' mellett ember is vagyok.

ERKÉNYI. Óh, Péter, mint juthatál te eszembe, mikor az a' sok piczi láb úgy elvevé szemem' fényét, hogy magamat is felejtettem!

PÉTER, *magában.* Ha nem mondom mindég, hogy régen elment az esze. — *Fenszóval.* Nem vetkezik kapitány úr?

ERKÉNYI. Nem; tudod, hétkor dolog vár. De vess egy párnát a' kanapéra; ruhámban szendergek egy kevéssé.

PÉTER *teljesíti parancsolatját 's lomoz a' szobában. Urára pillant, ha erősb lélekzései szerint valóban elszúnyadt-e.* — *Lassú hangon.* Néha a' legeszesb ember a' kit láthatni; néha a' legbolondabb, ha tudniillik papucsai jutnak eszébe, vagy azoknak számát egy újjal szaporítani szeretné. Néha a' legjobb ember a' kit képzelhetünk; néha szintolly gonosz mint a' többi. — 'S ez mind így megyen, elláttam, míg a' horgon egyszer ő is felakad, 's egy ravasz fris özvegyecske megkapja 's magát vele elvéteti. Akkor az a' sok piczi papucs mind az ő fején megyen széllel, bűneinek érdemlett büntetéséül.

ERKÉNYI, *hirtelen ébredvén, fél álmából.* Péter! Péter! Lehetetlen! Nem alhatom. — *Felszökik*, 's kivált azé a' gyönyörű leányé, kivel angolt tánczoltam. Oh, mi gyönyörű, mi parányi, mi karcsú lábacska volt az! — Péter, bibliothecám egy pár új exemplárral szaporodik; a' szép leány megígérte, hogy papucsát, melly lábain volt, délután ide küldi.

PÉTER. Kapitány úr a' világ' nyelvére köti magát azzal a' bibliothecájával. És ha még is úgy beszélne róla mint a' tréfáról, a' dolgot tréfának venné más is, 's nevetne rajta. De nem; kapitány úr akarja tudatni, hogy abban valami nagyot keres. — 'S épen bibliothecának nevezi azt! — Papucs-bibliothecából még kevés embernek jött meg az esze; soknak az is elment, a' mi kevés talán valaha volt.

ERKÉNYI. Sőt bolonddá könyvbibliothecák tehetik a' jobb főket is; elég példáját láthatjuk. A' papucsbibliothecának legalább az a' haszna van, hogy visszaemlékeztetnek élt örömeinkre; 's az többet ér, mint ha mind arra emlékeznénk, a' mit Görögországnak az a' hosszú szakállas hét bölcse tanított. — Oh lábak, lábak! piczi, karcsú, kedves lábak! mi szépet láthatna a' szegény halandó' szeme, ha teremtve ti nem volnátok?

PÉTER. Beszélje inkább, kapitány úr, ha olly nagy kedve van emlegetni azt a' bált, hogy a' vacsora gazdag volt szarvas, őz, vaddisznó húsban, fáczánokban, foglyokban, sódarokban, kolbászokban, csőregékben és csemegékben; mondja, hogy a' tokaji, ménesi, 's az a' dugót lövelő, úgy folyt, mint ha kútból merítették volna. De minek beszélné? Hiszen azzal még inkább fog-

ná velem éreztetni, hogy én viszont éhen szomjan valék. — Feküdjék le kapitány úr.

ERKÉNYI, *kanapéján elnyúlik.* Jól mondod, Péter. De ha elnyomna az álom, hétkor felkölts; tudod, hogy dolog vár. — És még egyet: menj a' suszterhez; sürgesd a' csizmámat.

PÉTER. Igen, kapitány úr. — *Megyen 's visszatér.* Még e' frakkot 's e' két nadrágot kiviszem, hogy reggelig tisztítva legyenek.

ERKÉNYI, *magában beszél.* Angyali lábacskák, mint felejhetnélek én titeket! Nem alhatom miattatok. — Mi könnyedén szökdelle az a' szép leány, mint ha szárnyasok volnának lábai. — *Felkél.* Nem alhatom; mindég szemeim előtt az a' piczi láb. — Eredj, Péter, hozz kávét.

PÉTER. Téjjel parancsolja?

ERKÉNYI. Téjjel. — De nem, téj nélkül; az elveri álmomat. — De még is téjjel, téjjel. — 'S bő tölteléket hozzá, hallod-é, mert ma négy findzsát is felhörbölök. — Gyönyörű kis láb, óh ha most is láthatnálak!

PÉTER, *magában.* Be boldog aztán az ember, ha elment az esze! — 'S bár meg ne jöne többé, ha egyszer elment; mert akkor látja, mi bolond volt midőn magát boldognak álmodá. *el.*

MÁSODIK JELENÉS.

ERKÉNYI, *magában maradván, felszökik kanapéjáról.* Nem alhatom. — *Nézi az órát.* Mi a' guta? 's mingyárt hét? Az idő röpül-e, vagy roszúl néztem előbb? Nem fekszem többet.

Papucsaihoz közelítvén. Ez a' meggyszínű az Eschenwaldnéé volt, Strassburgban. — Gyönyörű! Pedig deli testes asszony volt. — Ez a' rózsaszínű a' Contessa Pirottié, Milanóban. Hah! tüzes fekete szemei 's az a' gazdag göndör haj, fekete az is, mint az ébén. De mi volt az a' fekete szem, az a' gazdag göndör fekete haj, e' gyönyörű lábacskához? Papucsa egyik dísze gyűjteményemnek. — 'S itt ez a' szalmaszín; a' gróf Lubinskaé Lembergben. — Hadd lám, a' Lubinskáé-e kisebb, vagy a' szép milanézeé? *méri őket.* A' Lubinskáé rövidebb, a' contessáé karcsúbb. — Hát itt ez a' fejér? — *A' jegyzéket keresi 's nem találja. Nézi a' polczozaton is 's ott sincs.* — Kié is lehete? — Hogy eszembe nem juthat! De miként is emlékezhetném mindenikére? — Catalogust adok nekik. Gyűjteményem azt nem kevésbbé megérdemli, mint a' bibliothecák. 'S ezután nem ostyával ragasztom rájok etiketjeiket, hanem pecsétviaszszal. Az tartósb.

HARMADIK JELENÉS.

PÉTER, *a' kávéval.* ERKÉNYI.

PÉTER. Hozom a' kávét, kapitány úr. De jól történt, hogy töltelékkel parancsolá. Két findzsát teszek fel, mert egy vendég fog mellé ülni.

ERKÉNYI. Melly vendég? nem értelek.

PÉTER. Én sem magamat, de a' dolog nincs különben. Képzelje, kapitány úr, a' mint a' kávét hozom, egy szép fiatal asszonykát látok jöni felém; hadnagy Di-

ósdi ugyan sietett ám utána. Az asszonyka tőlem tudakozá, mellyik házban lakik praefectus Felesdyné? 's én azt hazudtam neki, hogy én nála szolgálok; csak tessék velem jöni, ha vele van dolga. A' szép asszony hive szavamnak, 's imhol áll az előszobában. Kapitány úr a' praefectusnak fogja magát mondani, leülteti kávéjához, a' hadnagy pedig megdermed mérgében.

ERKÉNYI. Te megrögzött gonosz! 'S mi lesz ebből?

PÉTER. Mi lesz? Az a' kapitány úr' gondja. Hamar, kapitány úr, hamar! a' szép asszonyt nem illik a' szerint fagyatni meg a' fűtetlen előszobában, mint engem oda kinn. És ha kapitány úr ért dolgához, fogadom, a' bibliotheca holnap egy pár új papucscsal gazdagabb lesz.

NEGYEDIK JELENÉS.

WEILERNÉ. AZ ELŐBBIEK.

WEILERNÉ, *bekopog és belép. Megzavarodik, hogy itt nem lát asszony személyt.* Bocsásson meg tekintetes praefectus úr; én a' tekintetes asszony' parancsolatjára jövök.

ERKÉNYI. Mit tetszik, asszonyom. Feleségem kiment, de mingyárt itthon lesz. Kérdhetném-e mi dologban vagyon reá szükséged?

WEILERNÉ. Férjem mutatóúl küldi az első pár papucsot, hogy ha az jónak találtatik, a' hátralévő tizenegyet is ezen mértékre csinálják.

ERKÉNYI. Feleségem' nevében köszönöm, asszonyom, hogy ezért magad fáradál. Tedd le, kérlek, 's

ülj le, míg elöjön; sokáig már nem mulathat. — *Péter széket ád, Erkényi tölti a' kávét.* Osztozzál reggelimben, asszonyom. — Miként van az, hogy egy városban lakunk, 's én téged eddig nem ismertelek? Talán nem régóta vagy itt?

Weilernė. Én Kassán születtem, 's még csak négy hét óta vagyok felesége Weilernek.

Erkényi. 'S mint tetszik a' házas élet? Olly fiatal -e férjed is mint magad?

Weilernė. Férjem még egyszer annyi korú mint én; ő negyven.

Erkényi. 'S te őt nem tartanád öregnek magadhoz?

Weilernė. Férjem igen jó ember, 's engem szeret, 's az nekem elég. Mint ő nem kapa bennem mindent, a' mit óhajtott, úgy én nem mindent benne, 's az bennünket esztendeink' hasonlatlansága mellett hasonlókká tesz. Én kilencz gyermek' testvére voltam, 's szüléim szegények: férjem özvegy volt, de jól bírja magát; napról napra érzem, hogy okosabban nem választhaték. Egy kedvetlenségem van, de úgy hiszem enyhíthetni azon is fogok: férjemnek első feleségétől egy fia maradt; az eddig is tiszteletlen volt atyja iránt, 's most még inkább az, mióta engem elveve.

Erkényi. 'S férjed tudja-e becsülni érdemedet a' mint illik? ifjúságod, szépséged neki nem csinál-e gondot?

Weilernė. A' magát becsülő asszony mellett az nincs a' férjeknek, legalább nincs tartósan; annak el kell oszlani, mikor az asszony minden lépésében tisztának találja magát. 'S a' messze nem vitt féltés az asszonyi

szívnek még inkább hízelkedik, mert az azt mutatja, hogy szerettetünk. És melly édes az aztán, mikor a' kételkedés teljes bizakodássá, meleg barátsággá változik. Én szerencsésb feleséget, mint vagyok, nem ismerek.

ERKÉNYI. Asszonyom, a' mit mondasz, olly szép, mint ha könyvekből olvasnád. Ne vedd balúl, ha titkaid közé tolakodom: mondd meg nekem: hol szedted te a' léleknek ezt az erejét? Ez ritka asszony' érzése.

WEILERNÉ. Szüléim' példájokból, tekintetes praefectus úr, és egy asszonyság mellett, ki engem nyolczadik esztendőm óta szolgálatjában tartott. Elnézvén a' sok házasságot az emberek közt, 's látván azt a' sok szerencsétlent, de azt a' kevés igen szerencsést is, és hogy őket hol a' történet, hol önmagok tevék szerencsésekké vagy szerencsétlenekké, elhitettem magammal, hogy szerencsés csak az lehet, a' ki magát a' maga környülményeibe belé tudja szőni, 's a' helyett hogy sorsát el nem érhető kívánságaival ingerlené, ott keres örömet a' hol találja. Meglehet, hogy ez a' gondolkozás talán zavart, 's magam is úgy látom, hogy nem egészen jól függ együvé, de azért még is igaz; akármint forgassam, a' dolog nincs különben.

ERKÉNYI, *magában.* Mennyi erő! és ki kereste volna ezt benne! — De hátha ez csak eltanult leczkécske, hogy vele pilloghassunk, hogy vele legyeket foghassunk. Nincs-e rá példám? Az a' — — — meg az a' — — — így kezdé mindenik, 's hol végzette! — *fennszóval* Szóljunk férjedről, asszonyom, ha tetszik. Ember nincs gyengeség nélkül; mi gyengeség van ő benne?

WEILERNÉ. Én ôbenne gyengeséget nem ismerek. Fellobbanásiban sem durva; 's hajthatatlan, ha úgy hiszi, hogy engednie nem kell. Egy példát rá, ha praefectus úrnak vele terhére nem vagyok, mert én örömest szólok férjem felôl. Az asszonyi papucsokat beszegni az én dolgom; 's a' mint férjem a' tekintetes asszonyét nekem hozá, az a' gyengeség ért, hogy lábamra próbáltam, 's minthogy a' férjem' öcscse holnap tartja lakodalmát, 's azon nekem is meg kell jelennem, megkértem ôtet, hogy legényeivel varrasson ollyat számomra. Nem tette. Fájt nekem, hogy olly kicsinységben nem teljesíté kérésemet, de engedtem okainak, 's most még köszönöm neki, hogy nem teljesíté.

ERKÉNYI. 'S melly okok lehettek azok?

WEILERNÉ. Azt mondotta, hogy mesterember' feleségét nem illeti meg az atlacz papucs; hogy a' kik azon kezdik, bársonyruhát kívánnak hozzá; hogy a' szükségtelen költséget apróságokban is kerülni kell.

ERKÉNYI. De ha az neked ajándékban adatnék, akkor férjed csak nem fogná ellenzeni, hogy viseld? Engedd, hogy azzal neked én kedveskedhessem.

WEILERNÉ, *megháborodással és sokára.* Pirít a' tekintetes úr' jósága, 's szinte bánom, hogy gyengeségemet tudatám. — De sokáig is mulaték, lehetetlen bevárnom a' tekintetes asszony' hazajövetelét. A' papucsot tehát azon kéréssel hagyom itt, hogy méltóztassék férjemnek iránta izenni.

ERKÉNYI. Ne, ne, asszonyom; csak néhány perczig mulass még. — Péter, menj feleségem után; jelentsd, hogy várjuk.

PÉTER, *nevetve 's magában.* Feleségem után? Hahaha! Értem uramat; egyedül akar maradni a' szép asszonynyal. De ha való a' mit hallék, vele rútul jár! — Az sem árt az uraiméknak; tanulják meg, hogy a' suszterné ollykor nehezebben küldi bibliothecába papucsát, mint a'.....

ÖTÖDIK JELENÉS.

AZ ELŐBBIEK, PÉTER *nélkül:*

ERKÉNYI. Míg feleségem itt lesz, jöjön édes Weilerném, nézze végig gyűjteményemet. — A' mennyi száj, annyi ízlés; mások könyveket gyűjtenek, képeket, érczeket, lepéket, férgeket, bogarakat, csigákat: én papucsokat, 's azok, mert másoktól láták: én, mert érzem, hogy a' piczi szép asszonyi láb többet ér, mint a' világnak minden könyve, képe, lepéje, csigája. — Csak tekintse ezt az égszínűt, a' maga sárga pettyeivel, mint az ég' csillagos boltja. Vagy ezt a' narancsszínt, 's itt ezt a' bágyadt sárgát. Nem gyönyörű-e mind ketteje? 'S itt ez a' fekete! Kár hogy bársony; az vastagabbnak mutatja a' lábat mint a' selyem. De a' kis kokett tudta mit csinál; tudta, hogy a' kis láb a' bársony által sem fog nagynak látszani, és hogy a' fekete czipő 's a' fejér harisnya jól állanak együtt, mert az egyik szín emeli a' másikat. — De, asszonyom, én csonkának nézném gyűjteményemet, ha még egygyel nem dicsekedhetném; kérlek engedd nekem azt a' szerencsét, hogy a' tiédet is bírhassam. — *Weilerné megbántva érzi magát a' kérés által.* — Nagyon kérlek, asszonyom.

HATODIK JELENÉS.

PÉTER, *ijedten*, AZ ELŐBBIEK.

PÉTER. Kapitány úr, kapitány úr! Weiler mester akar bejöni.

WEILERNÉ. Kapitány? — Hát hol vagyok én? — Én úgy hittem, hogy praefectus Felesdiné asszonyságnál vagyok. 'S az úr — *megvetéssel* — magát praefectusnak nézeté; az úr a' maga feleségének nevezgette a' praefectusnét. — Melly alacsonság, melly gazság ez? — Én szerencsétlen! 'S mit fog most gondolni férjem, ha más helyt talál, mint a' hová küldött? ha illyenek közt talál?

ERKÉNYI, *megdöbbenve*. Asszonyom, az egekre kérlek, tulajdonítsd a' bajt cselédem' elmétlenségének, ne nekem; ő hozott ide, nekem hírem nélkül. Ne csinálj haszontalan gondot férjednek, 's ne tedd magadat 's magaddal együtt őtet szerencsétlenné: itt a' titkolás mindent jóvá tesz, és jóvá csak az teheti. Férjed szobámnak egy ajtaja előtt várakozik, én másfelé ki nem ereszthetlek. Jer e' rejtekbe, behányalak e' lepellel, 's így férjed meg nem lát. — *Weilerné kétkedik.* Hamar, oh hamar! ránk jöhet.

WEILERNÉ, *nehezteléss és ijedség közt habozva*. De becsületem.... de az ő nyúgodalma.... Szent isten! viseld te itt gondomat. — *Leültetik. Két széket vetnek elébe, 's a' székre vonják a' takarókat. Péter a' praefectusné' papucsát hirtelen elkapja az asztalról.*

PÉTER. Beereszthetem.

ERKÉNYI. Lehet. — *magában.* Melly visszás történet! — szánom a' szegény asszonyt. —

Mély andalgásából fölébredve. Gonosz tréfa, de rendes, 's már szokatlansága miatt is méltó, hogy elkövessem. — De a' szegény asszony... Félre most okosság. Férje nem tudja meg, maga pedig baj nélkül esik át rajta, 's az egész dolog egy rövid ijedségébe kerül.

HETEDIK JELENÉS.

WEILER. AZ ELŐBBIEK.

WEILER. Parancsára kapitány úrnak itt vagyok.

ERKÉNYI. Mindentől hallom, hogy kegyelmed becsületes ember, 's a' mit fogad, a' mikorra fogadja, teljesíti. Egy kapitány társamnak száz ötven pár csizma kellene. Ígérheti-e kegyelmed, hogy elkészítheti legfelebb három hét alatt? 'S hogy a' munka jó legyen, csínos és minél lehet olcsóbb.

WEILER. Czéhmestere lévén a' susztereknek, ha segédemre szólítom a' csizmadiákat is, a' munka még előbb kész lehet.

ERKÉNYI. Menjen tehát, vessen számot magával, minél alább nem készítheti, 's holnap reggel hozza elő kötelező írását, hogy kapitány társamat tudósíthassam. És még egyet: mikor kaphatom meg az én csizmámat?

WEILER. Azt is hozom reggel.

ERKÉNYI. Úgy! még egy harmadik kérést. — Mester uram a' praefectusnénának ma egy pár atlacz papucsot külde. Holnap reggelig kaphatnék-e magam is egy olyat?

WEILER. 'S kapitány úr azt látta már? — Ej, ej, Herr Rittmeister, Herr Rittmeister! — A' mi praefectusné asszonyunk szép asszony és víg asszony.

ERKÉNYI. De mértéket hozzá kegyelmednek egy kevéssé bajosan adhatok. Jöjön kegyelmed. — *a' rekesz felé indulva.* Ne felejtse, hogy katonánál van. — E' leplek alatt egy szép leányt lát elrejtve. Térdeljen hozzá 's vegye mértékét; ki fogja nyújtani lábát. *A' láb ki nem nyúl.* — Szép csigácska bigácska, nyújtsd ki lábad'! ... vagy hogy is van?

WEILER. Ej, ej, Herr Rittmeister, Herr Rittmeister!

ERKÉNYI. Siessünk, mester uram.

WEILER, *szeretne a' leányra ismerni hangjáról, 's a' helyett hogy mértékét venné, megcsiklandja talpát. A' láb minden hang nélkül visszarántatik.*

ERKÉNYI. Respect, Weiler mester; azt többet tenni ne merje. — *A' leányhoz.* Szép leány, ne tarts semmitől. — *Weiler megveszi a' mértéket.* — E' szerint, mester uram, holnap meglátjuk egymást. —

WEILER *el.*

NYOLCZADIK JELENÉS.

WEILERNÉ. AZ ELŐBBIEK.

ERKÉNYI *és* PÉTER *lekapkodják a' lepedőket 's az asszonyt rekeszéből kiemelik.*

ERKÉNYI. Ne tarts semmitől, asszonyom; vége a' veszélynek. Nyújtsd ide kezed'!

WEILERNÉ, *dühös ment elkeseredéssel.* Én ti köztetek

itt, utálatos teremtések? — Mit vétettem én, hogy e' megaláztatást kelle szenvednem? Tudtam-e hogy nálatok vagyok? Gyaníthattam-e, hogy az a' nyájasság, az a' részvétel, az az ellágyúlás, mellyet szád és arczod hazuda, tettetés volt, te gyalázatos, te undok! — Engem hirtelen megrettenésem téveszte meg, hogy férjemmel magamat itt ne találtassam; de lelkemben 's isten előtt tiszta vagyok, 's szánásodat, tiszteletedet kívánnom szabad. — *Kopogás az ajtón, Weilerné elfordúl.*

KILENCZEDIK JELENÉS.

STRÁZSAMESTER *egy* UJONCZCZAL. AZ ELŐBBIEK.

STRÁZSAMESTER. Legényt hozok, kapitány úr. Önként állá be; olvas és ír 's nyelveket tud.

WEILERNÉ, *magában.* A' férjem' fia! — *fennszóval.* Szerencsétlen, mi vive téged e' gondolatra, 's mit mondasz magad magadnak, hogy e' lépést atyád' híre 's engedelme nélkül tevéd? — *feledve neheztelését 's csak férje' bánatját tekintve.* Férjem' nevében könyörgök, kapitány úr előtt; nincs ez egynél több gyermeke, bocsássa szabadon; legalább halasztassa addig fölvétetését, míg atyjával szólhatok.

ERKÉNYI, *magában.* Melly szerencsés történet reám nézve! e' nélkül nem tudom mivel lehetett volna lecsendesítenem. — *Az ujonczhoz.* Legény, mi a' neved?

UJONCZ. Weiler Mihálynak hívnak.

ERKÉNYI. Ki az atyád?

WEILER. A' suszterek' czéhmestere.

ERKÉNYI. Hányan vagytok a' háznál?

WEILER. Semmi testvérem nincs.

ERKÉNYI. Mi indíta tehát segéd nélkül hagyni atyádat? Nem érzed-e, hogy ha majd megőregszik, a' te tiszted lesz ápolni őt, mint tégedet ő ápola?

WEILERNÉ *minden bácsú nélkül el.*

WEILER. Szebbnek láttam kardot forgatni mint sámfát. Aztán lesz már apámnak dajkája, ha dajkára szorúl, azért veve feleséget.

ERKÉNYI. 'S kölyök, te illy tiszteletlenül szólhatsz atyád felől, kitől létedet és mindenedet vevéd? Rosz ember nem lehet jó katona. Azonban olly iskolába jövél, hol eszedre hoznak.

STRÁZSAMESTER. Bízd ránk magadat, öcsém; mi belőled jó embert faragunk, akár akarod, akár nem. Víg életed lesz, és ha veled vesszőt futtatnak is, muzsika szólal meg mellé, 's hátadról csorgani fog ugyan a' vér, de te végig tánczolod a' sort.

MÁSODIK FELVONÁS.

Weilernél.

ELSŐ JELENÉS.

ERKÉNYI *maga.*

ERKÉNYI. Maga kiment, felesége reggel óta elzárkozva van. Ezt a' szomorúságot neki az én romlottságom okozá. Vádlom érte magamat. — Mi katonák annyi nem jó asszonyokat ismerünk, hogy nem csoda ha végre elvesztjük bizodalmunkat az egész nemhez. De mikor néha jókra találunk, mint ébred föl lelkünkben az az elvesztett bizodalom, az a' szent hit! — Hát még mikor bennök szépség és ártatlanság egyesülve vannak! A' tisztaságnak az a' fő diadala, hogy az előtt a' vétek is hódulni tartozik, 's hogy az előtt önkényt hódul. — Nem nyughatom, míg vissza nem adom nyugodalmát.

MÁSODIK JELENÉS.

WEILER. ERKÉNYI.

ERKÉNYI. Weiler uram, bízhatom-e hogy az atlacz papucs készen lesz?

WEILER. Készen van, 's örvendek, hogy sietésem hálámat bizonyíthatja kapitány úr iránt.

ERKÉNYI. Hát a' svadronnak kívánt csizmák iránt gondoskodik-e?

WEILER. Abban fáradok. Szólottam a' czéhbeliekkel 's bíztatnak. Holnap bemutatom az alkuírást.

ERKÉNYI. Weiler uram tudja, hogy én bokrosan teszem kérésemet, 's így itt is. — Engedje meg kegyelmed, hogy az atlaczpapucsot ajándékban hagyhassam feleségének; hogy az abban jelenhessen meg a' holnapi lakodalomban.

WEILER, *megzavarodva, gyanúkra tévedezve.* Mit? hogy? kapitány úr az én feleségemnek? — Mint tudhatja kapitány úr, hogy az én feleségem lakodalomba megyen, hogy atlaczpapucsra volt kedve?

ERKÉNYI. Mind azt el fogom mondani, de később. Én a' kegyelmed' feleségit nagyon tisztelem. Ő ollyan asszony, a' kinek birtokán kegyelmed örvendhet. Megbántottam azt, 's elégtétellel tartozom iránta.

WEILER. Kapitány úr, a' mesterember' felesége rosz úton jár, mikor tisztek tisztelgetik. Hagyjuk őtet a' maga alacsonságában, 's kapitány úr a' maga atlaczpapucsát adja annak — *epével* — a' kinek lábára mérette.

HARMADIK JELENÉS.

STRÁZSAMESTER, a' maga UJONCZÁVAL. AZ ELŐBBIEK.

STRÁZSAMESTER. Uram, kapitány úr, az új vitéz bucsúzni jött atyjától.

Weiler, *fiára ismervén.* Mi lelt téged, Michel? *zokogni kezd.* Mint búvál te ez öltözetbe?

Mihály. Eluntam a' suszterkedést, 's önkényt állottam a' szebb életre. Kapitány úr emlékeztete ugyan, hogy egyetlen gyermek lévén a' háznál, illő volna itthon maradnom, hogy apámnak, ha majd megöregszik, segédjére lehessek; 's erre inte mostohám is; de én megmaradok föltételem mellett 's megyek. Marad apámnak vígasztalója.

Erkényi. Felelj egyenesen: van-e panaszod mostohádra? Nekem úgy látszik, hogy nehéz szíved ellene van.

Mihály. Nekem nincs panaszom ellene.

Erkényi. Igyekezett-e elfordítani tőled atyád' jóvoltát?

Mihály. Sőt kénytelen vagyok azt mondani dícséretére, hogy valamikor atyám közt és közöttem kedvetlenség támada, a' békét mindég ő állítá helyre közöttünk.

Erkényi. E' szerint vagy atyádnak van panasza ellened, vagy neked atyád ellen.

Mihály, *hallgat.*

Erkényi. Egyetlen gyermeket, kire az atyai háznál szükség van, ha már szolgált is, el szoktuk ereszteni; én tehát itthon hagylak, ha ígéretet tészesz, hogy atyád 's mostohád iránt a' szerint viseled magad', a' mint illik. Szólj szabadon: mit kívánnál, hogy érted atyád tegyen?

Weiler. Nekem a' városban két házam van, 's régóta az volt szándékom, hogy ha fiamnak kedve jő a' há-

zasságra, egyiket, néhány darab szántóföldeimmel 's két szőlővel, neki adom által. Kitanúlta a' mesterséget, álljon czéhbe, házasodjék 's éljen a' maga kenyerén.

ERKÉNYI, *Mihályhoz.* Mit mondasz erre?

MIHÁLY. Azt, hogy atyám' jóságát nem érdemlem, hogy sok ízben bántottam meg, és csak azért, mert nem vala bátorságom kérni, a' mit most kérésem nélkül teszen; hogy megjavítom magamat, itthon maradok, megházasodom, 's ezután sem apámnak, sem mostohámnak okot a' panaszra nem adok.

ERKÉNYI, *Mihálynak jobbját atyjáéba zárva.* Áldás tehát rátok; szeressétek egymást. — *Strázsamesteréhez.* Kend vigye szállásomra Mihályt, vetkeztesse ki ruhájából, de tartóztassa haza menetelemig; nekem még dolgom van Weiler mesterrel. — *Azok el.*

NEGYEDIK JELENÉS.

WEILERNÉ. AZ ELŐBBIEK.

WEILERNÉ, *zokogva 's befogott szemmel jő ki szobájából, nem tudván, hogy a' kapitány jelen van, és hogy itt mi történt; férjéhez.* Nem lelem nyugtomat, míg előtted föl nem fedem, melly szerencsétlenség, melly gyalázat történt rajtam. Bocsáss meg tévedésemnek és szánj. Szerencsétlen vagyok, nagyon meg vagyok alázva; de érdemlem hogy szánj, hogy szeress.

ERKÉNYI *az ablakba vonúl, hogy ott létét az asszony meg ne sejthesse.*

WEILER, *elijedve 's szeretettel.* Mi bajod? Kérlek, szólj, mi lelt?

Weilerné. Oh melly kín az illy vallástétel, még mikor nem vétettünk is! Nem lesz erőm elmondani. Pedig el kell mondanom; tudnod kell mi történt.

Weiler, *szertelen hánykódások közt 's tapadozó szeretettel.* Szedd össze magad', kedves, és szólj.

Weilerné. Vétkes leszek szemed előtt, de lelkem előtt nem vagyok az. *Előől, és zokogásra fakad.*

Weiler, *vad indulatokba csapván által.* Szólj, mondom.

Weilerné. Szólok tehát, ha szeretetedet elvesztem is, ha elkergetsz is házadtól. De míg gyalázatom' vallása tart, engedd fedve tartanom arczomat.

Weiler. Szent isten! ój meg az erőszakos lépéstől, mert nem vagyok többé eszemen.

Weilerné. Kiküldél bemutatni munkádat a' praefectusnénak. — Tudtam melly tájon van lakása, de a' házat nem ismertem. Egy cseléd mellettem méne el, azt szólítottam meg; azt mondá, hogy nála szolgál, 's felvive előszobájáig. De béeresztetvén, a' praefectusné helyett egy urat találtam.

Weiler, *rándulásokat érezvén.* Tovább, tovább.

Weilerné. Az úr magát a' praefectusnak mondotta, 's midőn el akarék jőni, marasztott, hogy felesége mingyárt haza érkezik, várnám be, 's értsem magától, ha a' hozott papucs kedve szerint leszen-e. Nyájasan bánt velem, kávéja mellé ültete, tudni akará, hol születtem, hol neveltettem, mikor menék hozzád, 's mint élünk, és a' mi minden eszébe jutott. 'S én meg sem álmodám, hogy színlett jósága, részvétele a' leggyalázatosabb fortély; elszédítetém magamat, 's elbeszélvén

melly boldog vagyok 's magadat te is melly boldognak érzed egyességünk által, azt is elmondám neki, hogy az öcséd' lakodalmán illy atlaczpapucsban ohajték megjelenhetni, de hogy te azt tőlem megtagadád, 's melly okokra nézve.

Weiler, *nevekedő háborodással.*

Weilerné. Midőn házi életünk felől vele így beszélgeték, inasa egyszerre ijedten nyitá ránk az ajtót, 's őtet, kit én mindeddig a' praefectusnak hittem, kapitánynak titulálta, 's tégedet jelente be nála. E' szóra az úr is megrettent, 's az ő ijedségök, magam sem tudom miként, általhatott reám. Kényszerítettek, vonjam meg egy szugban magamat; szobájoknak egy ajtajánál nincsen több, azon ki nem ereszthetnek, mert te meglátnál 's el nem fognád hihetni, hogy oda vétkem nélkül jutottam. *Ujra kezdi zokogását.*

Weiler, *iszonyú hánykódások közt jár fel és alá. Szívében szerelem, szánakozás, düh lángolnak.* Ne gyötörj hallgatásoddal; szólj tovább.

Weilerné. Nem tudtam mit csináljak. Láttam, hogy ha el nem rejtezem, fel lesz háborítva nyugalmad; ha pedig azt teszem, a' mire ők kényszerítettek, az ő becsületöket is elvesztem; de rettenésemben gyenge valék felérni, hogy sikoltani rád legjobb volt volna, 's míg észre vevém magam', be valék vonva takaróikkal. —

Weiler, *felsikolt kínjában.*

Weilerné. Téged beeresztének 's hallád a' marha emberek' tréfáját. Ha kés volt volna velem, előszöktem volna, hogy szívökbe verjem. Szégyenletemben elnyelt

a' föld, midőn alacson lelkében azt hitte, hogy ajándéka nekem örömet fog adhatni.

Weiler, *hol elsáppadt, hol felhevült arczczal.* 'S mint szabadulál ki kezeikből?

Weilerné. Strázsamestere rájok jött 's bemutatá neki fiadat, ki, a' mit talán még nem tudsz, katonává leve. Ez az újabb ijedés eltolta szivemből az előbbit, 's a' mit most tenni nem tudnék, kértem a' gyalázatos embert, ereszsze szabadon fiadat. Mint jöttem el tőlök, mint értem haza, arra többé nem emlékezem, de látád, egész nap mit szenvedék. — Elmondván botlásomat egész valóságában, alája vetem magamat akaratodnak, akármit végzesz irántam. Küldj vissza szüleimnek, ha tetszik, és ha többet becsülésedre méltónak nem ismerhetsz; békével fogom tűrni a' csapást, bármi kemény lesz, mert lelkemet megnyugtatja, hogy vétkes nem vagyok.

Erkényi, *előlépvén az ablak' nyílásából. Weilerné megpillantja, elsikoltja magát 's elszalad.* — Mester uram, én vallom vétkesnek magamat, 's bizonyságot teszek, hogy valamit a' kegyelmed' felesége mondott, igaz. Nem sejté meg, hogy inasom megcsalá; nem tudta, hogy nem a' praefectussal szól, nem engedtem időt neki a' féleszmélésre, midőn elrejtezni kényszerítém. — Könnyűségemért kegyetlenül meg vagyok büntetve; pokol' gyötrésit érzem lelkemben, midőn itt látám 's hallám mit szenved ő, mit szenved kegyelmed; és ha az, a' mit fiával tevék, felejtetheti vétkemet, kérem, nyerje meg nekem felesége' bocsánatját, 's maga is bocsásson meg.

UTOLSÓ JELENÉS.

WEILER MIHÁLY 'S AZ ELŐBBIEK.

MIHÁLY, *katonaöltözet nélkül.* Kapitány úrnak köszönhetem éltem' egész szerencséjét, és kegyelmednek édes jó apám.

ERKÉNYI. És tiszteletre méltó mostohádnak. *Mihály' jobbját atyja' jobbjába szorítván.* Éljétek szerencsétteket teljes mértékben, 's legyetek rajta, hogy azt semmi soha többé meg ne háboríthassa. — De, mester uram, még egy kérést: — az atlaczpapucs engem, midőn bohóságim újra megszállanának, emlékeztetni fog arra, a' mi most történt 's elrettenteni újabb elmétlenségek' követésétől: de emlékeztesse kegyelmedet is, és kedves feleségét, hogy becsülésökre, minden bohóságom mellett, én sem vagyok egészen méltatlan. Melly szerencsétlensége az életnek, hogy nem minden pillantatban vagyunk hasonlók magunkhoz, és hogy ollykor a' jók is bukdosnak.

MAGYARÁZATOK.

AZ ELSŐ KÖNYVHÖZ.

Az esthajnalhoz. l. 11. *Reményfám'* bánatos ágain: így nevezem az ákáczot, mellynek árnyékában vannak a' temetők többnyire az alföldön.

A' MÁSODIK KÖNYVHÖZ.

Szent-Mihály. l. 55. *A' kit Athene*: Gróf Dessewffy József. — *Eleonora*: Gróf Sztáray Eleonora, gróf Dessewffy Józsefné.

Gibárt és Irma. l. 58. A' Muzárion' szerkeztetője Pfeffelnek különben nem nagy tekintetet érdemlő regéjét egyedül azért adá ki themául, mert ennek mind fentebb, mind alantabb oldalai vagynak, 's így az újjá teremtésre tágasb útat nyítnak egyik vagy másik nemben. Így kapta Képlaki Vilmától Rózikát, a' pór rege' nemében; így Vörösmartytól, a' komoly eposban, Ugodot; Kis Károlytól, a' Síró-hegyet, a' regélés', 's Paziazitól Adolfot, a' dévajkodás' nemében, gróf Mailáthtól a' tündéri comicumhoz tartozó Levelet, 's Kisfaludy Károlytól az ossiani hangban költött Hős Fercsit, a' fesz' és pöf' kijelentésére, mellybe ossianistáink nem dévajságból csapnak. Mind ezek már elhagyák a' sajtót, midőn a' kiadó jónak látá felszólítani a' Pesttől távol lakó Kovacsóczyt is, de azon útasítással, hogy ha kérését teljesíteni akarja, munkáját februarius' közepéig igyekezzék beküldeni, hogy a' kötetből, mellynek e' hónap' vége felé készen kell lenni, el ne maradjon. Ez kevés napok alatt a' levél' vétele után beküldé dolgozását, de érzé, hogy sietése rajta darabosságokat hagyott, 's így felhatalmazá a' redactiót, hogy ha dolgozása felvevést talál, tegye változtatásit tetszése szerint. Ez nem akara visszaélni szerénységével, 's a' vett darabot illetés nélkül adja; remélvén, hogy olvasói azon érzelem' 's lyrai szállongás'

tekinteténél fogva, mellyek a' darabban olly fényesen üzik játékaikat, fogyatkozásit elnézik. Midőn phantasia és érzés szilajkodnak, bajos a' nyelvvel nem küzdeni; bajos azon határok közt maradni, hol a' józan lelketlenség keleget és ballagdogál, vagy phantasiát és érzést hazudván, feszelg és pöffeszkedik.

Itt következik a' románcz' újra dolgozása azon alakban, mellyet Goethe választott az Azán aga czím alatt adott serbusi énekhez. (L. a' *Poetai berket.)*

A' HARMADIK KÖNYVHÖZ.

Laocoon. l. 85. Virgil. Aeneid. II. 200. és elébb 40. A' *fene*, azaz, a' fene Minerva.

Apollon. l. 88. A' régiségnek nem maradt reánk szebb míve, mint ez a' szép márványszobor. A' férfi szépség, az ifjuság' legvirítóbb korában, belé vagyon nyomva; egyszersmind pedig a' nehéz győzedelem' könnyű végrehajtása. Jön Apollo, rá lövi nyilát a' rettenetes szörnyre, az leterült, 's bőg, ordít kínjában; ő pedig, mint ha semmit nem tett volna a' mire erő kellett, nyugalomban lép fel oda, a' honnan ezért leszállott.

Mezei virágok. l. 91. *Lengenye:* Gyöngyvirág. — *Császna:* Császári korona. — *Emlény:* Nefelejts.

Vád és béke. l. 93. *Hittem az esknek. Es* és *esk* elavult szavaink, most: *esküvés.*

A' szép házi kör. l. 93. A' gr. Dessewffy Józsefé.

Úrményi József, midőn 1811. egy, szerencsére, hamis hír azt mondá, hogy országbirói méltóságát letenni készül. l. 96. *Széked üres, nagy férfi — hamar hited! Ilmur.* Ioannes de *Ilmur*, egy nagy dísze az Úrményi háznak, 1278. IV. László király alatt kalocsai érsek 's örök hálát érdemlő hazafi volt. — Romában a' consuloknak, midőn esztendeig viselt hivatalaikat letették, meg kelle a' nép előtt esküdni, hogy a' törvényt tisztelték, 's igazságtalanságot nem követtek. Midőn Cicero ezen esküvést tevé, a' hálás nép sikoltozásra fakadt, és azt esküvé, hogy a' hazát Cicero tartotta meg. (Cic. in

Pis. III. és Plin. Paneg. 64, 65.) Erre van czélzás az epigrammában.

THEMISTOCLES. l. 98. Ez az epigramma homályos, érthetetlen. De csak azoknak, kik a' történetet nem tudják. 'S mi nem homályos, mi nem érthetetlen az illyeneknek! — A' történet ez:

A' salamisi nagy napon a' görögök' vezérei tanácsot tartottak, mint kelljen a' hazát a' Xerxes' rettentő ereje ellen megtartani. Themistocles is elmondá a' maga vélekedését. Az nem lele javalást. Azonban Themistocles, a' ki érzette, hogy ez legyen a' legalkalmasb mód Xerxesnek megfelelni, a' tanácslástól el nem állott. A' spartai vezér látván, hogy ez az ellenkező vélekedéseknek nem enged, pálczát foga Themistoclesre, 's ez azért meg nem szünt állitását vitatni; *παταξον, μεν ἀκουσον δε* (üss, de hallgasd a' mit mondok) kiálta. — Ugyan ez a' Themistocles a' hálátlan haza' üldözései ellen Xerxesnél talált védelmet. A' barbarus azt hitte, hogy a' megbántatott Themistocles kész leszen magáért bosszút állani az ő seregeivel, 's megcsalta magát reményében; Themistocles készebb volt mérget inni, mint istentelen kezeket emelni anyjára, a' hazára.

A' ki ezt megolvasta, megérti az epigrammát. — „A' ki hazája' szeretete miatt kész botot szenvedni, hív is, nagy is: a' ki a' bántó haza ellen fegyvert nem ránt, az hív, de nem nagy" — mert az, a' ki nem akar istentelen lenni, nem nagy, hanem csak jó. — Nagy-e az, a' ki az anyját meg nem öli?

A' NEGYEDIK KÖNYVHÖZ.

HERCULESHEZ. l. 105. Az utolsó sorban epigrammatistánk Terentiusnak azon helyére játszik, a' hol egy ifjú, meglátván a' Hetaera' szobájában a' Iupiter és Danae' képét, így okoskodik: Ha ezt isten teheté, *et quis Deus? qui templa coeli summa sonitu concutit: ego homuncio non facerem?* Eunuch III. Sc. V. 40—43.

Szörny, monstrum, Ungeheuer, Wütherich. Szabó Dávidnak *szörnyeteg*, — és ez is jó; a' köznépnek *csu-*

da!!! — A' szót talán Verseghynek köszönhetjük. Szépen festi az undok dolgot.

Az olvasóhoz. l. 106. Közel lakó barátjai az írónak felakadtak a' második distichonon, 's pálczát törtek felette; mert (úgy mondják) ott az epigrammai Musa nem *karczol*, — pedig neki csak az szabad — hanem *vad csapással sújt*. 'S kit sújt, oh kit sújt! — a' *publicumot!* melly neki tiszteletét kívánhatja, 's azt szorosan meg is kívánja. — A' kis fejes elpirúlt — salva res est! nem teszi többé; remélni lehet javulását. De csak ez egyszer! csak még ez egyetlen egyszer!! — Aztán ő azt mondja, hogy ő nem bántja azt a' *tiszteletes* publicumot, melly fentebb van, mint hogy elérhessék nyilai; ő egyedül azt a' tiszteletre még nem méltó, *maga publicumát* érti és sérti, melly a' *ch* betű' hangját kimondani, a' Themistoclest elsyllabizálni nem tudja; melly az *ő Quae maribus solum* forma sovány, 's félő hogy egyszersmind savatlan, elementaris epigrammáira szorúl. Ő, és az, a' kinek ő ezeket sugallá, a' magok' verseiket *daróczna*k 's *olajna*k nevezték. A' kik daróczon 's olajon kapnak, azok, a' kik egyikére 's másikára szorulnak, nem vehetik rosz néven, hogy *darócz-* és *olajvevőkne*k mondatnak; a' ki pedig a' krajnyai vásárban nem *vevő*, hanem csak *néző*, túl van minden bántáson. Még egyszer protestál az epigrammatopoiós' sugallója: ő nem érti a' *publicumOt*, hanem a' *maga publicumÁt*, — a' daróczra 's olajra szorulókat; 's bizik a' *tiszteletes* és *tisztelt* publicum' egyenességéhez, igazságosságához, kegyességességéhez, hogy karczolgatásait sujtogatásoknak venni nem méltóztatik — vagy inkább méltóztatik nem venni, ha mások annak venni *méltóztatnának* is.

Solœcismus. l. 107. A' grammatica' törvényeivel és a' szokással meg nem egyező szólás. — Athenának egy gyarmatja *(colonia)* Soloe vagy Soli városban telepedett meg. Sokára nyelvök sokban különbözött az anyanép' szólásitól. Innen a' név.

Synizesis. l. 107. Két vocalisnak együvé olvasztása: *lyány*, *rá*, *ostya*, *gesztenye*, *keresztyén*, *innya* (innia). — A' diphthong a' görög és deák metrica szerint nem mindig vétetik hosszúnak. Mennyivel inkább ve-

hetjük azt rövidnek, midőn a' görög és deák szókat most nem metrica törvények szerint ejtjük ki.

A' VAK. l. 107. *Paralogismus*, tévedt, de nem *akarva-hibás* okoskodás. A' mi *akarva-hibás*, sophismának mondatik a' logicusoknál.

A' NEHÉZNYELVŰ. l. 108. A' *Chárisztot* és *Psychét* Kárisch és Pszik-hének olvasni irtóztató dolog, 's az így-írás által a' vastag kimondást sanctionálni akarni még irtóztatóbb. Így mondotta-e az a' kényes nyelvű görög? Nem; de mi azt most magyarrá teszszük! 'S az-e *magyar* a' mi *durva?* Abban keresünk-e díszt és okot a' kevélykedésre, hogy mi azt, a' mit a' görög és deák, 's még a' német is, kimondani tud, kimondani nem tudjuk? Nem épen ollyan-e ez, mint midőn a' német a' *Gyöngyöst* és *Győrt* úgy mondja ki, a' mint tudod? vagy a' magyar az *ich nicht*-et *ik nikt*-nek? — Nem annyira ajakink vastagok, mint inkább makacsságunk szertelen; 's nem jól tanúltunk syllabizálni. A' ki ezt jól tud, ki fogja mondani a' *Themi-szto-chleszt*, és a' görög pentameternek ezen hátulsó hemistichiumát: *fémi Themisztoclea.*

Kitérünk, mert nagy szükség van reá, hogy mondattassék. — A' német theatrumon és a' jobb nevelőházakban a' *Fürst*, *erster*, *können*, *möchte* szókat nem *Firscht*, *erschter*, *kennen*, és *mechte*-nek mondják, hanem *Fürszt*, *erszter*, *können* és *möchte.* Érzi a' német, hogy nem úgy kell a' szókat ejteni, mint az utczán hangzanak, hanem hogy mindenben azt kell keresni a' mi *szép.* A' ki elmélkedni akar és tud, látni fogja, hogy semmi nem lehet undokabb, mint a' Socratesz' és Brutusz' neveiket *Szokrateschnek* és *Brútuschnak* pronunciálni. A' jelenvaló epigrammák' írója hibásnak tartja azt a' módot, melly az idegen neveket, ha egészen magyarokká nem váltak (mint *vers*, *voks*, *papiros* stb.) magyar orthographia szerint írja: *(Voltér*, *Ruszszó*, *Siller*, *filozofia*, *zseni*, *Sekszpir*, *Boaló*, *Rosfokó).* De hogy *sch*-nek ne olvassa az olvasó, hűségtelen lett a' maga törvényéhez, 's a' szók' végein azt mindig *sz*-szel jegyzette meg. *)

*) Így tön Kazinczy 1811-ben, midőn a' Töviseket és Virágokat ad-

Orthoepia. l. 108. Helyes kimondása a' szóknak. — *Vájt fülek*, purgata auris. Horat.

Correctio. l. 109. Puristáink megbocsátanak a' szóért. Vele élt Schiller is, kitől az epigramma véve van. *Gedichte I. Th. Frey von Tadel zu seyn ist der niedrigste Grad und der höchste, Denn nur die Ohnmacht führt oder die Grösse dazu.*

Irói érdem. l. 109. *Csin*, cultura; mert *csínos*, quod cultum est.

Szokott és szokatlan. l. 110. *Kecs*, Reiz; venustas, lepor, elegantia.

A' neo- és palaeologus. l. 110. *Neós*, új; *Paleós*, régi; *lógos*, beszéd, beszélő.

Egy fecsegőhez. l. 111. *Micrologied*, olvasd franczián: *Microlozsid.* — *Micrós*, apró; *picros*, keserűs; *macros*, hosszú; *macar*, boldog.

Fonákság. l. 111. A' szép mesterségek' czélja nem *haszon*, hanem *gyönyörködtetés*. Amaz ennek még a' didacticus munkákban is subordinálva van, 's az aesthetica kárhoztatja az olly mívet, mellyben a' tanítás inkább érezteti magát, mint a' gyönyörködtetés; noha a' kettő megállhat együtt, sőt a' kettőnek együtt is kell járniok.

Repkény, hedera. A' *borostyán* nevezet örökre a' *laurusé*. A' *babér*' iszonyú nevével csak az fog élni, a' ki tompa érzeni, hogy a' patikai 's konyhai szókkal szép munkákban élni nem szabad.

Arbuscula. l. 112. Horat. Sat. I. 10. — Roscius tisztelt színjátszó vala Romában; innen tropussal Arbuscula Roscia nevet kapott. — A' ki az első distichon' synchysisén felakad, tanulja meg mi a' synchysis, 's construálja Horácznak két első sorát az Odák' III. könyv. utolsó darabjában.

A' két természet. l. 113. Az aesthetica' profanusainak csak az *Természet*, a' mit testi szemeikkel látnak. Ők azt a' festőt dicsérik, a' ki úgy festi a' képet, a' hogy' azt a' tűkör adja vissza. *Füger* és *Grassy*, *Lampi* és *Kreutzinger* nekik kevésbbé *talál*, mint sok

---

ta, igy még későbben is. A' szerkeztetők miért téréuek el Kazinczy' módjától, érdekli az előszó.

vászonmázoló. *Eis to creisson!* (in pulchrius!) ezt kiáltozta a' görög művész a' tanítványnak, 's így leve, 's csak így leve a' vaticanoi Apoll, az Antinous, a' medicinisek' Venusa; így, és csak így leve 's lehete, hogy a' Gorgon' feje is isteni kecsesel mosolyg, és hogy Silent és a' Faunok' statuáit gyönyörködve láthatod. „Valóban a' kép nincs is inkább szépítve, mint a' hogyan a' mesterségnek szépíteni *kell!* mond Conti, Emilia Galottiban. A' mesterségnek a' szerint kell festeni, a' hogy' a' *plasmai természet* — ha van! a' képet gondolá; azon hanyatlék nélkül, mellyet az ellenkező agyag elmellőzhetetlenné teszen; azon roncsolat nélkül, mellyel ellene az idő kikél."

A' SZAVAS IDIOTA. l. 113. Zugdi hírét sem hallotta az algebrának, 's az *a plus b*-ét úgy fogja együvé, mint Orbiliusa tanította syllabisálni. Így a' ki az új philosophiát tanúlni restellette....

AZ AVATATLAN. l. 114. Czélzás Mozartnak Bájsípjára 's egy, végre, végre harmincz év után! avulni kezdő hegyaljai Gassenhauerre, mellyet az aesthetica' historiájára nézve itten feljegyzünk: *Hol lakik kend, hugomasszony? — Keresztúrba. — Ki' lyánya kend, hugomasszony, Keresztúrba? — A' biróé vagyok én, 'S piros csizmát hordok én; Keresztúrba! Talán nem ismer kend? Hiszen velem h... kend, Keresztúrba.* — Nem rosszabb duetto, mint soka azoknak, mellyeket fortepianóink mellett 's az operákban hallunk.

A' classicusokkal nem ismeretes olvasó vesse öszve Catullnak 53-dik epigrammáját:

Risi nescio quem modo in corona,
Qui, cum mirifice Vatiniana,
Meus crimina Calvus explicasset,
Admirans, ait haec, manusque tollens:
Di magni, salaputium disertum!

A' BÉKÁK. l. 118. Ez az aristophanesi pajkosság a' gravis uraktól nem kér bocsánatot, mert tudja, hogy azt nem talál. Aristophanesnél a' béka *brekekex*-et és *koax*-ot mond. Ha vétek volt-e nem így mondani itt?

Zeüs, Iupiter; *Poseidon*, Neptun; a' *Sirius*, caniculai csillag; *Anadyomene*, a' vizekből kikelő Venus;

Horák, a' mennyei kapuk' őrzői 's a' nap' szekerének előfutói. Homér. Iliad. V.

A' DISTICHON' FELTALÁLÁSA. l. 124. Lásd Schillert: *Im Hexameter steigt des Springsquells flüssige Säule, — Im Pentameter drauf fällt sie melodisch herab.*

FÁRCHICH. l. 126. Ez a' hív, tiszteletet érdemlő hazafi kevés kedvelést talált munkái által az olvasóknál. Hogy irása követőket találjon, azt az epigrammatista nem óhajtja: de óhajtja, hogy minél több olvasója legyen olylyan, a' ki azt, a' mit munkájában becsülni *lehet* és *kell*, értse.

PÉCZELI. l. 127. *Jegenye*, nem *populus italica*; hanem pinus abies; *fenyű*, pinus picea; *topoly*, az a' nyár, mellynek levelei egyik oldalokon fejérek, a' másikon setét zöldek, *Silberpappel*. *Liliodendron tulipifera*, tulipánfa. *Platanus*, *bignonia catalpa*, *acer negundo* 's az *acatia* már nálunk is ismeretes túlvilági fák.

SYLVESTER. l. 131. Pancratiastáknak azok neveztettek a' görög athletáknál, a' kik mind az öt játékot játszották: az öklözést, futást, ugrást, tányérhajtást és birkozást; vagy a' kik inaiknak minden erejökkel játszottak.

Teiósi költő, *Anacreon*; az umbriai *Propertz*. Révainak kisded dalaiban: Antiqq. literat. hung. pag. 56. véghetetlen csín és édesség vagyon.

Láng lebeg szép üstökén. Virg. Aen. III. v. 682. Ez a' láng a' genie' képe a' poetánál 's festőnél.

KIS ÉS BERZSENYI. l. 133. *Cyane*, búzavirág; *Ion* görög neve a' tavaszi mezei-violának.

AZ ÖTÖDIK KÖNYVHÖZ.

A' TUSÁZÓ. l. 141. „Du meine Mutter, dachte Brutus.“ *Kästner.*

A' HATODIK KÖNYVHÖZ.

HORVÁTH ÁDÁMHOZ. l. 167. *Tihanynak enyelgő szűzeit.* — Játékosabb echót alig lehet képzelni, mint a'

tihanyi kősziklák körül. Lásd Horváthnak „Vídám haldoklóját.“

Hunyadit, Hunyadit riadoznak az erdők. Hímezése a' Virgilius' gyönyörű versének: Vt litus Hyla, Hyla, omne sonaret.

Csapodidnak igazlott karján. — Csapodi Gábor úr, Somogy vármegyei főszolgabíró, Horváthnak is, nekem is becsült 's szeretett barátom.

Elnyerni óhajtá egy fösvény 's gyenge királyunk: II. András.

Bokor emlőd. l. 169. Egy pár. Ez a' szó még most is ismeretes Erdélyben.

Béla. l. 169. IV. Béla, II-dik Andrásnak fia.

B. Wesselényi Miklóshoz. l. 179. A' pozsonyi diaeta 1808. felkelést rendelvén, Erdély követte a' példát, 's fegyverbe költ. W. a' maga egyetlen, és még ekkor csak 12 esztendős, de tanításai, példája 's testi gyakorlások által kora felett megérlelt, szép alakú gyermekét megyéjének (Közép-Szolnoknak) seregénél kapitánynak 's maga' segédtisztjének nevezte ki, 's a' kis tiszt, mint a' mennyköveket tartó Amor az Alcibiad' paizsán, 1809 mart. 23-dikán, osztályát palatinusunk előtt Nagy Károlyban, nagy javalást nyerve gyakorlotta. Született az ifjú W. 1796. dec. 31-dikén.

Az ifjabb Caesart és Armidort. l. 179. Klopstock, odáinak II. köt. a' pompás nagyrétű kiadás' 259-dik lapján gyönyörködve dicsekszik, hogy az ő *Idunája* arabs atyától 's dán anyától vette eredetét. Felbátorítva a' Klopstock' példája által, hadd említse tehát ezen poetai epistola' irója, hogy ez a' két legszebbike minden lovaknak, a' mellyeket valaha látott, erdélyi anyáktól, de arabs és spanyol eredetű atyától, az 1804-ben élni megszűnt *idősb Caesartól*, Zsibón születtek. Az ifjabb Caesar aranyszínű szög (azaz sárga), mint az atyja volt; Armidor pedig csukaszínű-ezüst-szürke; 's mind ketten 1805-ben, a' midőn őket az író látta, 6 esztendősök voltak.

Iupiter. l. 180. A' nevet szerencsés omennel kapta kisded korában, mert *hattyúibb nyakat* lehetetlen látni; szinte cseresznyepej.

Bucephalus. l. 180. Midőn az idegen a' zsibói istálóba lép, meg nem foghatja, miért állították azt a' lovak' Thersitesét a' Neptun' legszebb alakú teremtései közé; mert húsos otromba feje nem sokkal szebb azon paripáénál, mellyen Silen atyát festik; fejér serénye perpendicularis parallel vonásokban ér szinte térdéig és még alább, 's dereka behorpadott. De midőn a' kis Alexander reá ül, a' vén ló megifjodva érzi magát, szarvasi vékonyságú lábait nagy erővel veri földhöz, 's kettőztetett dobogással szedi fel igen magasan; rettentőleg tüszköl, túrja a' tajtékot, 's a' kis lovagot repdeső serényével gyakorta egészen eltakarja. Akkor az idegennek nem kell magyarázat, hogy a' szép lovakat nagy számban nevelő Erdély' legelső istálójában ez a' csúnya vén fakó nem folie gyanánt áll.

Brutust, a' talpverőt. l. 180. Ez is Caesarnak fia, szine fekete. Ez a' *succussor* (kengyelverő) méltán viseli a' *percussor* (gyilkoló) nevét. Csupa tűz, mint minden ló, melly Zsibón lett.

Mint az Aeschylus' szinén. l. 181. Valamint a' görögök' theatrumi játékaikban ném ártott az az illusiónak, hogy az asszonyok' rolljait asszonyi ruhákba 's lárva alá rejtezett férfiak játszották: úgy nem az itt, midőn a' bajnok Attilát egy 13 esztendős gyermek játszotta.

Zilajnak felgyűlt rendeit. l. 182. A' 13 esztendős W. az atyját a' vármegye' marcalis gyülésére bekisérte, 's a' gyülést még akkor el nem kezdett rendekhez egy rövid megszólítást tartott, hogy mint Papiriust a' romai atyák.... — Ifjaink, kik nem tudják a' történetet, de tudják mi a' pagát és a' pácsi 's a' halberzwölfe, megkérdhetik azoktól, a' kik ezeket nem ismerik.

Atyáď nagy lelkű anyja. l. 182. Báró Vargyasi Dániel Polyxena. Ez a' tudományos nevelést kapott, 's deákúl olvasó, szóló 's iró asszony minden tekintetben méltó vala azon tiszteletre, mellyben polgártársai által tartatott. II. József hallá hírét, fölkereste, 's nagyobbnak találta, mint gondolta volt. Levelet kért tőle fiához, ki akkor egy Lengyelországban fekvő huszár seregnél szolgált. — Nagy lelkét mutatják nevezetesen egy könyvébe tett sorai, mellyek által fiát inti annak olvasására.

Ferenczneк készült zászlóit ékesíteni. l. 182 A' palatinus Wesselényi Ferencz elkezdette tenni a' katonai tetteket: de az a' pálya nem vala nyitva előtte; 's már Murányt *matre dea monstrante viam* vette meg, nem a' Mars' segedelmével.

A' ki Parist. l. 183. Nem a' francziák' városokat, a' mit a' halberzwölfe' üzői talán gyanítanak; hanem a' Menelaus' szép asszonya' ellopóját Homerusnál az Ilias' III-dik könyvében.

Berzsenyihez. l. 189. *Nem-rúttá, e' kettő' kéje tészi-e?* Az első sorban említett gáncs, 's az a' nehezteles, melly magát a' 40—43-dikig talán igen hangosan hallatja, 's mentséget egyedúl abban lelhet, hogy Horáczból vagyon kölcsönözve — (Servum pecus.... quibus auris in ore est) — költött gáncs és nehezteles. Az epistola' irója e' fortélylyal csak elevenséget akart adni a' poetai előadásra alkalmatlan themának.

De a' Hellenis. l. 192. A' görög énekʼ Musája, mint alább *Maeonis* is.

És Péczelének. l. 192. Gróf Ráday Gedeon, az első, atyja a' második Gedeonnak, a' koronaőrnek, Péczelen lakott, Pesthez két mérföldnyire. Itt dolgozta már első ifjúságában — (szül. 1713. octob. 1-sőjén) — görög mértékre szabott verseit. Így beszélte ezt maga az irónak. — Jóval előbb tehát, mint a' pór zarándok Kalmár György.

A' lagzisoknak. l. 193. Iambusnak archilochizál. De ezt az undok leoninusok érdemlik — Az elegeia' két syllabája nem görög, hanem franczia kiejtés szerint méretett, mert a' festés ott hosszú hangot kíván.

Az örsi öreg nyirettyűs. l. 194. Tarna-Örs, Gyöngyös és a' Jászföld között. Ott lakott generalis B. Orczy Lőrincz, abaúji főispán, Józsefnek és Lászlónak atyja, kik mind ketten méltók voltak egy illy nagy férfi atyára.

'S az, a' ki testvérének sirkövét. l. 194. Gróf Teleki József és Ádám.

'S mint én irígylem két réf pántlikáját. l. 195. Czélzás Orczynak verseire. Költeményes holmi egy nagyságos elmétől. Pozsony, 1787. lap 94. — 's a' Bugaczi csárda. lap. 199.

Mondá: nevem Xenidion. l. 196. Idegenke, szép idegen.

Az új szép Atticának méhe. l. 196. Xenophont a' mézes beszédűt így nevezték a' görögök.

L. 197. *Quirina*, a' romai Musa; *Torquata* az olasz; *Louison* a' franczia; és *Goetchen* a' német. Torquata a' Tasso' keresztnevéről. Louison a' XIV-dik Lajoséról, és az utolsó a' Goetheéről.

NAGY GÁBORHOZ. l. 211. *Nem fogja már csodálni Socratest.* l. 212. Socratesnek halála, David által festve 's Massard által metszve. — Chiron és Achilles, Bervic' igen szép metszése. — Vernet nagy mester a' vízi darabokban, 's Claude Gelée, vagy közönségesen Lorrain, a' legtiszteltebb tájfestő.

GRÓF FESTETICS GYÖRGYHÖZ, l. 222. *Tapsol a' sokaság, 's harsogja nevedet.* l. 223. A' halhatatlan ember úgy rendelé, hogy a' keszthelyi Helicon minden esztendőben innepelje az uralkodó' születése' napját, febr. 12-dikét, és hogy illyenkor az Odeum' épületje körül egy élő és egy megholt magyar költőnek egy Sorbus Festeticsia (aucuparia) ültettessék. Az elsőn 1817. Horváth Ádám, Kisfaludy Sándor, Berzsényi Dániel, és Dukai Takács Judit ültetének elébb egyet Gyöngyösinek, együtt, aztán mindenike önmagának. A' megtiszteltetés a' következő esztendőben Kazinczynak juta, és Csokonainak; 1819. Kisnek és Faludinak. Festetics ekkor apr. 2-dikán meghala, 's az inneplések 's ültetések megszűntek.

GRÓF KORNIS MIHÁLYHOZ. l. 237. *És hogy az nem roszszabb birtokunk mint az ész.* l. 238. Lásd Guzmicsnak szép és jóltévő értekezését a' gondviselésről, a' Tudományos Gyüjteményben, 1827. VII. Köt. 3 's több lapjain.

THALY ANTAL ÉS FARKAS KÁROLY BARÁTOKNAK. l. 241. Midőn, mint az országgyülési ifjuság' megbízottjai, Nagy Pál, Sopron' híres követének képét kimetszetvén, azt a' szerzőnek megküldék. *Szerk. jegyz.*

A' HETEDIK KÖNYVHÖZ.

Az ATLACZPAPUCS. l. 267. A' m. academiához egy, lengyelből fordított vígjáték adatott be, az intézet' költségével leendő kiadatás végett. Kazinczy volt a' kézirat' egyik birálója. Beadván máj. 24. 1831. véleményét, ahhoz a' jelen vígjátékot is kapcsolta, illy sorokkal:

„A' Bársonyczipő iránt nyújtván be jelentésemet, ámbár az nekem nem parancsoltatott, egyszersmind a' darab' újradolgozását nyújtom be. A' darab' fabuláját legfőbb vonásaiban megtartottam ugyan, de az alkotás, a' dialogus, egészen enyéim, 's nem felejtém, hogy a' szín'költőjének a' vígjátékokban sem szabad a' moralitasról elfeledkezni. Ámbár a' kevés tekintetű darabnak újradolgozásom sok érdemet nem adhatott; úgy hiszem még is, hogy szinészeink ennek is vehetik hasznát olly napon, mikor a' nagyobb darab mellé pótolásúl még egy rövidebbet kell adniok." *Szerk. jegyz.*

Österreichische Nationalbibliothek
+Z16975170X

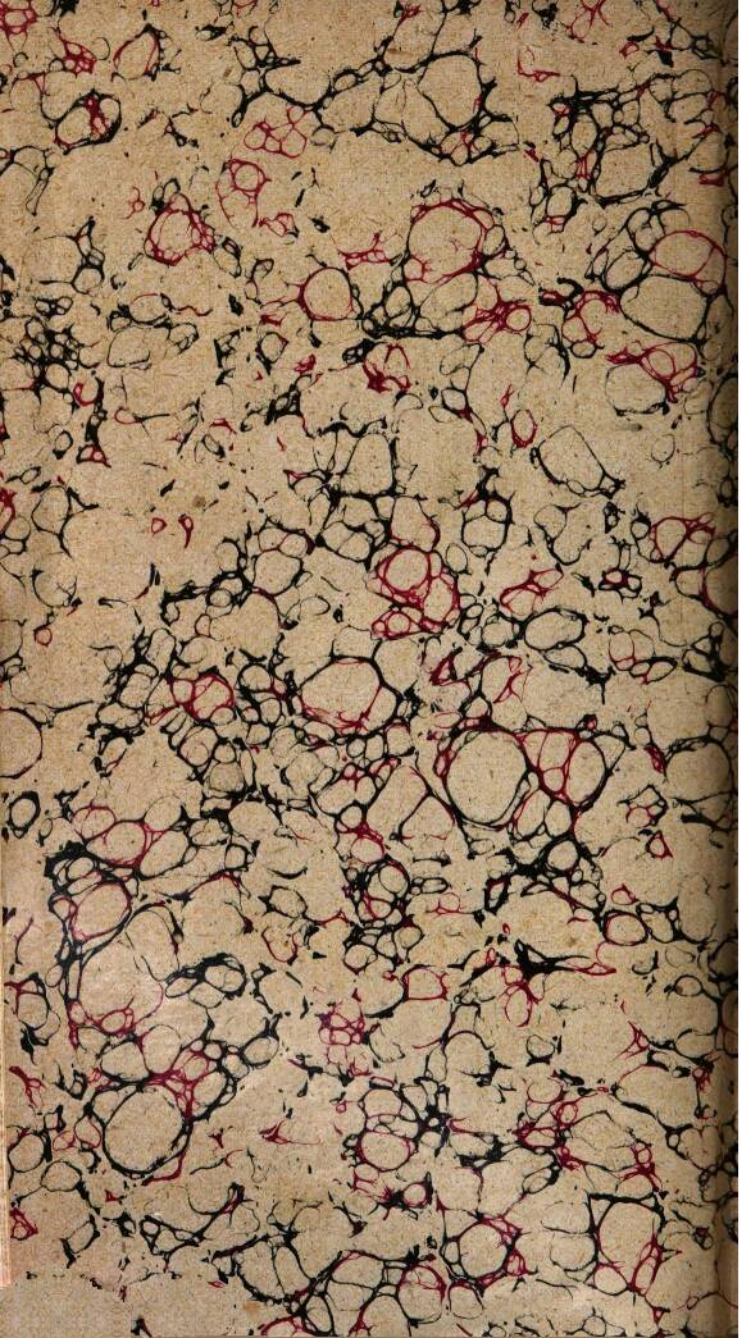

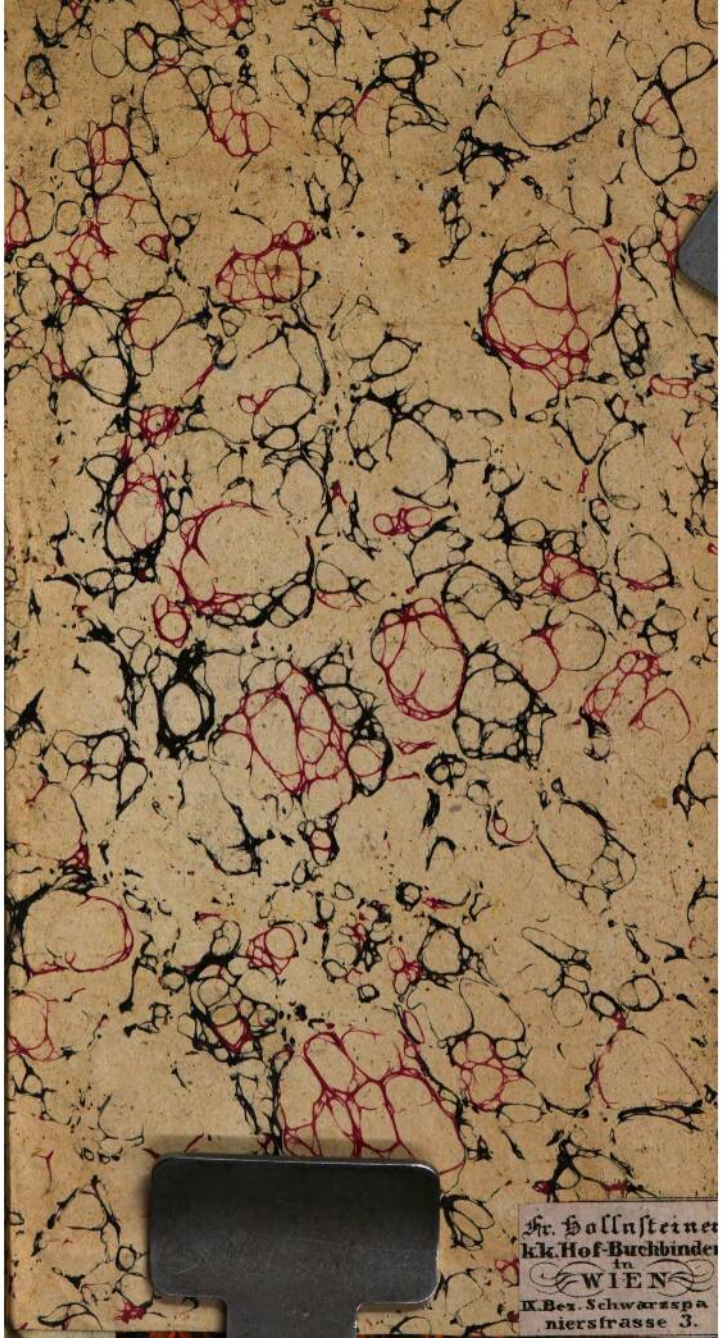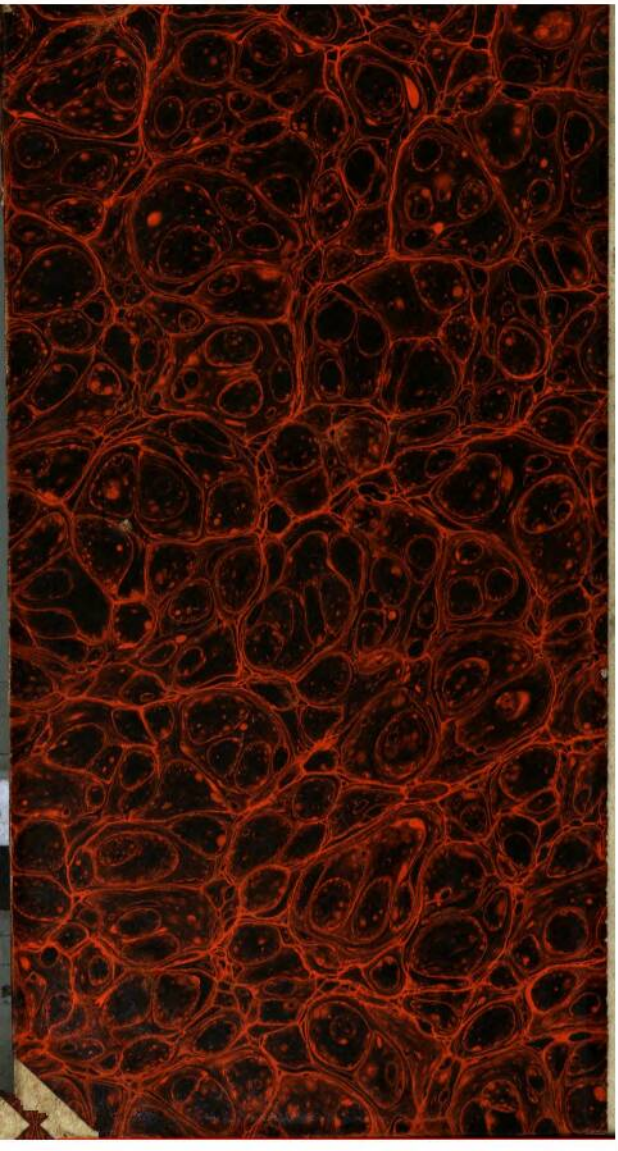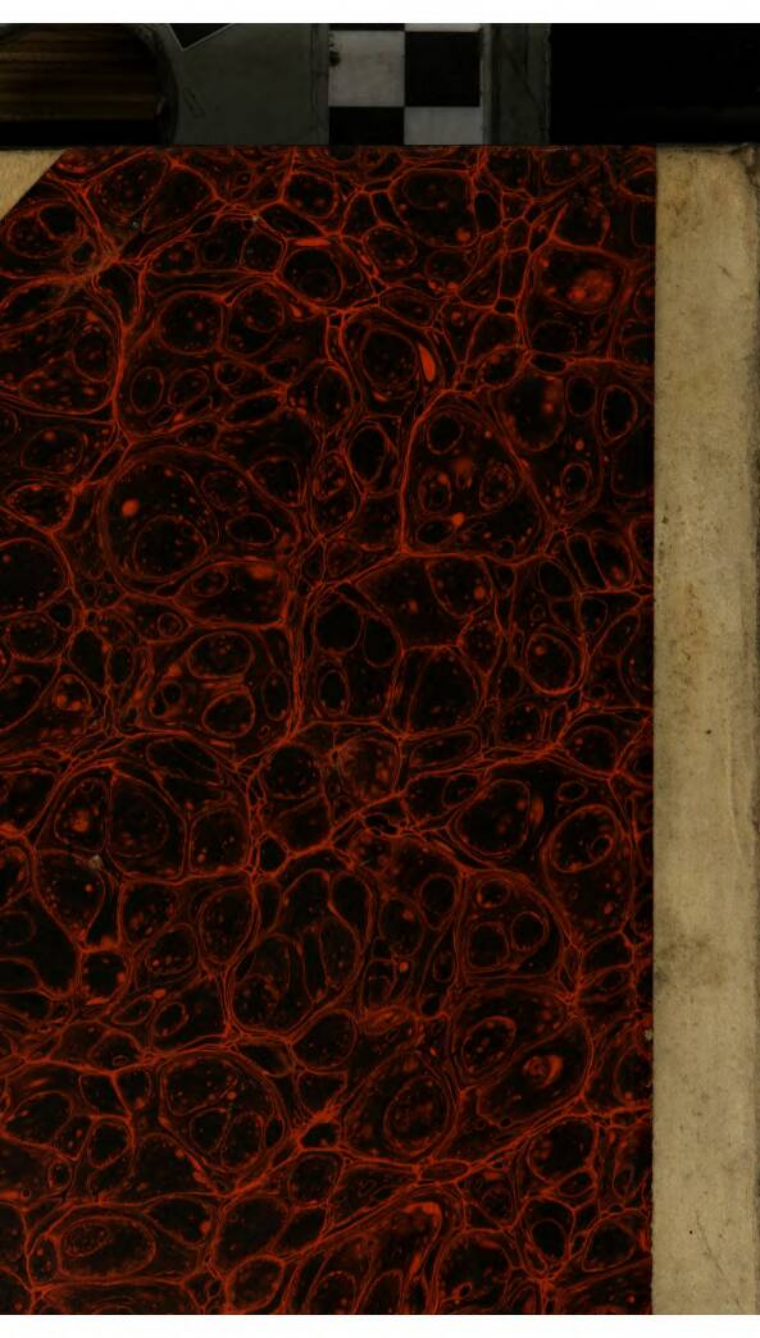
Fr. Hallnsteiner
kk. Hof-Buchbinder
in
WIEN
IX. Bez. Schwarzspa
niersstrasse 3.